

Green Deal van Tata Steel IJmuiden BV met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. Tata Steel IJmuiden BV, hierna te noemen Tata Steel, vertegenwoordigd door de heer mr Th.J. Henrar.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap innovatie en een mondiaal gelijk speelveld voor Tata Steel (klimaat, energie, grondstoffen en R&D) zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt Tata Steel tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
5. Partijen onderschrijven dat Tata Steel al een belangrijke bijdrage levert aan energiebesparende initiatieven (deelname aan het Europese emissiehandelssysteem, Duurzaamheidsakkoord, sectorale akkoorden, MEE-convenant, routekaart energie-efficiency van de Vereniging Nederlandse Metallurgische Industrie en het Europese onderzoeksprogramma Ulcos, dat gericht is op vergaande CO₂-reductie per ton staal bij de staalproductie) waarvan het pilot project HIsarna in IJmuiden (tot stand gekomen met subsidie van het ministerie van EL&I en, afhankelijk van de technologische ontwikkeling, met een potentie om inclusief toepassing van CCS 80% CO₂-reductie te realiseren) is gerealiseerd, en zien deze Green Deal als een aanvulling daarop.
6. Partijen zien het belang van versterking van de concurrentiekracht van de Nederlandse industrie door de Nederlandse overheid via onder meer het topsectorenbeleid, grondstoffenbeleid en actieve steun bij het verbeteren van gelijk speelveld op milieu- en klimaatgebied om de positie van internationaal concurrerende Nederlandse bedrijven in lijn te brengen met haar mondiale en Europese concurrenten.
7. Als deze Green Deal niet kan worden uitgevoerd, zullen Tata Steel en de overheid zich blijven conformeren aan de gemaakte afspraken in het MEE-convenant.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit het volgende:

Green Deal initiatief

Tata Steel wil een verduurzamingsstap maken door een additionele investering te doen in energie-efficiency, bovenop hetgeen nu onder het MEE-convenant wordt gerealiseerd. Met deze verduurzamingsstap kan tevens de concurrentiepositie van de productielocatie in IJmuiden worden verbeterd, omdat energiekosten worden teruggebracht.

Tata Steel wil hiertoe een pakket aan projecten van € 10 mln. uitvoeren. Het gaat hierbij om de projecten 'Restwarmtebenutting Warmband 2', 'Frequency drives Staalfabriek' en 'Hoogoven Expansie Turbines', waarmee in totaliteit een besparing op primaire energie kan worden gerealiseerd van 0,3 PJ per jaar. Voorwaarde voor het uitvoeren van deze projecten is dat er een financieringsmogelijkheid wordt gecreëerd (mogelijk via een revolverend fonds gegarandeerd door een overheidsgarantie of anderszins) van € 10 miljoen, die bovendien in overeenstemming is met bestaande verplichtingen van Tata Steel (verder genoemd; financieringsmogelijkheden).

Nadere omschrijving projecten

Restwarmtebenutting Warmband 2 (ca. € 3,8 mln, aardgasbesparing ca. 50.000 GJ)

De plakken staal die in de staalfabriek van Tata worden gemaakt, worden in de warmband tot rollen gewalst. Voor het walsen dienen de plakken uit de staalfabriek op ongeveer 1100 graden Celcius gebracht te worden. De plakken worden verhit in een viertal ovens. Het warme koelwater van deze ovens kan gebruikt worden voor de verwarming van diverse gebouwen. Het project Restwarmtebenutting Warmband 2 maakt het mogelijk diverse ruimten te verwarmen met ovenkoelwater van de Warmband. Met pompen wordt het warme koelwater in transportleidingen naar de verschillende warmtewisselaars van de industriële afnemers gepompt. Een secundair transportsysteem bij de afnemer zorgt voor transport naar centrale verwarming systemen of luchtverhitters bij de afnemers. Als back-up voor de warmte uit het ovenstelsel van de warmband wordt stoom uit een stoomketel (CEN3) gebruikt. Voor de warmte uitkoppeling wordt een warmtewisselaar in CEN3 gebouwd.

Frequency drives Staalfabriek (ca. € 5 mln., elektriciteitsbesparing ca. 200.000 GJ)

Ventilatoren van converters 21/22/23 (staalpannen) en de ontstopping in de staalfabriek worden uitgerust met een frequentiegestuurde motor. Alle ventilatoren zijn geschikt voor variabele toerentallen behalve die bij converter 23. Deze ventilator wordt vervangen. Hiermee kan de snelheid van de ventilator aan het proces aangepast worden waardoor elektriciteit bespaard wordt.

Expansie Turbines (ca. € 3,0 mln. meer opwekking elektriciteit ca. 100.000 GJ)

Uit de hoogovens komt een grote hoeveelheid laag calorisch gas die alvorens naar diverse verbruikers getransporteerd te worden, over een expansieturbine gevoerd wordt. Het zogenaamde hoogoven gas (HO-gas) wordt daarbij gereduceerd van 2 bar naar 50 mbar. Het vermogen van deze Hoogoven Expansie Turbine (HET) is 10 MW. Door optimalisatie van het hoogovenproces is productie van ruw ijzer steeds verder toegenomen en daarmee ook de vrijkomende hoeveelheid HO-gas. De HET's van beide hoogovens zijn te klein geworden en kunnen daardoor niet alle expansie-energie in elektriciteit omzetten. In studie zijnde mogelijkheden om meer elektriciteit op te wekken zijn nieuwe rotor van de turbine van hoogoven 7 en maatregelen/aanpassingen hoogoven 6.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid zal samen met Tata Steel onderzoeken welke financieringsmogelijkheden aangewend kunnen worden opdat bovengenoemde projecten ten uitvoer kunnen worden gebracht. De Rijksoverheid zal zich inspinnen om financieringsbelemmeringen die zich voordoen, weg te nemen.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Tata Steel IJmuiden BV
Mr Th.J. Henrar

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

TATA STEEL

Green Deal van Gemeente Westland, Productschap Tuinbouw en LTO-Westland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. Gemeente Westland, Productschap Tuinbouw en LTO Westland, hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Overwegende dat:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij.

Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.

Partijen achten het wenselijk om door middel van een (overkoepelende) Green Deal richting te geven aan verdere concrete afspraken op het gebied van de valorisatie van plantaardig restmateriaal uit de tuinbouw tot waardevolle inhoudsstoffen en biogas voor de verduurzaming van de energieproductie.

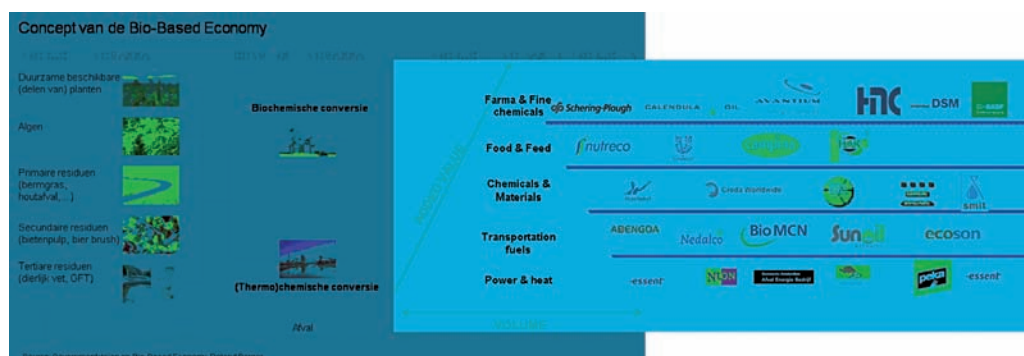
Partijen zijn de volgende intentieverklaring overeengekomen

Biobased Economy

De Green Deal richt zich op een breed scala aan initiatieven. Diverse initiatieven richten zich op de biobased economy.

De biobased economy is een economie die voor zijn energie en materialen niet meer afhankelijk is van fossiele brandstoffen, maar van groene grondstoffen. We staan aan de vooravond van een transitie waarbij alle sectoren van de samenleving betrokken zijn. In de samenleving vinden we reeds vele initiatieven die inzetten op de transitie en materialen en energie produceren op een groene, biobased manier. Door over bestaande grenzen heen te kijken, ontstaat nieuwe bedrijvigheid en optimale oplossingen voor de biobased economy.

In een biobased economy zullen nieuwe netwerken ontstaan. Netwerken tussen sectoren die op dit moment elkaar soms nog weinig raken, bijvoorbeeld agro, energie, chemie en papier. In onderstaand schema wordt dit duidelijk gemaakt.

Figuur 1. Netwerken en het concept van de biobased economy.

Het is voor ondernemers zoeken naar slimme routes voor biomassa, aan de hand van het cascadeprincipe. Dit betekent het intelligent gebruiken van de aanwezige functionaliteit in de biomassa.

Waarom hebben deze biobased deals een voorbeeldfunctie?

Innovatief: de projecten dragen bij aan een verdere ontwikkeling van een biobased economy waarbij biomassa op een slimme manier toegepast wordt. Slim in die zin dat biomassa in zijn geheel gebruikt wordt voor een cascade aan producten: bio-energie, -brandstoffen, materialen zoals vezels, biociden en geur- en smaakstoffen.

Duurzaam: in een biobased economy worden kringlopen gesloten. Door de ontwikkeling van bioraffinagetechnologie kunnen de waardevolle onderdelen van de biomassa 'op de markt gebracht worden' en de mineralen terug gebracht worden naar 'het veld'.

Intersectoraal: er zijn partijen uit diverse topsectoren betrokken, agro, chemie, papier en karton, energie, logistiek en andere relevante sectoren.

Versnelling: de projecten hebben een potentieel vliegwieleffect waardoor de biobased innovatie versneld wordt.

Wat leveren de drie partijen

- De tuinbouwsector kan en wil een bijdrage leveren aan de transitie naar de biobased economy. Het valoriseren van plantaardig restmateriaal is daarbij één van de vijf speerpunten zoals genoemd in de Routekaart Tuinbouw in de Biobased Economy.
- De realisatie van een biobased park waar verschillende bedrijven fysiek gekoppeld zijn voor het verwaarden van plantaardig restmateriaal uit de tuinbouw en GFT-afval uit de gemeente Westland en omliggende gemeenten

- Het verwaarden van deze tertiaire reststromen (niet concurrerend met voedsel) tot hoogwaardige inhoudsstoffen zoals vezels, biociden, vruchtensappen en groen gas (bij toekenning van de vergunningen en SDE+ subsidie in 2013).
- Een direct impuls voor de regionale economie van het Westland.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- De Rijksoverheid erkent dat het voorliggende project bij uitvoering een innovatie op het vlak van valorisatie van plantaardig restmateriaal en vergisting en productie van groen gas kan opleveren voor Nederland. Verder erkent de Rijksoverheid dat de tuinbouwsector een innovatieve sector is, en daarmee een van de topsectoren die een bijdrage kan en wil leveren aan de transitie.
- Dit project een voorbeeld is en daarmee gepresenteerd kan worden op de website www.biobasedeconomy.nl.
- Het budget en de systematiek van de SDE+ blijven ongewijzigd. Green Deal-projecten krijgen geen voorkeursbehandeling in de SDE+.
- De Rijksoverheid verleent, indien nodig, ondersteuning (niet zijnde financiële ondersteuning) bij kennisontwikkeling en -toepassing en het verkrijgen van de vergunning(en) en voor zover mogelijk aanpassingen van knellende wet- en regelgeving.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Gemeente Westland
T.A.M. Duijvestijn, wethouder

Productschap Tuinbouw
Mw. A. van Ardenne

LTO Westland
J.L.A. van der Knaap, Voorzitter

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van HarvestaGG met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. HarvestaGG, vertegenwoordigd door de heer J. C. Vogelaar.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Overwegende dat:

- Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
 2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
 3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
 4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
 5. Partijen het wenselijk achten om door middel van een (overkoepelende) Green Deal richting te geven aan verdere concrete afspraken voor de verduurzaming van de energieproductie, industrie (inclusief de agrarische sector), het midden- en kleinbedrijf, decentrale overheden en burgers.

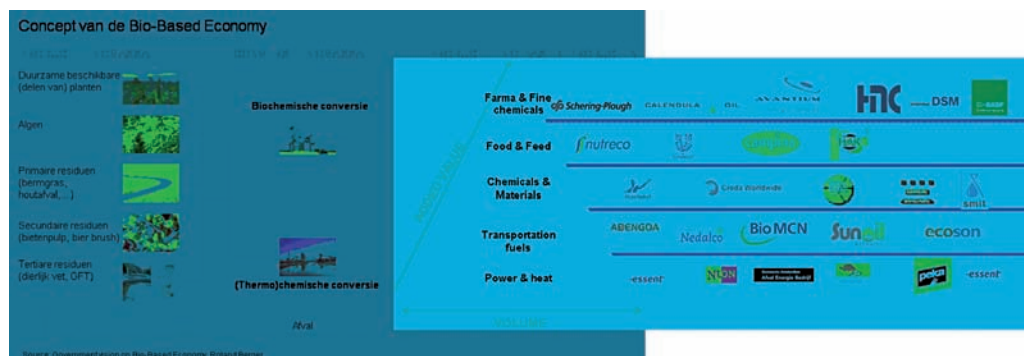
Partijen zijn het volgende overeengekomen:

Biobased Economy

De Green Deal richt zich op een breed scala aan initiatieven. Diverse initiatieven richten zich op de biobased economy.

De biobased economy is een economie die voor zijn energie en materialen niet meer afhankelijk is van fossiele brandstoffen, maar van groene grondstoffen. We staan aan de vooravond van een transitie waarbij alle sectoren van de samenleving betrokken zijn. In de samenleving vinden we reeds vele initiatieven die inzetten op de transitie en materialen en energie produceren op een groene, biobased manier. Door over bestaande grenzen heen te kijken, ontstaat nieuwe bedrijvigheid en optimale oplossingen voor de biobased economy.

In een biobased economy zullen nieuwe netwerken ontstaan. Netwerken tussen sectoren die op dit moment elkaar soms nog weinig raken, bijvoorbeeld agro, energie, chemie en papier. In onderstaand schema wordt dit duidelijk gemaakt.

Figuur 1. Netwerken en het concept van de biobased economy.

Het is voor ondernemers zoeken naar slimme routes voor biomassa, aan de hand van het cascadeprincipe. Dit betekent het intelligent gebruiken van de aanwezige functionaliteit in de biomassa.

Waarom hebben deze biobased deals een voorbeeldfunctie?

Innovatief: de projecten dragen bij aan een verdere ontwikkeling van een biobased economy waarbij biomassa op een slimme manier toegepast wordt. Slim in die zin dat biomassa in zijn geheel gebruikt wordt voor een cascade aan producten: bio-energie, -brandstoffen, materialen zoals plastics/verf en voor voedsel.

Duurzaam: in een biobased economy worden kringlopen gesloten. Door de ontwikkeling van bioraffinagetechnologie kunnen de waardevolle onderdelen van de biomassa 'op de markt gebracht worden' en de mineralen terug gebracht worden naar 'het veld'.

Intersectoraal: er zijn partijen uit diverse topsectoren betrokken, agro, chemie, papier en karton, energie, logistiek en andere relevante sectoren.

Versnelling: de projecten hebben een potentieel vliegwieleffect waardoor de biobased innovatie versneld wordt.

Wat levert HarvestaGG

- Verwaarding van tertiaire reststromen (niet concurrerend met voedsel) tot groen gas (bij toekenning van de vergunningen en SDE+ subsidie in 2012).
- Introductie in Nederland van een nieuwe vorm van vergisting (droge vergisting).
- Een direct impuls voor de regionale economie van Flevoland.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- De overheid constateert dat het voorliggende project bij uitvoering een innovatie op het vlak van vergisting en productie van groen gas oplevert in Nederland.
- Dit project een voorbeeld is en daarmee gepresenteerd kan worden op de website www.biobasedeconomy.nl.
- De rijksoverheid verleent, indien nodig, ondersteuning (niet zijnde financiële ondersteuning) bij het verkrijgen van de vergunning(en) en voor zover mogelijk aanpassingen van knellende wet- en regelgeving.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens HarvestaGG
Jan Cees Vogelaar

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van Vacumetal en BreedofBuilds met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. Vacumetal B.V., ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door Jean-Paul Schuurmans;
3. BreedofBuilds B.V., ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door Renate van Drimmelen.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Partijen hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

1. Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
2. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
3. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
4. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
5. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
6. Vacumetal is een productiebedrijf, gevestigd op industrieterrein de Vijf Eiken in Oosterhout. Vacumetal gebruikt warmte in haar processen, en zou graag gebruik maken van restwarmte uit de nabije omgeving.
7. Met het gebruik van restwarmte kan Vacumetal kosten reduceren en het productieproces verduurzamen. Beide zaken versterken de internationale concurrentiepositie van het bedrijf.
8. BreedofBuilds is een bedrijf dat ondernemers helpt bij de ontwikkeling, levering, exploitatie en financiering van energie-installaties.
9. Vacumetal en BreedofBuilds verwachten dat er in Oosterhout voldoende hoogwaardige restwarmte beschikbaar is voor de processen van Vacumetal, en mogelijk ook voor andere afnemers.

Partijen beogen gezamenlijk te komen tot realisering van het volgende Green Deal initiatief:

Restwarmtebenutting Oosterhout

Green Deal initiatief

Vacumetal en BreedofBuilds realiseren een op restwarmte gebaseerde warmtevoorziening voor Vacumetal, mits een nabijgelegen bedrijf bereid zal zijn warmte te leveren tegen voldoende aantrekkelijke condities.

Er is sprake van voldoende aantrekkelijke condities, wanneer:

- Een vermogen geleverd kan worden van 0,5 MW gemiddeld, en 1,3 MW maximaal in geval van vorst.
- De warmte, via een warmtewisselaar, gebruikt kan worden voor het opwarmen van ca. 100.000 m³/u lucht naar een temperatuur van ca. 22C.
- De warmtelevering voor alle betrokken partijen een positieve businesscase oplevert.
- Leveringsgarantie is niet noodzakelijk. Een warmtebuffer is mogelijk en Vacumetal heeft ook altijd nog zijn back-up verwarmingssystemen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Het Rijk ondersteunt Vacumetal en BreedofBuilds bij het identificeren van andere mogelijke afnemers van restwarmte, en het onderling in contact brengen van deze bedrijven. De ondersteuning wordt vormgegeven middels een inzet van adviseurs van Agentschap NL voor maximaal 0,5 fte, en zal worden vormgegeven in overleg met de door de Provincie Brabant en de Brabantse OntwikkelingsMaatschappij aangestelde gebiedsregisseur. Deze inzet start in september 2011 en eindigt op 1 juli 2012, of zodra de potentiële leverancier(s) en afnemer(s) van restwarmte gezamenlijk de intentie vastleggen om restwarmtebenutting te realiseren. Na afronding van het initiatief zal het Rijk streven naar bredere toepassing en herhaling van de gehanteerde aanpak op andere locaties.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Vacumetal B.V.
J.P. Schuurmans

Namens BreedofBuilds B.V.
R. van Drimmelen

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van VNMI, AVNeG, KBM Master Alloys, Aldel, E-Max Aluminium Remelt, Componenta, Nannoka Vulcanus, Rademakers Gieterij, Lovink Technocast, Nyrstar Budel en Nedstaal met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. De Vereniging Nederlandse Metallurgische Industrie (VNMI), de Algemene Vereniging van Nederlandse Gieterijen (AVNeG), KBM Master Alloys, Aldel, E-Max Aluminium Remelt, Componenta, Nannoka Vulcanus, Rademakers Gieterij, Lovink Technocast, Nyrstar Budel en Nedstaal.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïdentificeerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
5. Partijen onderschrijven dat de basismetalaalindustrie en de metaalgieterijen al een belangrijke bijdrage leveren aan energiebesparende initiatieven (deelname aan het Europese emissiehandelssysteem, het Duurzaamheidsakkoord, sectorale akkoorden, MEE en MJA-3 convenant, de VNMI/AVNeG routekaart 2030), en zien deze Green Deal als een aanvulling daarop.
6. Als één der genoemde partijen de in deze Green Deal gemaakte afspraken niet nakomt zullen de genoemde bedrijven en branche-organisaties zich overigens blijven conformeren aan de bovengenoemde, reeds bestaande energiebesparende afspraken met de Rijksoverheid.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

Green Deal initiatief

De industriële sectoren verenigd in de Vereniging Metallurgische Industrie (VNMI) en de Algemene Vereniging Nederlandse Gieterijen (AVNeG) hebben in het kader van de Meerjarenaafspraken Energie-efficiëntie een routekaart 2030 ontwikkeld. In de routekaart is naar voren gekomen dat in 2030 in het proces en de keten energiebesparingen kunnen worden bereikt van 68%. De sector heeft de ambitie om deze besparing te bereiken en zal zich hiertoe tot het uiterste inspannen.

Bij de totstandkoming van de VNMI / AVNeG Routekaart 2030 is onderzocht wanneer en onder welke voorwaarden een aantal kansrijke projecten door de betrokken sectoren het beste kan worden ontwikkeld dan wel uitgevoerd, gelet op hun potentiële energie-efficiëntieverbetering. Bovendien is aangegeven bij welke projecten betrokkenheid van de Rijksoverheid nodig is.

De Rijksoverheid en de leden van de VNMI en de AVNeG willen gezamenlijk tot afspraken komen waarmee de routekaart van de sectoren basismetaal en gieterijen tot uitvoer kan worden gebracht.

Om de ambitie die is neergelegd in de routekaart op korte termijn dichterbij te brengen willen de sectoren basismetaal en gieterijen met een drietal projecten starten en daarover afspraken aangaan met de Rijksoverheid. De projectvoorstellen uit de VNMI / AVNeG Routekaart 2030 hebben een duidelijke energie-efficiëntieverbetering tot gevolg, dan wel een substantiële verduurzaming van de keten of de energievoorziening. De berekening van deze grote bijdrage aan de klimaatdoelstellingen van het kabinet Rutte-Verhagen is extern gevalideerd.

De betrokken sectoren basismetaal en gieterijen verbinden zich aan de algemene, brede toepassing in de sectoren, waar relevant, van de uit de realisatie van de projectvoorstellen opgedane kennis en ervaring met als uiteindelijke doel de daadwerkelijk gerealiseerde energie-efficiëntiebesparing zo groot mogelijk te laten zijn.

De Green Deal betreft de volgende drie projecten:

- a. Vloeibaar aluminiumtransport: de VNMI-lidbedrijven KBM Master Alloys, Aldel en E-Max Aluminium Remelt zijn betrokken;
- b. Gietlooploos gieten: de AVNeG-lidbedrijven Componenta, Nannoka Vulcanus, Rademakers Gieterij en Lovink Technocast zijn betrokken;
- c. Toepassing duurzame energie: de VNMI-lidbedrijven Nyrstar Budel en Nedstaal zijn of worden hierbij graag betrokken.

Vloeibaar aluminiumtransport

Het projectvoorstel voor “vloeibaar aluminiumtransport” (A) heeft een energiebesparing tot gevolg van 0,5 PJ per jaar en valt als volgt te kenschetsen:

Het project vloeibaar aluminiumtransport betreft het implementeren van de mogelijkheden van transport van vloeibaar aluminium in de regio's Noord-Nederland, Noord-Brabant en Limburg. De potentiële energiebesparing op het elektriciteits-intensieve smeltproces van aluminium is circa 3%. Het betreft een proefproject en, afhankelijk van de uitkomsten van het proefproject en de ervaringen met het specifieke product en de werkwijze, een uitrol die op zichzelf rendabel kan zijn, maar te maken heeft met risico's en belemmeringen bij de financiering van het project.

Gietlooploos gieten

Het projectvoorstel voor “gietlooploos gieten” (B) heeft een energiebesparing tot gevolg van 0,7 PJ per jaar en valt als volgt te kenschetsen:

Het project gietlooploos gieten (ook wel: 'low pressure sand casting') betreft een nieuwe manier van metaalgieten, waarbij geen gebruik meer wordt gemaakt van aangietrechters en gietlopen. Hierdoor kan, afhankelijk van de uitkomsten van de proefprojecten en de ervaringen met het specifieke product en de werkwijze, tot 30% energiebesparing worden bereikt bij uiteindelijke uitrol over de gehele branche. Voorzien wordt dat het gietlooploos gieten rendabel kan zijn, echter het eerste proefproject kent risico's en de financiering van het project vormt een belemmering.

Toepassing duurzame energie

Het projectvoorstel voor “*toepassing duurzame energie*” (C) heeft een verschuiving in het energieverbruik van de betrokken bedrijven tot gevolg naar de toepassing van, op termijn, 20% duurzame energie in hun totale energiebehoefte. Voor de gedetailleerde beschrijving van dit project wordt verwezen naar de Green Deal aangaande de Duurzame Energie Centrale (DEC) tussen Nyrstar Budel, Akzo Nobel en de Rijksoverheid. De mogelijk te realiseren energiebesparing betreft 12 PJ per jaar.

Deze intentieverklaring zal op detailniveau voor de separate projectvoorstellen worden uitgewerkt in separate documenten. Van de kant van de betrokken VNMI- en AVNeG-lidbedrijven zal bij de uitwerking worden gepleit voor een tijdelijke financieringsruimte om de genoemde projecten te realiseren. Deze gevraagde financieringsruimte zal niet bestaan uit subsidies, maar uit bankgaranties en/of bijdragen uit een (thans nog op te richten) revolverend fonds.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid juicht de ambities toe die de sectoren basismetaleen en gieterijen hebben neergelegd in hun routekaart en zal met de financiële wereld bezien op welke wijze financieringsbelemmeringen kunnen worden weggenomen, ook bij de projecten “vloeibaar aluminiumtransport” en “gietlooploos gieten”, om de sectoren in staat te stellen de uitvoering van de routekaart ter hand te nemen. Ten aanzien van het project “toepassing duurzame energie” worden separaat afspraken gemaakt.

De VNMI en de AVNeG zijn zelf geen partij bij de overeenkomst, maar hebben een faciliterende rol tussen de betrokken lidbedrijven en de Rijksoverheid. De overeenkomsten die uit deze intentieverklaring volgen, zijn derhalve slechts bindend voor de betrokken ondertekenaars van deze overeenkomst van de genoemde bedrijven.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Vereniging Nederlandse Metallurgische Industrie (VNMI),
Ir. W.J.H.M.B. Hamers, voorzitter

Algemene Vereniging Nederlandse Gieterijen
Ir. G.A. Duit, voorzitter

Namens KBM Master Alloys, Aldel en E-Max Aluminium Remelt
KBM Master Alloys B.V. Aluminium Delfzijl B.V. (Aldel)
De heer M.R. Mannee De heer W. Kusters / de heer K. Pronk

E-Max Aluminium Remelt
De heer J.J.M. van Hinsberg

Namens Componenta, Nannoka Vulcanus, Rademakers Gieterij en Lovink Technocast

Componenta B.V.

De heer G.A. Duit

Nannoka Vulcanus Industries B.V.

De heer G.R.L. Kamps

Rademakers Gieterij B.V.

De heer H. Kerkhoven

Lovink Technocast B.V.

De heer D.J. van den Hout

Namens Nyrstar Budel en Nedstaal

Nyrstar Budel B.V.

de heer F.M.I.G. Terwinghe

Nedstaal B.V.

de heer B. Bult

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van Byosis Group met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna, ook te noemen: Rijksoverheid;
2. Byosis Group, vertegenwoordigd door haar directeur Jan van den Broek.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Overwegende dat:

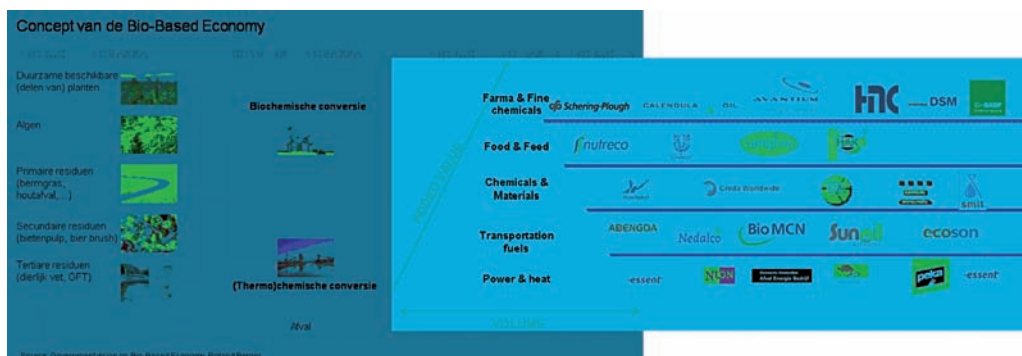
- Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
 2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
 3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
 4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
 5. Partijen het wenselijk achten om door middel van een (overkoepelende) Green Deal richting te geven aan verdere concrete afspraken voor de verduurzaming van de energieproductie, industrie (inclusief de agrarische sector), het midden- en kleinbedrijf, decentrale overheden en burgers.

Biobased Economy

De Green Deal richt zich op een breed scala aan initiatieven. Diverse initiatieven richten zich op de biobased economy.

De biobased economy is een economie die voor zijn energie en materialen niet meer afhankelijk is van fossiele brandstoffen, maar van groene grondstoffen. We staan aan de vooravond van een transitie waar alle sectoren van de samenleving bij betrokken zijn. In de samenleving vinden we reeds vele initiatieven die inzetten op de transitie en materialen en energie produceren op een groene, biobased manier. Door over bestaande grenzen heen te kijken, ontstaat niet alleen nieuwe bedrijvigheid maar worden ook optimale oplossingen voor de biobased economy gevonden.

Daarnaast staan in een biobased economy nieuwe netwerken centraal. Dit zijn met name netwerken tussen sectoren die op dit moment elkaar nog weinig raken, bijvoorbeeld de sectoren agro, energie en papier. In onderstaand schema wordt dit duidelijk gemaakt.

Figuur 1. Netwerken en het concept van de biobased economy.

Het is voor ondernemers zoeken naar slimme routes voor biomassa, aan de hand van het cascadeprincipe. Dit betekent het intelligent gebruiken van de aanwezige functionaliteit in de biomassa.

Waarom hebben deze biobased deals een voorbeeldfunctie?

Innovatief: de projecten dragen bij aan een verdere ontwikkeling van een biobased economy waarbij biomassa op een slimme manier toegepast wordt. Slim in die zin dat biomassa in zijn geheel gebruikt wordt voor een cascade aan producten: bio-energie, -brandstoffen, materialen zoals plastics/verf en voor voedsel.

Duurzaam: in een biobased economy worden kringlopen gesloten. Door de ontwikkeling van bioraffinagetechnologie kunnen de waardevolle onderdelen van de biomassa 'op de markt gebracht worden' en de mineralen terug gebracht worden naar 'het veld'.

Intersectoraal: er zijn partijen uit diverse topsectoren betrokken, agro, chemie, papier en karton, energie, logistiek en andere relevante sectoren.

Versnelling: de projecten hebben een potentieel vliegwieleffect waardoor de biobased innovatie versneld wordt.

Partijen zijn de volgende intentieverklaring overeengekomen

Byosis Group

Byosis Group focust zich op technologie om biogasproductie via anaërobe vergisting duurzamer en economisch robuuster te maken, om producten te creëren die een hoge toegevoegde waarde hebben voor de maatschappij. Voorbeelden hiervan zijn onder andere het ontwikkelen van eiwitrijk veevoer, waterzuivering en het verbeteren van de biogasproductie.

Concreet laat dit zich vertalen in de volgende aspecten die Byosis kan bijdragen aan de verduurzaming van de maatschappij:

- Het Zegas proces maakt op de langere termijn de productie van ethanol, eiwit en biogas zonder exploitatiesubsidie rendabel. Byosis Group zorgt er daarnaast voor dat de eiwitten die vaak verloren gaan in traditionele covergistingprocessen gespaard blijven en daarom ingezet kunnen worden bij de productie van food, feed en/of biobased materials.
- Het Zeagas proces zorgt ervoor dat stikstof die in vele gevallen vernietigd moet worden opgevangen kan worden in kunstmest. Bovendien verbetert het de afbraak van organisch materiaal zodat er meer biogas geproduceerd kan worden. Zeagas zorgt dus zowel voor het opwekken van meer energie terwijl het tegelijkertijd energie bespaart.
- Tevens realiseert het Zeagas proces een extra stap in de mestverwerking doordat essentiële materialen (N en P-rijk) gescheiden kunnen worden in aparte producten. Zo kan er efficiënter met deze grondstoffen worden omgegaan.
- Doorgaans lastig af te breken biomassa als natuurgras, stro en blad kunnen met behulp van het Zeagas proces efficiënt worden omgezet in energie. Dat betekent ondermeer dat deze inputstromen de inzet als co-ferment van een vergister van bijvoorbeeld suikerbieten kan vervangen, waardoor deze producten beschikbaar blijven voor andere, hoogwaardigere biobased toepassingen.
- Tot slot werkt Byosis Group ook verbindend tussen verschillende sectoren. Ze opereert tussen de agrarische-/afvalsectoren en de verwerkers in. Zo werk ze niet alleen mee aan het oplossen van milieuproblematiek maar sluit ze ook de keten door haar producten weer af te leveren aan verwerkers.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- De overheid erkent de leercurve bij innovatie waarbij niet meteen de hoogst toegevoegde waarde in de keten nagestreefd wordt.
- De Rijksoverheid zal in de kabinetsvisie op het mestbeleid aangeven hoe zij mestverwerking wil bevorderen.
- De overheid streeft ernaar, waar mogelijk, gelijke marktomstandigheden te creëren voor alle biobased toepassingen;
- De overheid biedt Byosis Group de mogelijkheid om zich te profileren op de webstie www.biobasedeconomy.nl. Op deze netwerkomgeving kan zij haar intersectorale positie nog verder uitbreiden en versterken.
- De overheid draagt bij aan het versterken van de bekendheid en de positieve beeldvorming rondom het cascadeprincipe.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Byosis Group
J. van den Broek

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van Gemeente Amsterdam met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. Gemeente Amsterdam, vertegenwoordigd door de Wethouder Grondzaken, Ruimtelijke Ordening, Klimaat en Energie, namens de Burgemeester van Amsterdam gemachtigd tot uitvoering van het besluit van het College van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam <BD 2011-008149>, hierna te noemen: Amsterdam.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

- Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
 2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
 3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
 4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasbaar zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
 5. Amsterdam streeft met de uitvoer van de Energiestrategie 2040 naar een CO₂ reductie van 40% in 2025 ten opzichte van het niveau in 1990. Onderdeel van het beleid is de doelstelling klimaat neutrale nieuwbouw in 2015, de publiek-private samenwerking rond het koude- en warmtenetwerk, de uitbreiding van windenergie op land, het mogelijk maken van de uitrol van zonne-energie en gerichte investeringen in het verduurzamen van de bestaande woning- en gebouwenvoorraad. Corporaties zijn hierbij belangrijke partners, maar ook verenigingen van eigenaren zijn belangrijke investeerders in de stad. Daarnaast werkt de Haven Amsterdam aan de verduurzaming van de haven, met de ambitie een Green Energy Port te worden. De Gemeente ontwikkelt ten behoeve van haar klimaat en energiebeleid een ondersteunend investeringsfonds van maximaal 60 miljoen euro.

6. Investeren in klimaatvriendelijke technologie is een investering in de bedrijvigheid van de toekomst. In het platform Amsterdam Smart City werken private en publieke partijen samen aan het toepassen, implementeren en ontwikkelen van nieuwe technologieën, concepten en samenwerkingsmodellen. De partijen ontwikkelen de stad als proefgebied voor onder andere smart grids en smart grid toepassingen.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

1. ICT/datacenters

Green Deal initiatief

De stad Amsterdam kent een snel groeiende capaciteit bij datacenters. Dit is een waardevolle ontwikkeling voor de ICT, financiële en wetenschappelijke sectoren in Nederland. Amsterdam wil samen met de sector werk maken van de vergroening van de sector, en wil samen met onder andere de stichting Green IT Regio Amsterdam en met ondersteuning van de Rijksoverheid als resultaat bereiken dat het level playing field voor vestigingsvoorwaarden binnen Nederland gehandhaafd blijft. Green IT Regio Amsterdam is een publiek-private samenwerking waarin de deelnemers een energie-efficiënte ICT-infrastructuur nastreven, waar andere sectoren van kunnen profiteren en waarmee de concurrentiekracht van de ICT-sector toekomstgericht versterkt wordt: een Green Data Port. De nieuwbouw van datacenters, door bijvoorbeeld Terremark (NAP Amsterdam), Equinix (AM2, AM3) en Data Center Group (DCGA), is een voorbeeld van de resulterende marktspanning om een hoge standaard te bereiken. DCG's datacenter in Amsterdam is een voorbeeld van een datacenter dat onder andere door innovatieve koeling (met regenwater) zeer duurzaam opereert.

Op basis van de Amsterdamse acties streeft de stad naar het vastleggen van een landelijke prestatienorm op basis van best beschikbare technieken voor nieuwe installaties op basis van best beschikbare technieken voor bestaande datacenters op best haalbare prestatie; en naar het opnemen van een milieukeur datacenters in de lijst duurzaam en innovatief inkopen van overheden.

Een groot aantal bestaande datacenters heeft een energieprestatie die beduidend slechter is dan die van nieuwe installaties. Onderzocht dient te worden in welke mate het mogelijk is om deze energieprestatie te verbeteren en aldus het energieverbruik te verminderen. Het onderzoek vindt plaats met het relevante bedrijfsleven en richt zich op oplossingen die breed kunnen worden verspreid, met specifieke aandacht voor zowel de koeling van datacenters, als voor het verlagen van het energieverbruik van servers in de datacenters. Een verbeterde energieprestatie levert een besparing op voor de datacenters en daarmee een verbeterde concurrentiepositie.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid ondersteunt deze resultaatgerichte aanpak via waardering en ondersteuning voor de ambitie van Green Data Port. De Rijksoverheid zorgt er voor dat duurzame oplossingen in beleid worden geïntegreerd en opgeschaald (bijv. via handreiking Wet Milieubeheer of in eigen aanbestedingsprocedures). De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders zo spoedig en flexibel mogelijk een financiële bijdrage van € 100.000 beschikbaar voor het onderzoek naar opschalbare oplossingen voor aanzienlijke verbetering van de energieprestatie van bestaande datacenters, met aandacht voor zowel koeling als voor het verlagen van het energieverbruik van servers in de datacenters, voor zover dit strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal de Stichting Green IT Amsterdam op korte termijn een aanvraag indienen vergezeld van een projectplan

Het onderzoek zal worden uitgevoerd door de Stichting Green IT Amsterdam, in nauw overleg en in samenwerking met Agentschap NL, waar de facilitering van de Meerjarenaafspraken ICT plaatsvindt. Zo zal het onderzoek aansluiten bij het project "Gebruikersgroep optimalisatie van koelinstallaties bij bestaande datacenters" dat dit najaar van start gaat.

2. Versnellen sluiten 'Kleine Ring' stadswarmte in Amsterdam

Green Deal initiatief

Stadswarmte Amsterdam werkt: er worden 4.000 woningequivalenten per jaar aangesloten, de CO₂ reductie bedraagt 50-80% per aansluiting. Aansluitingen worden zowel in de nieuwbouw als in de bestaande bouw gerealiseerd. Dat laatste gebeurt projectmatig (WPW realiseert 30% van het aantal aansluitingen in de bestaande bouw), maar er is nog geen systematisch lange termijn beleid. Amsterdam ontwikkelt een systematisch, stadsbreed, lange termijn beleid om de bestaande woningbouw op stadswarmte aan te sluiten. Belangrijkste onderdeel is aanwijzen van 'stadswarmtegebieden', dat wil zeggen gebieden die de komende 15- 25 jaar op stadswarmte (kunnen) worden aangesloten.

Door NUON en de gemeente Amsterdam wordt momenteel onderzocht om de schaa sprong in warmte economisch te kunnen realiseren. De uitgangspunten in de schaa sprong zijn dat de warmte levering betrouwbaar, betaalbaar en duurzaam is. Eén van de middelen om de schaa sprong te realiseren is de aanleg van een ringleiding in Amsterdam. Zodoende ontstaat op termijn (ca. 2020) een groot gezamenlijk warmtenet in Amsterdam.

Voordelen van dit net is dat alle bronnen aan elkaar worden verbonden, waardoor de betrouwbaarheid toeneemt en de nodige back-up voorzieningen kunnen worden voorkomen. Deze betrouwbaarheid is van groot belang voor het vertrouwen in warmte. Ook levert het inzetten van een grote HWC (hulp warmte centrale) voor een groter gebied schaalvoordelen op ten opzichte van losse HWC's per gebied. Daarnaast wordt het dan ook mogelijk om te sturen op de inzet van de bronnen. De schoonste bronnen, nu AEB en biogas en in de toekomst mogelijk geothermie, kunnen dan maximaal worden benut. Nadeel van het ringnet is de hoge investering die dit met zich meebrengt en deze kan daarom alleen plaatsvinden als er voldoende aansluitingen in Amsterdam zijn gerealiseerd.

Er bestaat nu al wel de mogelijkheid om een kleinere verbinding te maken tussen de uitlopers van het warmtenet van Nuon Warmte in Amsterdam Zuid en het net van WPW in Amsterdam West. Dit betreft een koppelleiding van 2 a 3 km lengte. Door deze verbinding lijkt het mogelijk om op redelijk korte termijn (2013) de warmte vanuit AEB te benutten.

Realisatie van de "kleine ring" betekent voor het warmtenet in Amsterdam een grote stimulans op het gebied van betrouwbaarheid, duurzaamheid en betaalbaarheid. Het totaal aantal woningen dat kan worden voorzien van warmte uit AEB via de "kleine ring" bedraagt circa 15.000 (450 TJ per jaar). De warmte uit AEB heeft een CO₂-reductie tot gevolg van 80% in de aangesloten woningen. Deze warmte vervangt warmte die nu wordt gemaakt in de fossiel gas gestookte Diemercentrale waarmee slechts 50% CO₂-reductie wordt bereikt in de woningen. In totaal gaat het om een CO₂ reductie van 9.000 ton per jaar. Daarnaast is de kostprijs voor de warmte van AEB beduidend lager dan de Diemercentrale (3 EUR/GJ). Daarnaast biedt het mogelijkheden om de warmte in Amstelveen te versterken doordat de leveringszekerheid omhoog gaat. Nader onderzoek naar de financiële haalbaarheid, het maken van een voorontwerp en voorbereiding van een financiële (PPS) constructie is nodig om partijen aan te zetten tot investering. Amsterdam neemt het initiatief en levert benodigde gegevens, ervaring en netwerk voor dit onderzoek.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders zo spoedig en flexibel mogelijk een financiële bijdrage van € 350.000 beschikbaar voor zover dit strookt met de toepasselijk staatssteunregels aan de eerste en tweede fase (haalbaarheid en voorlopig ontwerp) van het project 'sluiten kleine ring'. Daartoe zal Westpoort Warmte (WPW) op korte termijn een aanvraag indienen vergezeld van een projectplan (inclusief begroting).

Westpoort Warmte (WPW) neemt bij toekenning ook € 350.000 voor haar rekening. Door de bijdrage en betrokkenheid vanuit de Rijksoverheid kan het onderzoek versneld worden uitgevoerd. Dit brengt de uitvoer sneller dichterbij. De investering in haalbaarheidsonderzoek en voorontwerp kan bij een positieve uitkomst leiden tot een vervolginvestering vanuit WPW van negen tot tien miljoen euro in zowel definitief ontwerp als in de uitvoeringsinvesteringen. De Rijksoverheid draagt op deze manier bij aan de opschaling van stadswarmte, het ontwikkelen van kennis voor het (voor Nederland nog uniek) koppelen van meerdere grote bronnen en zorgt door haar betrokkenheid ervoor dat op termijn een open netwerk kan ontstaan.

3. Klimaatneutraal bouwen in 2015

Green Deal initiatief:

De gemeente Amsterdam heeft de doelstelling dat alle nieuwbouw in de stad vanaf 2015 klimaat neutraal is. Daarbij hanteert de stad de volgende definitie: 'Klimaatneutraal betekent dat alle energie voor verwarmen, koelen, tapwater en alle gebouwgebonden elektragebruik wordt bespaard dan wel duurzaam wordt opgewekt, zonder gebruik te maken van fossiele brandstoffen.'

In potentie gaat het tussen 2015 – 2020 om de nieuwbouw van 23900 woningen, het aantal woningen dat nu gepland staat voor deze periode.

Om deze ambitie te realiseren loopt Amsterdam soms tegen het feit aan dat de gemeente geen scherpere energieprestatie-eisen mag stellen dan gesteld in het Bouwbesluit. Amsterdam vraagt van de Rijksoverheid om hulp om belemmeringen in wet- en regelgeving weg te nemen. De stad wil vrij zijn om eisen te kunnen stellen die leiden tot klimaatneutrale nieuwbouw.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De EPC zal in de periode tot 2020 stapsgewijs worden verscherpt zodat in 2020 de energieprestatie van nieuwe gebouwen energieneutraal is, conform de Europese richtlijn EPBD.

De Rijksoverheid ondersteunt en waardeert de Amsterdamse ambitie om vijf jaar voor ingang van landelijk beleid (2020) 100% klimaatneutraal te bouwen. De Rijksoverheid gaat samen met Amsterdam bekijken hoe eventuele belemmeringen in wet- en regelgeving, die deze ambitie in de weg kunnen staan, voor deze overgangperiode weggenomen kunnen worden.

Deze mogelijkheden gaan stad en Rijk samen binnen één jaar verkennen en tot besluitvorming brengen.

4. Elektrisch vervoer

Green Deal initiatief

Amsterdam zet stevig en succesvol in op elektrisch vervoer; de huidige infrastructuur van meer dan 250 oplaadpunten en intensieve samenwerking met de auto-industrie maken Amsterdam een van de mondiale koplopers op dit gebied. De komende 2 jaar wordt het aantal oplaadpalen in de openbare ruimte uitgebreid naar 1000 om daarna verder toe te nemen naar 2000.

Belangrijk voor de ontwikkeling in Amsterdam is dat elektrisch vervoer in de Randstad, en uiteindelijk in heel Nederland, een succes wordt. Amsterdam kan en wil hieraan bijdragen door haar kennis en ervaring te delen. Daarnaast moet duurzame energie en de ontwikkelingen van slimme netten nadrukkelijk worden gekoppeld aan elektrisch vervoer. Amsterdam zal zich inzetten om zo goed mogelijk partijen en projecten te faciliteren om kennis en ervaring op te doen op dit gebied.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid ondersteunt Amsterdam en in bredere zin de Metropool Regio Amsterdam bij het realiseren van haar ambities op het gebied van elektrisch vervoer. Partijen stellen vast dat zij zich inzetten om maximale synergie te bereiken door samen de governance ter hand te nemen en benodigde instrumenten te ontwikkelen.

Binnen de nationale aanpak krijgt gemeente Amsterdam en daarmee de Metropoolregio Amsterdam een rol als focus- en experimenteergebied. Dit zal nader worden uitgewerkt in de Green Deal Elektrisch Vervoer met de Metropoolregio Amsterdam.

5. Amsterdam Smart City / Smart grids

Green Deal initiatief

Amsterdam is een proeftuin op het gebied van smart grids. Samen met netwerkbeheerder Alliander, de ICT-sector, MKB bedrijven, grotere bedrijven en kennisinstellingen (zoals de Universiteit van Amsterdam en de Vrije Universiteit) werkt de stad aan proefstellingen en worden pilots gedaan in woonwijken, zoals in Amsterdam Osdorp. Onder andere op het Sciencepark wordt met de technologie powermatcher een proefgebied opgezet, voortbordurend op eerdere proefopstellingen in ons land.

De Metropoolregio Amsterdam positioneert zich, ook internationaal, als Smart City. Samen met andere Europese steden, industriepartners en technologie instituten zal Amsterdam inschrijven op het Smart City initiatief van de Europese Commissie.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid ondersteunt de Amsterdamse ambitie door waardering voor het Amsterdamse Smart Grid programma en partijen werken waar mogelijk samen om kennis uit te wisselen en nieuwe concepten mogelijk te maken. De Rijksoverheid positioneert Amsterdam, ook in Europa, als (ICT) smart city.

6. Ondersteuning open platform Amsterdam Smart City

Green Deal initiatief

Om de komende schaarste aan grondstoffen – energie, water, productiegrondstoffen – het hoofd te bieden, is proces- en productinnovatie in snel tempo noodzakelijk. Daarvoor moeten we samenwerken, nieuwe werkprocessen uitvinden en nieuwe producten en concepten ontwikkelen. Het platform Amsterdam Smart City (PPS) faciliteert bedrijven, overheden en kennisinstellingen die toepassingen en concepten ontwikkelen en op schaal willen uitrollen in de metropoolregio Amsterdam. Door bestaande investeringsplannen van grote partijen bij elkaar te brengen kan voor de stad versnelling ontstaan of kunnen nieuwe projecten ontstaan. Bedrijven ontwikkelen op basis van de nieuwe mogelijkheden die ontstaan innovatieve toepassingen die gericht zijn op het faciliteren van energietransitie en het terugdringen van de CO₂ uitstoot en het mobiliteitsprobleem.

De afgelopen 3 jaar is het platform uitgegroeid tot in totaal 71 partners, het merendeel bedrijven. Samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en De Rijksoverheid leidde tot meer dan 16 uitgevoerde projecten op het gebied van energie en toepassingen op het gebied van technologie. Daartoe is 4 miljoen Europees subsidiegeld aangetrokken. Er is 11 miljoen aan vervolginvesteringen door bedrijven uitgelokt. En nog belangrijker: een aantal producten is inmiddels succesvol door de markt opgepakt. Denk hierbij aan energiedisplays, smart working centers, oplaadpunten voor binnenvaartschepen en fuelcell technologie. Het platform heeft gezorgd voor een sterker vestigingsklimaat voor duurzame bedrijven en een toename van het aantal congressen op dit vlak.

Voor de komende drie jaar is op 6 juli 2011 door de Burgemeester van Amsterdam, de CEO van KPN en de CEO van Liander N.V. het startschot voor vervolg gegeven. De kernpartners Alliander, KPN en de gemeente Amsterdam dragen, als infrastructurele partijen, samen zorg voor een open innovatieplatform, en dragen bij aan de benodigde infrastructuur voor het open platform, zowel in financiële middelen als in capaciteitsinzet in uren. Denk aan ondersteuning in business development, matchmakingsbijeenkomsten, communicatie activiteiten en door inzicht te krijgen in de infrastructurele investeringen in de stad in de energie infrastructuur. Voor de komende drie jaar is de uitrol en opschaling van zowel werkwijze als van de toepassingen belangrijk, in de Metropoolregio Amsterdam.

Tegenprestatie Rijksoverheid

1. De Rijksoverheid wil betrokken zijn bij het Amsterdam Smart City platform en ziet het als een innovatieve en unieke manier van werken om de energietransitie mogelijk te maken. Het platform past goed in de aanpak dat met het topsectorenbeleid wordt beoogd; een sterke markt- en exportpositie, een stevige kennisintensiteit, intensieve samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven en de potentie een innovatieve bijdrage aan maatschappelijke uitdagingen te leveren. Voor de topsectoren (ook voor energie) worden voor het einde van het jaar onderzoeks- en innovatie roadmaps opgesteld met daarin voorstellen voor langjarige programma's en thema's.

2. De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders zo spoedig en flexibel mogelijk voor een periode van drie jaar een financiële bijdrage van € 350.000 beschikbaar voor zover dit strookt met de toepasselijke staatssteunregels aan het platform Amsterdam Smart City. Daartoe zal Amsterdam Smart City op korte termijn een aanvraag indienen vergezeld van een projectplan (inclusief begroting). De Rijksoverheid maakt hiermee mogelijk dat het platform Smart City de innovatieve werkwijze kan opschalen naar de Metropoolregio Amsterdam. Kennis en opgedane ervaringen komen beschikbaar voor het hele land. Door haar betrokkenheid helpt de Rijksoverheid Amsterdam te positioneren als smart city, en versterkt hiermee het internationale vestigings- en congresklimaat van de stad en de Metropoolregio.

7. Tijdelijk wind

Green Deal initiatief

De gemeente heeft met name rond het Noordzeekanaal en het IJ oude werkgebieden die op termijn tot gemengd stedelijk woon-werk gebied worden getransformeerd. In die gebieden liggen mogelijkheden om voor een periode van 10 jaar tijdelijk voorzieningen te realiseren, waarna oorspronkelijke geplande transformatie (onder meer woningbouw) naar alle verwachting weer zal kunnen worden hervat. Omdat windturbines (maar ook andere functies) een afschrijvingstermijn hebben van meer dan vijf jaar biedt het kunnen toepassen van een tijdelijke vergunning voor een periode van 10 jaar een mogelijkheid om op de genoemde terreinen een nieuwe functie te geven.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid ondersteunt Amsterdam in deze ambitie door, waar mogelijk, de snelle implementatie van windturbines mogelijk te maken. Daartoe onderzoekt de Rijksoverheid samen met Amsterdam op welke wijze relevante wet- en regelgeving aangepast kan worden zodanig dat tijdelijke voorzieningen voor maximaal 10 jaar gerealiseerd kunnen worden, zonder dat daarbij zorgvuldige belangenafweging en rechtszekerheid in het gedrang komen.

8. Fonds

Green Deal initiatief

Amsterdam heeft met het Amsterdams Investeringsfonds een revolverend fonds uitgewerkt voor o.a. Klimaat en Energie, om zodoende investeringsdrempels te verlagen. Naast Amsterdam overwegen ook andere decentrale overheden het opzetten van een energiefonds. De gemeente overlegt met andere overheden en de Rijksoverheid over samenwerking en eventuele taakverdeling, bij het (financiële) beheer van deze fondsen en de uitvoering ervan, omwille van efficiëntie en duidelijkheid voor ondernemers. Bij voorkeur maakt Amsterdam meer massa en meerwaarde door samen te werken met andere partijen. Bovendien kunnen zo de beheerslasten omlaag.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Diverse provincies en gemeenten hebben in de Green Deals aangekondigd revolverende fondsen met publiek en of privaat kapitaal op te richten. Het Ministerie van EL&I is bereid haar expertise en netwerk in de risicokapitaalmarkt in te zetten bij de ontwikkeling van de aan de Green Deal gerelateerde (regionale) investeringsfondsen. De Rijksoverheid ziet daarbij kansen om lagere beheerslasten te realiseren voor alle partijen. Zij zal hier een regierol nemen door maatregelen voor te stellen die het financiële beheer van fondsen stroomlijnen.

Daar waar het mogelijk is om meerwaarde te creëren door het laten samengaan (“poolen”) van financiële ondersteuning vanuit het Amsterdams Investeringsfonds met die vanuit het rijksinstrumentarium, zal de Rijksoverheid actief medewerking verlenen.

De toegang tot de kapitaalmarkt levert vaak een belemmering op. Banken zijn terughoudend in het verstrekken van financiering. Kleinschalige projecten zijn vaak niet aantrekkelijk en aan op zichzelf staande projecten wordt een hoog risicoprofiel toegekend. Het kabinet zal in samenspraak met de financiële wereld bezien welke maatregelen mogelijk zijn om de financieringsmarkt voor duurzame projecten beter te laten functioneren.

9. Green Finance Lab

Green Deal initiatief

De gemeente Amsterdam, ABN Amro bank en lokale partners uit de financiële sector (Zuidas) en de not-for-profit sector zijn voornemens een Green Finance Lab (GFL) op te zetten. In het GFL zoeken experts uit de private, publieke en not-for-profit sector gezamenlijk naar financieringsmechanismen voor urgente opgaven in de duurzaamheidagenda. Het GFL zoekt doorbraken in financieringsopgaven op het gebied van energie, grondstoffen, ecosysteemdiensten/biodiversiteit, water en mobiliteit. Het betreft zowel projecten gelokaliseerd in Amsterdam als projecten gericht op het vergroenen van de internationale value chain van Amsterdamse bedrijven en de gemeente.

Naast het bieden van operationele financieringsoplossingen heeft het GFL tot doel het smeden van een Community of Practice. Door het bijeenbrengen van financiële experts uit de financiële sector, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en de lokale overheid kan het GFL werken als een multi-stakeholder denktank, ideeënproeftuin, katalysator van gezamenlijke actie en beleidsuitdager.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid biedt diverse ondersteuning tijdens de startfase en brengt vroegtijdig kennis en onderzoek in (zoals TEEB rapport).

Partijen spreken af om eind 2011, mede op basis van het advies van de Taskforce Biodiversiteit & Natuurlijke Hulpbronnen, tot een concretisering van de Green Deal op dit punt te komen.

10. Woningisolatie

Green Deal initiatief

1/3 van de energie in Amsterdam wordt gebruikt door gebouwen en is nog steeds groeiende. Reductie van de CO₂-uitstoot zal niet slagen zonder dat ook in dit segment een forse reductie plaats vindt. Voor woningbouw en utiliteitsbouw zijn voordelen te behalen in zowel energiebesparing als de koppeling met hernieuwbare energie (elektriciteit en warmte). Woningisolatie en verduurzaming creëren een win-win situatie: de CO₂ uitstoot vermindert, de werkgelegenheid kan toenemen, energierekeningen kunnen omlaag. In het plan van aanpak Energiebesparing Gebouwde Omgeving, stelt het kabinet dat er, naast blok voor blok, GEN en bestaande programma's ruimte is voor nieuwe initiatieven en concepten.

De Gemeente Amsterdam wil verkennen hoe, naast de lopende gemeentelijke initiatieven de verduurzaming en isolatie van de gebouwde voorraad bevorderd kan worden, door partijen bijeen te brengen, aan te sluiten bij de green deal van de Rijksoverheid en te bezien hoe door combinaties van maatregelen het probleem van split incentive getackeld kan worden, groene banen gecreëerd kunnen worden en we een stap kunnen maken.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Partijen spreken af gezamenlijk te verkennen welke mogelijkheden er zijn voor een nieuw gezamenlijk initiatief of concept, afronding van de verkenning eind 2012.

Partijen spreken af de afspraken uit deze green deal een jaar na ondertekening op voortgang en vervolgstappen te toetsen.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mr. J.P.H. Donner

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens de Gemeente Amsterdam
Wethouder Klimaat en Energie
Dhr. Maarten van Poelgeest

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van Gemeente Groningen en Groene Golf met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid
2. Gemeente Groningen, vertegenwoordigd door de Wethouder Financiën, Verkeer & Vervoer en Duurzaamheid.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

- Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
 2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
 3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
 4. De voor de Green Deal geïdentificeerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

Green Deal initiatief

Groene Golf heeft het initiatief genomen om het innovatieve Amerikaanse Property Assessed Clean Energy (PACE) financieringsmodel in Nederland te introduceren. De Gemeente Groningen heeft de ambitie om de komende jaren meters te maken op het gebied van energieneutraliteit. Eén van de maatregelen die de Gemeente hiervoor in gedachten heeft, is het stimuleren van zonnepanelen op daken van woningen. Omdat zonnepanelen steeds goedkoper worden, is de Gemeente Groningen van mening dat de overheid juist nu een forse beweging op gang kan brengen door zonnepanelen bereikbaar te maken voor veel mensen en daarmee de energierekening te verlagen. De idee is om, naar Amerikaans voorbeeld, zonnepanelen voor particuliere huiseigenaren te gaan financieren en periodiek hiervoor een bedrag te innen via de Gemeentebelasting. Het blijkt dat veel bewoners en ook het stadsbestuur dit een aantrekkelijk idee vinden.

De gemeente Groningen wil daarom faciliteren en stimuleren dat particulieren grootschalig zonnepanelen laten aanleggen op de daken van 2500-3000 woningen. Om dit mogelijk te maken wil de gemeente intermediair zijn en een innovatieve financieringsmethode (volgens het model PACE uit de VS) mogelijk maken.

Tegenprestatie Rijk

De minister van BZK zal samen met de gemeente Groningen en de Groene Golf onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de financiering van zonnepanelen bij bewoners te organiseren volgens het model PACE uit de Verenigde Staten.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mr. J.P.H. Donner

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens de gemeente Groningen
K.Dekker, Wethouder Financiën, Verkeer & Vervoer en Duurzaamheid

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

GREEN DEAL van NOORD-NEDERLAND (vier provincies en zes gemeenten), Energy Valley SER Noord Nederland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur & Milieu, ieder handelend in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen te noemen: Rijksoverheid;
2. De provincie Drenthe, ten dezen vertegenwoordigd door gedeputeerde mevrouw T. Klip-Martin, daartoe gevolmachtigd door de CvdK, handelende ter uitvoering van een besluit van GS en CvdK dd 6 september 2011, hierna te noemen Drenthe;
de provincie Fryslân, ten dezen vertegenwoordigd door gedeputeerde de heer J.H.J. Konst, daartoe gevolmachtigd door de CvdK, handelende ter uitvoering van een besluit van GS en CvdK dd 6 september 2011, hierna te noemen Fryslân;
de provincie Groningen ten dezen vertegenwoordigd door gedeputeerde mevrouw W.J. Mansveld, daartoe gevolmachtigd door de CvdK, handelende ter uitvoering van een besluit van GS en CvdK dd 6 september 2011, hierna te noemen Groningen;
de provincie Noord-Holland, ten dezen vertegenwoordigd door gedeputeerde de heer J. Bond, daartoe gevolmachtigd door de CvdK, handelende ter uitvoering van een besluit van GS en CvdK dd 6 september 2011, hierna te noemen Noord-Holland;
de gemeente Alkmaar, ten dezen vertegenwoordigd door de heer J.P. Nagengast, daartoe gevolmachtigd door de burgemeester, handelende ter uitvoering van een besluit van B&W en de burgemeester dd 13 september 2011, hierna te noemen Alkmaar;
de gemeente Assen, ten dezen vertegenwoordigd door de heer A.L. Langius, daartoe gevolmachtigd door de burgemeester, handelende ter uitvoering van een besluit van B&W en de burgemeester dd 13 september 2011, hierna te noemen Assen;
de gemeente Den Helder, ten dezen vertegenwoordigd door de heer K.F. Schuiling, handelende ter uitvoering van een besluit van B&W en de burgemeester dd 20 september 2011, hierna te noemen Den Helder;
de gemeente Emmen, ten dezen vertegenwoordigd door mevrouw T. Houwing-Haisma, daartoe gevolmachtigd door de burgemeester, handelende ter uitvoering van een besluit van B&W en de burgemeester dd 20 september 2011, hierna te noemen Emmen;
de gemeente Groningen, ten dezen vertegenwoordigd door mevrouw C.T. Dekker, daartoe gevolmachtigd door de burgemeester, handelende ter uitvoering van een besluit van B&W en de burgemeester dd 13 september 2011, hierna te noemen Groningen;
de gemeente Leeuwarden, ten dezen vertegenwoordigd door mevrouw L.I. Diks, daartoe gevolmachtigd door de burgemeester, handelende ter uitvoering van een besluit van B&W en de burgemeester dd 20 september 2011, hierna te noemen Leeuwarden;
de stichting Energy Valley, ten dezen vertegenwoordigd door de voorzitter van de Raad van Toezicht de heer M.J. van den Berg, hierna te noemen Energy Valley;
de SER Noord-Nederland, ten dezen vertegenwoordigd door de voorzitter de heer G.J.E.M. Sanders, hierna te noemen SER Noord;
tezamen te noemen: Noord-Nederland;

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
5. Drenthe, Fryslân, Groningen en Noord-Holland Noord hebben afgelopen jaren met Energy Valley bewezen op basis van nauwe publiekprivate samenwerking concreet werk te maken van duurzame energie, waarbij groen en groei hand in hand gaan. Dit wordt als zondanig erkend in het Regeerakkoord en blijkt ook uit de recente aanwijzing van Noord-Nederland als Energyport (SVIR). Deze krachtige nationale energiepositie wordt uitgebouwd door samenwerking met o.m. Noordwest-Duitsland met als doel uit te groeien tot 'European Region of Energy Excellence'.
6. Op basis van de huidige inzichten zal het bedrijfsleven in Noord-Nederland in de periode 2010 tot 2020 tussen de €20 en €30 miljard in energie investeren¹. De provincies hebben in de nieuwe collegeperiode (2011 - 2015) circa €235 miljoen voor energie gereserveerd² en ook gemeenten dragen actief bij met middelen, beleid en organiserend vermogen. Energieonderzoek & -onderwijs wordt door de kennisinstellingen (MBO, HBO en WO) uitgebouwd via krachtenbundeling in de Energy Academy en Energy Colleges, om te voorzien in de groeiende vraag naar gespecialiseerde energiekennis en -personeel.
7. De noordelijke energiesterken zijn van groot belang voor de ontwikkeling van groene energie en de concurrentiekracht van de nationale topsector energie. In deze Green Deal willen partijen concrete afspraken maken om de randvoorwaarden te optimaliseren voor uitbouw van noordelijke speerpunten:
 - Groene Gasrotonde / Bio Based Economy
 - Elektriciteitsproductie & -Balancing / Slimme Decentrale Energiesystemen
 - Energiekennis / Internationale Samenwerking
8. Noord-Nederland zal als praktijkregio fungeren om technologische en beleidsmatige innovaties op de speerpunten versneld toe te passen, onderzoek naar te doen en een voorbeeldfunctie te vervullen voor mogelijke uitrol elders. Dit heeft o.m. betrekking op (projectmatig) wegnemen van remmende wet- en regelgeving, alsmede stroomlijning van (vergunning)procedures, beleid en middelen teneinde het ontwikkel- en investeringsklimaat voor bijhorende (technische) installaties³ en infrastructuur⁴ te optimaliseren.

¹ Het gaat hierbij om ruim €20 miljard aan al genomen investeringbeslissingen en circa €10 miljard te verwachten investeringen op de volgende onderwerpen: gasrotonde, groen gas/bio-energie, elektriciteitsproductie en balancing, (slimme) decentrale energiesystemen en onderwijs & onderzoek.

² Dit geld bestaat voor het grootste deel uit energiefondsen, co-financieringsmiddelen, subsidie- en procesgeld, dat in hoofdzaak wordt ingezet op de in deze Green Deal aangegeven speerpunten. Een klein deel is voor personeelskosten. Het is exclusief de aanspraak op of het te verwachten aandeel uit REP-middelen (Drenthe, Fryslân, Groningen) of Waddenfonds (Fryslân, Groningen, Noord-Holland) voor energie.

³ Zoals groen gas hubs, mestvergisters, bio-raffinage, windparken, zonPV, WKK, geothermie.

⁴ Zoals netten voor duurzaam gas, elektriciteit, warmte en faciliteiten voor op- en overslag, distributie, vulpunten.

9. De inrichting van de energieproeftuin Noord-Nederland en de uitbouw van het concept Energyport vergt een integrale en gecoördineerde aanpak. In deze Green Deal is een eerste set aan voorbeeldprojecten opgenomen om hier projectmatig mee aan de slag te gaan. Dit is niet-limitatief en kan worden aangevuld met additionele projecten (rolling agenda). Partijen onderkennen hierbij het belang van de volgende onderwerpen:
 - uitbouw en optimalisatie van de noodzakelijke (bovengrondse en ondergrondse) infrastructurele en ruimtelijke randvoorwaarden (Energyport);
 - structurele inbedding van energie in het ruimtelijk beleid en vergunningsprocedures, met transparante regionale en nationale taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
 - synchronisatie van Rijks- en regiomiddelen, incl. geïntegreerde inzet van (gedecentraliseerde) regiofondsen zoals Waddenfonds en REP, alsmede nationale onderzoek- en ontwikkelmiddelen;
 - een meer marktconform verdienmodel (met minder subsidieafhankelijkheid) voor decentrale duurzame energie door directe levering aan lokale afnemers en/of nieuw financieringsmodel via een betere benutting van het bestaande instrumentarium;
 - gerichte vraagstimulering vanuit overheid en (georganiseerd) bedrijfsleven, via bijv. inkoop, aanbesteding, ten behoeve van de toepassing en uitrol van duurzame energie(technologieën);
 - uitbouw en bundeling van (inter)nationale energieonderzoek en -onderwijs in de Energy Academy / College.
10. Goede communicatie met de omgeving is belangrijk. Daarbij nemen alle partijen hun eigen verantwoordelijkheid: initiatiefnemer, Rijksoverheid, lokale en regionale overheid. Overheden benadrukken de rol die zij hebben in het wettelijke traject van besluitvorming, met name bij de Rijkscoördinatieregeling. Partijen spannen zich in om de omgeving tijdig en zo volledig mogelijk te informeren over energietrajecten.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

Partijen zullen samen belemmeringen wegnemen om de noordelijke energiesterken, op basis waarvan het Noorden de status Energyport heeft gekregen, uit te bouwen, teneinde een maximale bijdrage te leveren aan de nationale duurzame energie-economie (groen en groei) en de concurrentiepositie van de nationale topsector energie. De afspraken zijn daarbij gerubriceerd langs de deelonderwerpen:

- A. Groene Gasrotonde / Bio Based Economy;
- B. Elektriciteitsproductie & -Balancing / Slimme Decentrale Energiesystemen;
- C. Energieonderzoek & -Onderwijs / Internationale Samenwerking;
- D. Organisatorische samenwerking.

De afspraken hebben enerzijds betrekking op structurele belemmeringen op systeem- en beleidsniveau, die in het kader van de energieproeftuin Noord-Nederland projectmatig worden weggewonnen. Anderzijds betreft het afspraken over het (eenmalig) wegnemen van specifieke belemmeringen die de voortgang van een project in de weg staan.

De systeem- en beleidsinnovaties hebben met name betrekking op infrastructuurkosten en een ander financieringsmodel om de kostprijs en subsidieafhankelijk van decentrale energie te verlagen. Zo kan hier in een praktijkomgeving kennis en ervaring worden opgedaan met de implementatie en implicaties, teneinde te leren, optimaliseren en bepalen of een structurele aanpassing van het betreffende beleidskader mogelijk is (leer- en voorbeeldfunctie). Voor een deel gaat het hier om oplossingen die het Rijk oppakt met landelijke organisaties, en niet in deze Green Deal.

Op beide niveaus is sprake van een grote diversiteit aan investerende en ontwikkelende partijen die via de Green Deal op gecoördineerde en gestructureerde wijze verder worden geholpen om op korte termijn succes te boeken. De huidige benoemde projecten zijn daarbij niet-uitputtend, maar exemplarisch voor de actuele projecten op de deelonderwerpen. Indien nieuwe passende projecten zich aandienen kunnen deze in overleg tussen Partijen later worden toegevoegd ('rolling agenda', zie ook Bijlage 1).

A Groene Gasrotonde / Bio Based Energy

Het Noorden van Nederland bevindt zich in het hart van de (Europese) gasrotonde en kent een sterke biomassaverwerkende industrie (waaronder de agribusiness en de afvalverwerkende industrie). Deze complementaire concentratie aan kennis, bedrijvigheid en faciliteiten draagt stevig bij aan de uitbouw van de Nederlandse duurzame energie-economie. Partijen zullen middels de Green Deal het ontwikkelklimaat hiervoor optimaliseren op basis van de volgende afspraken:

1. 500 tot 750 miljoen m³ biogas/groen gas productie per jaar in 2020 (200 miljoen m³ in 2015) in Noord-Nederland

Biogas/groen gas sluit aan bij de positie van Nederland gasland, kan kostenefficiënt en grootschalig worden geproduceerd en biedt nieuwe markt- en exportkansen voor producenten en aanleverende industrie. De productie van 500 tot 750 miljoen m³ groen gas (jaarlijkse gebruik van circa 300.000 tot 450.000 huishoudens) is goed voor een reductie van circa 0,9 tot 1,35 Mton CO₂-uitstoot per jaar en een kapitaalinvestering van €500 tot €750 miljoen. Dit vergt een kostprijsverlaging door verhoging van het rendement (opschaling en technologische innovaties) en door belemmerende factoren⁵ in de biogas/groen gas keten weg te nemen. Dit zal deels via de (beoogde) Green Deal Groen Gas van het Groen Gas Forum worden opgepakt. Noord-Nederland is hier (o.m. via Taskforce Groen Gas) nauw bij betrokken als kennisleverancier en om innovaties in de praktijk te toetsten en toe te passen.

Inzet Noord-Nederland

- opschaling vergisting via 5 tot 8 Groen Gas Hubs (w.o. Wijster, Groningen (2x), Oudehaske) en biogasnetten (infrastructuur)⁶;
- 2 tot 4 pilots voor vergassing⁷;
- bundeling van ketenpartijen en -kennis, o.m. via kennisprogramma's (w.o. Taskforce Groen Gas Koers Noord-project Groen Gas, Flexigas, EDGaR, Interreg-project Groen Gas, Groen Gas NL)⁸;
- beschikbaar stellen van regionale ontwikkel- en investeringsmiddelen (uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten);
- optimalisatie van regionale ruimtelijke en infrastructurele randvoorwaarden (via Noordelijke Gebiedsagenda, Provinciale Omgevingsplannen, Structuurvisies diepe ondergrond, e.d.);
- koppeling met lokale grondstofstromen⁹ (via landschapsbeheer, LTO Noord) en afname (via groen inkoopbeleid);
- uitwerken van een concrete pilot voor een groen gas vereffeningfonds (een eventuele financiële vraag die hieruit voorkomt maakt deel uit van de Rolling agenda, zie bijlage 1);
- in samenwerking met de Nederlandse Emissie Autoriteit opzetten van een transparant en toegankelijk marktsysteem voor de handel in op groen gas / biogas gebaseerde certificaten¹⁰

⁵ zoals: grondstoffen (verbreding input en toepassing output - digestaat als meststof), economies of scale, netwerk (kosten en ontsluiting), financiering (alternatief verdienmodel), gebruik (diversifiëren afzetmogelijkheden) en handel (certificaten)

⁶ zie projectfiches Groen Gas Hub Wijster, Ringleiding Zuidwest Fryslân, Groen Gas overstort

⁷ zie projectfiches MILENA-OLGA en Synthesegas productie Heveskes Energy

⁸ zie ook de projectfiche Potato Power Avebe

⁹ zie ook projectfiche Meer energie uit Drents-Friese Wold

¹⁰ zie projectfiche Handelsplatform Groen Gas

Tegenprestatie Rijksoverheid

- Rijk zet zich actief in om bij het topsectorenbeleid vergisting en vergassing onder de aandacht te brengen;
- Mogelijk maken benutting van co- en restproducten, waaronder de inzet van digestaat (bijvoorbeeld struviet) als grondstof voor kunstmest, zoals ook beoogd in de Green Deal tussen Royal Cosun en de Rijksoverheid¹¹;
- Noord-Nederland wordt aangewezen als proefgebied voor toepassing van beleidsinnovaties voor:
 - verbreding inzetbare cosubstraat, zoals ook beoogd in de Green Deal Royal Cosun;
 - onderbrengen infrastructuurkosten aansluiting biogas/groen gas installaties bij netbeheerders¹²;
 - financieringsmodel voor biogas/groen gas productie via combinatie van SDE+¹³, fiscale aftrek, certificaten, biotickets, e.d.¹⁴,
 - Binnen de relevante wettelijke kaders wordt een financiële bijdrage van maximaal € 250 000 beschikbaar gesteld (op basis van 50/50 Rijk / regiobijdrage) ten behoeve van het vormgeven van een handelsplatform groen gas, voorzover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal Noord Nederland een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan (inclusief begroting).

2. Grootschalige afzet van groen gas in mobiliteit

Mobiliteit vormt een goed afzetkanaal voor groen gas. Het is schoon, stil, betrouwbaar en lokaal te produceren (korte keten). Groen gas in mobiliteit draagt zo bij aan de verlaging van broeikasgasemissies, en is tevens een drager om (regionale) groen gas productie, met achterliggende investeringen, technologische vernieuwingen en economische spin-off, meer marktconform vorm te geven. Een nieuw onderdeel daarbij is de ontwikkeling van (bio-)LNG voor (zwaar) weg- en watertransport.

Inzet Noord-Nederland

stimuleren van (programmatische) uitrol van vulpunten om tot een regionaal dekkend netwerk te komen (via 100.000 voertuigenplan: regionale subsidie vulpunten, e.d.);
goede ruimtelijke inbedding van de faciliteiten en infrastructuur voor (bio-)LNG voor (zwaar) weg- en watertransport (via Noordelijke Gebiedsagenda, Provinciale Omgevingsplannen, e.d.);
gebruik(ers) actief informeren en stimuleren, alsmede via eigen wagenpark en in OV concessies het gebruik van Groen Gas stimuleren (via 100.000 voertuigenplan: promotie, wagenparkscans).

Tegenprestatie Rijksoverheid

Noord-Nederland wordt aangewezen als proefgebied voor (beleids)innovaties voor:
alternatief financieringsmodel door koppeling (lokaal) groen gas productie en gebruik in mobiliteit;
lobby voor uniforme Europese kaders (bio-)LNG-mobiliteit¹⁵.

3. 400.000 ton bio-methanol productie per jaar in 2015

Biomethanol kan worden ingezet als 2^e generatie biobrandstof maar ook als basischemicaliën voor biomaterialen en -producten. Met het project Woodspirit van het industriële consortium rondom BioMCN kan het productievolume worden additioneel opgeschaald met 400.000 ton per jaar (wereldwijd grootste producent) goed voor circa 990 kton vermeden fossiele CO₂-uitstoot en een geraamde investering van circa €700 miljoen. Een grote biomassavergassing zal worden gebouwd die getorificeerd (geroosterd) hout omzet in biosyngas als grondstof voor biomethanol. Dit project is een flinke impuls voor de nationale productie van 2^e generatie biobrandstof, en creëert een stevige basis voor de bio based economy, alsmede

11 zie projectfiches Slib eindverwerking Noordelijke waterschappen en Biogasstraat Oost Groningen

12 zie projectfiches Groen Gas Overstort en Biogasleiding Zuidwest Fryslân

13 Het budget en de systematiek van de SDE+ blijven ongewijzigd. Green Deal projecten krijgen geen voorkeursbehandeling in de SDE+.

14 zie projectfiche Groen Gas Vereffeningsfonds

15 zie projectfiche Small Scale LNG

de doorontwikkeling van hoogwaardige torrefactie- en vergassingstechnologie (biosyngas) en daaraan gelieerde bedrijvigheid en kennis.

Inzet Noord-Nederland:

- beschikbaar stellen van onderzoeksbudget voor voorbereidende werkzaamheden (uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten);
- goede ruimtelijke inbedding van de benodigde faciliteiten en infrastructuur (via Noordelijke Gebiedsagenda, Provinciale Omgevingsplannen, e.d.).

Tegenprestatie Rijksoverheid:

- diplomatieke steun voor subsidiering uit de Europese NER 300¹⁶;

4. 100.000 ton biocoal productie per jaar in 2020

Door biologische reststromen om te zetten in biocoal, via torrefactie of aanverwante technologieën, kan het eenvoudig worden ingezet als hernieuwbare grondstof voor (bestaande) energiecentrales en industriële processen. De inzet van 100.000 ton biocoal is goed een reductie van circa 230 kton CO₂-uitstoot per jaar. De geraamde kapitaalinvestering die gemoeid gaat met de productie van 100.000 ton biocoal bedraagt circa €25 miljoen, die grotendeels lokaal besteed wordt. Biocoal-productie draagt zo fors bij aan de nationale klimaatdoelen, en biedt een kans voor Nederland om voorop te lopen in de (door)ontwikkeling van deze innovatieve conversietechnologie.

Inzet Noord-Nederland:

- oprichting van de Dutch Torrefaction Association (DTA) voor onderlinge kennisuitwisseling en gebundelde belangenbehartiging;
- (projectmatige) koppeling van grondstofleveranciers, producenten en afnemers (zoals bij Qlyte Delfzijl, Subcoal Foxhol, e.a.);
- goede ruimtelijke inbedding van de productiefaciliteit en de benodigde biomassa-infrastructuur (via Noordelijke Gebiedsagenda, Provinciale Omgevingsplannen, e.d.);
- beschikbaar stellen van ontwikkel- en investeringmiddelen voor procesoptimalisaties en uitbouw van het productievolume (uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten).

Tegenprestatie Rijksoverheid:

- ondersteuning in de oprichting van de DTA;
- Rijk zet zich actief in om bij het topsectorenbeleid productietechnologie voor biocoal onder de aandacht te brengen;
- actief meewerken aan het verbeteren van de positie van vaste¹⁷ biomassa voor energietoepassingen door duurzaamheidcriteria te ontwikkelen.

¹⁶ zie projectfiche Woodspirit

¹⁷ en voor zover dat aan orde is ook voor gasvormige biomassa

Samenvatting afspraken

Naam	Energie	Economie	Rijksbijdrage
Groen gas productie algemeen	500 tot 750 NMm ³ Groen Gas en 0,9 tot 1,35 Mton CO ₂ -reductie p.j. in 2020 (200 NMm ³ in 2015) in Noord-Nederland	investering: €500 tot €750 miljoen vanuit bedrijfsleven en overheden, banen: 250 tot 375	Rijk zet zich actief in om bij het topsectorenbeleid vergisting en vergassing onder de aandacht te brengen. Noord-Nederland als proeftuin voor breder gebruik cosubstraat / coproducten, netregulering en alternatief financieringsmodel.
Groen gas mobiliteit algemeen	verlaging fijnstof emissies via groen gas mobiliteit	Groen gas mobiliteit als afzetmarkt voor uitbouw groen gas productie en kenniscluster	Noord-Nederland als proeftuin voor alternatief financieringsmodel. Lobby uniform EU-kader LNG-mobiliteit.
Biocoal algemeen	100 kton biocoal en 230 kton CO ₂ -reductie p.j. in 2020	investering: €25 miljoen	Ondersteuning DTA. Rijk zet zich actief in om bij het topsectorenbeleid productietechnologie voor biocoal onder de aandacht te brengen. Stimulering lokale biobrandstoffen.
Groen Gas Overstort Gasunie en Enxsis	Een forse energiebesparing door het niet hoeven te comprimeren van Groen gas van 8 naar 40 bar	Dit project zorgt voor vermindering van de relatieve investeringsdruk op de groen gas producenten en derhalve is er ook een lager projectrisico	Rijk neemt onduidelijkheid weg over verantwoordelijkheid voor investering en beheer bij infrastructuur groen gas.
Slibeindverwerking Noordelijke waterschappen	Groen Gas productie (12 miljoen Nm ³ per jaar) overeenkomend met 25 kton CO ₂ -reductie p.j.	investering: €51 miljoen	Rijk staat inzet struviet als meststof toe.
Biogasstraat Oost Groningen KNN	Groen Gas productie 20 miljoen Nm ³ per jaar	Installatie en bijbehorende infrastructuur €25 miljoen	Het Rijk zet zich er voor in het mogelijk te maken om (delen van) digestaat als volwaardig kunstmestvervanger toe te passen.
Meer energie in Drents – Friese Wold Prov. Drenthe	Groen gas productie 5,15 miljoen Nm ³	Dit project kent een investeringsomvang van ongeveer €15 miljoen.	Rijk stelt (beperkte) capaciteit beschikbaar (0,1 fte) van waaruit wordt meegedacht binnen dit project, op welke wijze technische, organisatorische en juridische barrières weggenomen kunnen worden. Rijk geeft status van pilot binnen proeftuin Noord-Nederland voor energiewinning uit natuurgebied.

Naam	Energie	Economie	Rijksbijdrage
Potato Power Avebe	Met dit project wordt na fullscale realisatie minimaal 18 miljoen Nm ³ groen gas per jaar geproduceerd uit de reststromen van de aardappelverwerking.	Dit project kent een investeringsomvang van ongeveer €33 miljoen.	€ 3 miljoen Rijksbijdrage
SUGAR BV Suiker Unie	Met dit project wordt minimaal 30 miljoen Nm ³ groen gas per jaar geproduceerd.	Dit project kent een investeringsomvang van ongeveer €30,7 miljoen.	€ 3 miljoen Rijksbijdrage via projectwijziging van eerdere BSRI-beschikking.
MILENA OLGA	De Groen Gas productie van een 50 MW installatie over een bedrijfstijd van 15 jaar bedraagt circa 390 miljoen Nm ³ , voor een 100 MW installatie is dit 780 miljoen Nm ³ .	Verwacht investeringsvolume is €98 miljoen voor een 50 MWth installatie en €146 miljoen voor een 100 MWth installatie.	Afspraken lopen via GD Groen Gas (€10 miljoen Rijksbijdrage).
Woodspirit BioMCN	400 kton biomethanol en 990 kton CO ₂ -reductie p.j. in 2015	Dit project kent een investeringsomvang van ongeveer € 700 miljoen ca 300 banen	Rijk zorgt voor diplomatieke steun en zet zich in voor juiste implementatie RED (dubbeltelling).
Groen Gas Hub Wijster Attero	37 miljoen Nm ³ groen gas per jaar geproduceerd.	Dit project kent een investeringsomvang van ongeveer € 15 miljoen.	Het Rijk biedt experimenteer-ruimte voor dit project. Het Rijk draagt €4,8 miljoen reeds beschikte FES-middelen bij.
Small Scale LNG Noord-Nederland GTI Suez / LNG Europe	Door op LNG over te stappen wordt de emissie-uitstoot sterk gereduceerd. In de toekomst zou zelf LBG (Liquified Biogas) toegepast kunnen worden.	Dit project kent een investeringsomvang van ongeveer € 34 miljoen banen: 10 fte direct / 30 fte indirect	Het Rijk zet zich in voor het aanpassen van CCR-regelgeving voor toepassing LNG/aardgasgedreven scheepvaart en mogelijk maken bunkering van aardgas/LNG voor binnenvaart in regelgeving.

Naam	Energie	Economie	Rijksbijdrage
Omrin	5 miljoen Nm ³ groen gas per jaar geproduceerd, 10 kton vermeden CO ₂ emissies.	Een directe investering van € 4 miljoen, inclusief de investering in een groen gas tankstation.	Rijk werkt actief mee aan het oplossen van het financieringsprobleem.
Biogasringleiding Zuidwest Fryslân Friesland Coberco, HoST, Enexis en Stokman	100.000 Nm ³ tot 1 miljoen Nm ³ groen gas equivalent per jaar	Decentrale vergisters € 5 - 10 miljoen en voor de infrastructuur € 2 - 3 miljoen.	Het Rijk zet zich in om de financiering van ruw gas projecten vanuit de SDE+ mogelijk te maken ¹⁸ . Onderzoek doen naar mogelijkheid om voor dit soort projecten financiering m.b.v. CO ₂ -credithandel te realiseren. Ondersteuning bij de toepassing van wet- en regelgeving.
Groen Gas Veelerveen	Met dit project wordt 10,7 miljoen Nm ³ groen gas per jaar geproduceerd.	Een directe investering van € 8,5 miljoen.	Het Rijk werkt actief mee aan het vinden van een oplossing voor het dreigend onbenut blijven van een groot deel van de reeds beschikte SDE subsidie voor dit project. ¹⁹
Synthesegas productie Heveskes	Bespaarde aardgas inzet is ca. 50 miljoen m ³ per jaar in de eerste fase.	28€ mln , ca. 20 FTE, indirect ca. 20 FTE voor de eerste fase, hierna oplopend tot 70-80 FTE voor de 2 ^e fase.	Het Rijk zet zich in om mogelijk te maken dat per 2012 syngas direct ingezet kan worden bij eindverbruikers, zodanig dat het subsidiabel gesteld kan worden.
Groen Gas Vereffeningfonds Taskforce Groen Gas	Pilot met een vereffeningfonds ten behoeve van het maximaal wegnemen van prijsvolatiliteit in de biotickethandel	Deze pilot levert ervaringsgegevens op van een financieringsconstructie waarmee groen gas businesscases verminderd afhankelijk van steunkader exploitabel gemaakt worden.	Rijk geeft Taskforce Groen Gas ruimte om dit instrument te ontwikkelen. Financiële vraag (€500.000,-) maakt onderdeel uit van de rolling agenda.
Groen Gas Handelsplatform Taskforce Groen Gas	Op/Inrichten handelsplatform voor groen gas certificaten	Deze pilot is voor transparantere en toegankelijker handel in groen gas certificaten.	Rijk draagt maximaal €250.000 (op basis van 50/50 Rijk-Regio) bij aan de opzet van dit handelsplatform, rekening houdend met de wettelijke kaders en staatssteunaspecten.

18 NB. - Het budget en de systematiek van de SDE+ blijven ongewijzigd. Green Deal projecten krijgen geen voorkeursbehandeling in de SDE+.

19 NB - Het budget en de systematiek van de SDE+ blijven ongewijzigd. Green Deal projecten krijgen geen voorkeursbehandeling in de SDE+.

B Elektriciteitsproductie & -Balancing / Slimme Decentrale Energiesystemen

Het Noorden van Nederland kent een sterk elektriciteitscluster, met grote centrales, (offshore) windenergie, (trans)nationale infrastructuur en decentrale energiesystemen in woon- en werkgebieden. Deze complementaire concentratie aan kennis, bedrijvigheid en faciliteiten draagt stevig bij aan de uitbouw van de Nederlandse duurzame energie-economie. Partijen zullen middels de Green Deal het ontwikkelklimaat hiervoor optimaliseren op basis van de volgende afspraken:

1. Kostprijsverlaging Wind op Zee

Wind op zee kan een forse bijdrage leveren aan de nationale klimaatdoelen, en is kansrijk voor de Nederlandse industrie die internationaal vooroploopt in de bouw en onderhoud van offshore windparken, onder meer ook in buurlanden Engeland en Duitsland. Behoud en uitbouw van dit hoogwaardige bedrijfscluster vergt goede faciliteiten, technologische doorontwikkeling en een goede thuismarkt. Gezien de ligging (aan de Noordzee, nabij Duitse (en Britse) windparken en transnationale infrastructuur), geschikte havens (,Den Helder, Eemshaven, Harlingen en IJmuiden), ontwikkelruimte, arbeidspotentieel en de positie als Energyport is Noord-Nederland de uitgelezen locatie voor verdere concentratie en uitbouw van de offshore windenergie-industrie. Behoud en uitbouw van dit cluster vereist een goede thuismarkt en een kostprijsverlaging (minder subsidieafhankelijkheid) via technologische innovaties, concentratie, collectieve infrastructuur (net op zee) en beleidsmatige innovaties (o.a. bouwgerede concessies). Aan de hand van de (beoogde) Green Deal Offshore Windenergie van NWEA wordt ingezet op een 40% lagere kostprijs per kWh. Noord-Nederland is hier nauw bij betrokken als kennisleverancier en inbreng van bedrijven die willen innoveren in de voorgestelde proeftuinen.

Inzet Noord-Nederland:

- ontwikkeling van benodigde havenfaciliteiten (in Den Helder en Eemshaven) voor offshore windenergie (o.m. via middelen (€35 miljoen) voor kadeverzwaren Eemshaven);
- Europese samenwerking om tot goede inbedding te komen van benodigde infrastructuur op zee, alsmede de invoeding van grootschalige offshore windenergie op het Europese elektriciteitsnet (o.m. via Studie E-hub en Interreg-projecten 4Power en Hansa Energy Corridor (zie C2));
- beschikbaar stellen van regionale middelen voor onderzoek & onderwijs voor technologische innovaties (proeftuin) en benodigde arbeidspotentieel (onderwijs) voor offshore windenergie (uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten);
- beschikbaar stellen van regionale middelen voor financiering van een collectief net op zee (achtergestelde lening);

Tegenprestatie Rijksoverheid

- ondersteuning wind op zee via Green Deal Offshore Windenergie NWEA;
- inzet op kostprijsverlaging wind op zee door:
 - voorbereiden nieuwe wetgeving om TenneT een rol te geven voor het net op zee;
 - inrichten van een offshore experimenteelgebied boven de Waddeneilanden/in de noordelijke havens om technologische innovaties door te ontwikkelen;
 - concentratie van de zoekgebieden voor toekomstige offshore en near shore windparken;
- Binnen de relevante wettelijke kaders wordt, mits het bedrijfsleven ook meedoet, een financiële bijdrage van maximaal € 350 000 per jaar gedurende vier jaar beschikbaar gesteld voor vormgeven Kenniscentrum Offshore Windenergie van MCN Den Helder en partners (zie ook hoofdstuk C), voor zover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal Noord Nederland een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan (inclusief een begroting). ;
- ondersteunen van de uitbouw van de offshore windenergie-industrie in de Noordelijke havens, bijvoorbeeld door actief mee te werken aan verder onderzoek.

2. Noord-Nederlandse inzet wind op land

Wind op land kan als kostenefficiënte duurzame energievorm fors bijdragen aan de nationale klimaatdoelen. Wind op land dient daarbij ruimtelijk en maatschappelijk goed te worden ingebed, mede om ontwikkelprocedures en doorlooptijd te optimaliseren, en de kostprijs te verlagen.

Inzet Noord-Nederland:

- realisatie van de doelstellingen voor wind op land conform afspraken in IPO;
- een goede ruimtelijk en maatschappelijke inbedding van wind op land.

Tegenprestatie Rijksoverheid:

- procedures voor grootschalige on shore windenergieparken (vanaf 100MW) middels de Rijkscoördinatie regeling altijd na overleg met provincies en gemeenten;
- het rijk zal een beleidskader ontwikkelen om de toepassing van de Rijkscoördinatieregeling efficiënter te laten plaatsvinden.

3. Grootschalige decentrale energieopwekking op de Afsluitdijk

De Afsluitdijk kan als internationaal icoon bij de voorgenomen herontwikkeling worden uitgebouwd met innovatieve vormen van decentrale energieopwekking. Dit levert niet alleen een forse bijdrage aan nationale klimaatdoelen, maar biedt eveneens een podium voor hoogwaardige Nederlandse technologieën om zich internationaal te profileren en de exportpositie te versterken.

Inzet Noord-Nederland:

- beschikbaar stellen van onderzoek- en ontwikkelbudget voor decentrale energie pilots op de Afsluitdijk met o.m. Blue Energy, getijstroom en grootschalige ZonPV (uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten);
- integrale planvorming om bij herontwikkeling van Afsluitdijk op voorhand rekening te houden met de toepassing van decentrale energie-installaties teneinde de kostprijs te verlagen;
- ondersteuning van een kennis- en informatiecentrum op de Afsluitdijk (World Sustainability Centre) om duurzame innovaties te promoten en het brede publiek hierbij te betrekken (uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten);

Tegenprestatie Rijksoverheid:

- het Rijk zet zich actief in om bij het topsectorenbeleid blue energy onder de aandacht te brengen;
- in de ontwerp Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk is aangegeven dat ruimtelijk rekening gehouden wordt met decentrale energie opties.

4. 15 PJ energiebesparing via slimme energie in de woon, werk en leefomgeving

Decentrale energie in de woon- en werkomgeving is sterk in opkomst. Directe koppeling van lokale productie en vraag verhoogt daarbij het rendement, verkort de terugverdientijd en ondersteunt een meer marktconforme toepassing. Dit levert niet alleen forse milieuwinst, maar biedt ook een impuls voor nieuwe decentrale producten en diensten uit de maak- en installatie-industrie. De inzet is minimaal 5 slimme energiewijken, 2 slimme werklandschappen, 5 Energie Transitie Parken en 5 Lokale Duurzame Energie Bedrijven (al dan niet gecombineerd met voorgaande inzet) in Noord-Nederland te ontwikkelen. Dit is goed voor circa 15 PJ aan energiebesparing en circa 0,8 – 1 Mton aan CO₂-reductie, met een totale kapitaalinvestering van circa €500 miljoen die met name ten goede komt aan (lokale) installateurs, bouwbedrijven en leveranciers van installaties. Grootschalige toepassing van decentrale energie vraagt om doorontwikkeling van technologische innovaties en een passend marktmechanisme, om meer marktconforme (en subsidieeluw) business case mogelijk te maken voor de investerende en producerende partijen.

Inzet Noord-Nederland:

- ontwikkeling van praktijklocaties voor decentrale energie in woon- en werkgebieden met integratie van slimme apparatuur, elektrische mobiliteit (opslag) en sturingsystemen (smart grids) om afzetmarkt en ontwikkelruimte te creëren voor nieuwe producenten en diensten (o.m. via Power Matching City (II), Nieuwveense Landen, Veendam, Ameland, Heerhugowaard, Leeuwarden), en beschikbaar stellen van onderzoek- en ontwikkelbudget hiervoor (uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten)²⁰;
- benutting sensorcluster w.o. meet- en regelnetwerk van Sensor City Assen, om met marktpartijen, overheden en Hanze Institute of Technology smart grid technieken toe te passen;
- lokale koppeling van (rest)stromen (w.o. warmte, biomassa, water) op bedrijfsterreinen, o.m. via warmtenetten om (rest)warmte nuttig in te zetten in industrie, glastuinbouw en/of woongebieden, om de efficiency te verhogen, de CO₂-footprint te verlagen en het vestigingsklimaat te versterken (w.o. ETP Midden-Drenthe, Warmtenet Coevorden en Sexbierum, Stoomleiding Oosterhorn, warmtenet Leeuwarden);
- ondersteuning van Lokale Duurzame Energie Bedrijven (Ldeb's) en vergelijkbare initiatieven om te komen tot het vergroenen van de energievoorziening (uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten).

Tegenprestatie Rijksoverheid:

- aanwijzen en actief ondersteunen van Noord-Nederland als proefregio voor slimme decentrale energiesystemen in de woon- en werkomgeving door:
 - uitproberen van nieuwe (publiekprivate) financieringsarrangementen bij een aantal concrete projecten²¹;
 - mogelijkheid onderzoeken voor optimale benutting lokaal opgewekte duurzame energie binnen projectgebied bij een aantal concrete projecten²²;
 - infrastructuurkosten voor decentrale energie-infrastructuur te regelen via netregulering²³.

5. Elektrisch vervoer in Noord-Nederland

Met de provincie Fryslân wordt een Green Deal Elektrisch Vervoer gesloten waarvan de belangrijkste onderdelen zijn: Fryslân zet zich de komende periode samen met marktpartijen en medeoverheden in voor het elektrisch rijden en varen. De provincie heeft hierbij de volgende concrete doelen voor ogen; In 2015 varen er 3000 elektrische boten op de Friese wateren, en rijden er 2000 elektrische auto's, inclusief elektrische bussen en elektrische scooters op de Friese wegen. Daarbij wordt een adequaat netwerk van (snel)oplaadstructuur voor boten, auto's en tweewielers gerealiseerd. Partijen beogen om in Fryslân de ontwikkelruimte voor Elektrisch varen in NW Europa te realiseren, waardoor Nederland marktleider en kennisbolwerk wordt op dit thema. Er wordt nader onderzocht op welke manier samengewerkt kan worden met andere initiatieven in Noord-Nederland op het gebied van elektrisch vervoer.

²⁰ zie bijvoorbeeld projectfiche Wij willen zon in Groningen

²¹ zie projectfiches Energieneutraal Werklandschap, Consortia verduurzaming woningvoorraad, Duurzame Wadden, Lenen op basis van Woonlasten, WKO i.c.m. Bodemsanering, Energiepark Heerenveen, Geothermie Zuid-Oost Drenthe

²² zie projectfiches Brandstofcellen Ameland, LDEB Nieuwveense Landen, Energieleverend Werklandschap Assen-Zuid, Energie in de Veenkoloniën, Power Matching City

²³ zie projectfiche Interregionaal (rest)warmtenet Coevorden

Inzet Noord-Nederland

- Fryslân heeft het samenwerkingsverband Drive4Electric opgericht, waarin 8 publieke en private partijen samenwerken. Drive4Electric stimuleert elektrisch vervoer in Fryslân en bevordert werkgelegenheid en kennisuitwisseling op dit thema;
- Fryslân kent meerdere subsidieregelingen om elektrisch varen en rijden te stimuleren, waaronder de ombouw van de Friese verhuurvloot, realisatie van oplaadpunten voor elektrisch varen en een innovatiesubsidie voor het MKB;
- in samenwerking met marktpartijen en medeoverheden wordt gewerkt aan een adequaat netwerk van oplaadinfrastructuur voor elektrisch auto's, boten en tweewielers;
- organisatie beurspresentaties en opstapdagen om bedrijven en consumenten kennis te laten maken met elektrisch vervoer.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- binnen de nationale aanpak van elektrisch rijden, zoals neergelegd in het plan van aanpak Elektrisch Rijden in de versnelling, krijgt de provincie Fryslân een duidelijke rol als Focusgebied, en wordt als zodanig ondersteund vanuit de Rijksoverheid;
- het Rijk faciliteert in het gebruik van het generieke instrumentarium op het gebied van ondernemen en innovatie;
- het Rijk zorgt ervoor dat experimenteerruimte zal worden gecreëerd voor experimenten binnen het focusgebied Fryslân met marktconcepten op het terrein van laadinfrastructuur, daar waar die zijn gekoppeld aan smart grid toepassingen.

Samenvatting afspraken

Onderwerp	Energie	Economie	Rijksbijdrage
Kostprijsverlaging Wind op Zee	Windenergie op zee economisch interessanter maken brengt een grote duurzame energiemarkt op gang. Een zeer grote potentie voor duurzame energie.	40% kostprijsverlaging per kWh Vervijfvoudiging aantal hoogwaardige groene banen Behoud en uitbouw toppositie in offshore sector op internationale markten	Ondersteuning wind op zee via Green Deal NWEA. Het delen van kennis uit internationale samenwerking. Diplomatieke steun. Voorbereiden wetgeving voor TenneT net op zee. Het Rijk wijst een of meer corridors aan in de Waddenzee. Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders € 350.000 per jaar gedurende vier jaar beschikbaar, mits het bedrijfsleven ook meedoet, voor Kenniscentrum Offshore Windenergie MCN, voorzover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Ondersteunen uitbouw offshore-windindustrie in de Noordelijke havens.
Windenergie on shore	Realisatie van de doelstellingen voor wind op land conform afspraken in IPO	Investering: €800 miljoen	Toepassing Rijkscoördinatie regeling alleen na overleg met provincies en gemeenten. Het Rijk zal een beleidskader ontwikkelen om de toepassing van de Rijkscoördinatieregeling efficiënter te laten plaatsvinden.
Afsluitdijk	Minimaal 200 MW duurzame energie productie uit energie uit water en ZonPV op de Afsluitdijk in 2020	Economische kansen bij de uitrol van beide technologieën	Het Rijk zet zich actief in om bij het topsectorenbeleid blue energy onder de aandacht te brengen. In de ontwerp Structuurvisie Toekomst Afsluitdijk is aangegeven dat ruimtelijk rekening gehouden wordt met decentrale energie opties.
Gebouwde omgeving	15 PJ energiebesparing en 0,8 – 1 Mton aan CO ₂ -reductie via slimme energie in woon- en werkgebieden	Investering: €500 miljoen	Noord-Nederland als proefregio voor alternatief financieringsmodel, zelflevering binnen projectgebied en netregulering. Garantiefonds warmtenetten (conform projectenlijst).
Consortia verduurzaming woningvoorraad Noord-Nederland	€2,6 miljoen aan investeringen in energiebesparing en duurzame energie	Lokale werkgelegenheid in woningverbetering	Geen.

Onderwerp	Energie	Economie	Rijksbijdrage
Duurzame Waddeneilanden Waddeneilanden	In 2015 kunnen de Waddeneilanden voor 19% zelfvoorzienend zijn in hun primaire energiebehoefte.	Investering in programma van € 10 miljoen, exclusief de investering in zonneakkers en kleinschalige windmolens.	Ondersteuning d.m.v. menskracht en expertise. Erkenning van de voorbeeldfunctie van de Waddeneilanden.
Energie neutraal werklandschap Prov. Fryslân, Oosterwolde en bedr. Leven	Energie neutraal of energieleverend, toepassing nieuwe energietechnieken, gesloten kringlopen en smartgrids.	Vestiging 10 tot 15 duurzame bedrijven in een cluster rond bodem, agribusiness en food.	(Bepaalde) capaciteit beschikbaar te stellen (0,1 fte) van waaruit wordt meegedacht binnen dit project. Actief meewerken aan oplossen van technische, organisatorische en juridische problemen.
Energiepark Heerenveen Prov. Fryslân en Heerenveen	50 MW. Mix van diverse vormen van duurzame energietoepassingen	Energiegerelateerde bedrijvigheid; 'groene banen' o.a. middels vestiging 10 tot 15 duurzame bedrijven.	(Bepaalde) capaciteit beschikbaar te stellen (0,1 fte) van waaruit wordt meegedacht binnen dit project. Actief meewerken aan oplossen van technische, organisatorische en juridische problemen.
Windenergie	Participatie van burgers in windprojecten.	Dit project draagt bij aan het verbeteren van het draagvlak voor windprojecten.	Het Rijk bevordert plan participatie in projecten boven de 100 MW. Het Rijk kan de kennis en informatie hierin opgedaan beschikbaar stellen voor andere projecten.
Rundedal onshore wind	Door het windpark vindt elektriciteitsproductie plaats. Het opgesteld vermogen zal 60 MW bedragen. Op basis van eerste schattingen zal het windpark circa 150.000 MWh per jaar leveren.	€90 miljoen aan project gerelateerde investeringen.	Het Rijk bevordert plan participatie in projecten boven de 100 MW. Het Rijk kan de kennis en informatie hierin opgedaan beschikbaar stellen voor andere projecten.
WKO i.c.m. bodemsanering Gemeente Hoogezand-Sappemeer	Installateurs voor aanleg van energiesysteem + sanering van bodem.	Installateurs voor aanleg van energiesysteem + sanering van bodem.	Geen.

Onderwerp	Energie	Economie	Rijksbijdrage
LDEB Nieuwveense Landen Meppel	Totaal levering van duurzame energie deelplan 1 (de 1e 435 woningen) 13.425 GJ per jaar. Dit komt overeen met een besparing van conventionele energie (aardgas) 490.048 Nm ³ per jaar en een CO ₂ -uitstoot reductie van 881 ton per jaar.	Ruim €7 miljoen	Het project als demonstratieproject benoemen. Het Rijk werkt actief en samen met de initiatiefnemers aan het wegnemen van de barrières.
Interregionaal restwarmtenet Coevorden	Energieproductie: 20 MWth.	Verwachte directe werkgelegenheid naar schatting 3-4 fte Verwachte indirecte werkgelegenheid naar schatting 10 fte	In actieve samenwerking met betreffende organisaties een oplossing voor deze situatie op het gebied van regelgeving vinden. Het bieden van experimenteerruimte om de realisatie van dit project mogelijk te maken.
Restwarmtenet Sexbierum	Aardgasbesparing ca. 12 miljoen Nm ³ / jaar en ca. 24 kton CO ₂ -emissiereductie	Verwacht directe investeringsvolume €30 miljoen.	Het Rijk draagt €4,8 miljoen reeds beschikte FES-middelen bij.
Restwarmtenet Emmen Emmtec	Vervanging van minimaal 2 miljoen Nm ³ aardgas (exclusief geothermie).	Verwachte direct werkgelegenheid 4 fte. Verwachte indirecte werkgelegenheid 10 fte. Investering €10 miljoen (exclusief geothermie).	Onderzoeken of hergebruik van oude gasputten voor duurzame energie in de relevante onderzoeksagenda's opgenomen kan worden.
Geothermie Zuidoost Drenthe	Energieproductie 15 MWth	Verwachte directe werkgelegenheid 30 fte. Verwachte indirecte werkgelegenheid 5 fte.	Het Rijk stelt vanaf 2012 de SDE+-regeling ook open voor warmte, inclusief geothermie. Het Rijk zal bezien of de rijksgarantieregeling aangepast kan worden voor dit soort projectactiviteiten. Landelijk onderzoek opstarten / financieren naar zoutproblematiek geothermie.
Ultradiepe geothermie Hoogeveen	Elektriciteit: 96.000 MWh Warmte: 180.000 MWhth	Verwachte directe werkgelegenheid 10 fte Verwachte indirecte werkgelegenheid 20 fte Verwachte directe	Mogelijkheden innovatiefonds onderzoeken (topsectoren) Resultaten onderzoek TNO op het gebied van ultradiëp, resultaten zullen gedeeld worden met projectinitiatiefnemers.

Onderwerp	Energie	Economie	Rijksbijdrage
ETP Midden-Drenthe / Noblesse Attero / Noblesse	261.000 ton stoom x 67m ³ gas/ton = 17.487.000 m ³ aardgas per jaar wordt vermeden door het gebruik van de warmte van Attero.	€20 miljoen investering Direct: 15 fte Indirect: 25 fte	Het Rijk zet zich actief in om met betreffende organisaties een oplossing voor deze situatie op het gebied van regelgeving te vinden.
Energieleverend werklandschap Assen-Zuid Gemeente Assen, Prov. Drenthe	Inzet van duurzame energie en efficiënte gebouwen; nader te specificeren	Werkgelegenheid op het gebied van ruimtelijke inrichting en duurzame bouw.	(Beperkte) capaciteit beschikbaar te stellen (0,1 fte) van waaruit wordt meegedacht binnen dit project. Rijksexpertise op het terrein van de sensortechnologie wordt ingebracht in het project. Actief meewerken aan oplossen van technische, organisatorische en juridische problemen.
Elektrisch Vervoer Provincie Fryslân	Besparing van uitstoot 5000 ton CO ₂ / jaar Verbetering luchtkwaliteit Reductie verontreiniging oppervlaktewater	- 40-60 bedrijven - 5 kennisinstellingen in Noord-Nederland	Binnen de nationale aanpak van elektrisch rijden, zoals neergelegd in het plan van aanpak Elektrisch Rijden in de versnelling, krijgt de provincie Fryslân een duidelijke rol als Focusgebied, en wordt als zodanig ondersteund vanuit de Rijksoverheid. Het Rijk helpt in het gebruik van het generieke instrumentarium op het gebied van ondernemen en innovatie. Het Rijk zorgt ervoor dat ruimte zal worden gecreëerd voor experimenten op het gebied van elektrisch vervoer binnen het focusgebied Fryslân met marktconcepten op het terrein van laadinfrastructuur, daar waar die zijn gekoppeld aan smart grid-toepassingen.
World Sustainability Centre - Afsluitdijk	Het Centrum zal een belangrijke etalage zijn van duurzame energie, zoals Blue Energy, Getijdenstroom en Zonne-energie.	Platform om duurzame innovaties te promoten en het brede publiek hierbij te betrekken (energietransitie).	Het Rijk is bij de ontwikkeling van het World Sustainability Centre betrokken.
Brandstofcellen Ameland	In totaal wordt per brandstofcel ongeveer 8GJ energie per jaar bespaard. Daarnaast mogelijkheid voor lokale balancering irt wind en zon.	Investering pilot ca. € 1 miljoen. Direct: 5 fte Indirect: 10 fte	Actief meewerken aan oplossen van technische, organisatorische en juridische problemen, en het bevorderen van decentrale, lokale energieopwekking.

Onderwerp	Energie	Economie	Rijksbijdrage
Power Matching City	Met een Smart Grid is naar verwachting 25% van het elektriciteitsverbruik en 15% van het gasverbruik te vermijden. Dit komt overeen met ongeveer 1000 kWh en 200 m ³ aardgas per jaar per deelnemer.	€8 miljoen Direct: 10 fte Indirect:70 fte	Het Rijk zorgt voor 1 aanspreekpunt voor het oppakken van belemmeringen in Smart Grid projecten.
Energie in de Veenkoloniën	Met een Smart Grid is naar verwachting 25% van het elektriciteitsverbruik en 15% van het gasverbruik te vermijden. Dit komt overeen met ongeveer 1000 kWh en 200 m ³ aardgas per jaar per deelnemer.	€4 miljoen Direct: 8 fte Indirect:60 fte	Actief meewerken aan oplossen van technische, organisatorische en juridische problemen, en het bevorderen van decentrale, lokale energieopwekking. Project de status geven van proeftuin om in overleg te kijken hoe additionele of afwijkende regelgeving ingepast kan worden.
Wij willen zon in Groningen	480 MWh (aanneame 400 pakketten x 1200 kWh)	Ca. €1 miljoen + installatiebranche krijgt impuls	Geen.
Grunneger Power	2,5 MWh aan zonne-energie.	ca. €7,5 miljoen ca. 4 fte	Geen.

C Energieonderzoek & -opleidingen / Internationale Samenwerking

Het Noorden van Nederland kent een sterke concentratie van energiekenniscentra en -onderzoek. Dit is stevig gekoppeld aan concrete projecten en pilots om de energiekennis ook in de praktijk toe te passen. Daarbij wordt nauw samengewerkt met Noordwest-Duitsland om invulling te geven aan, en gebruik te maken van, Europese onderzoeksprogramma's. Deze complementaire concentratie van fundamentele en praktische kennis, alsmede transnationale samenwerking draagt stevig bij aan de uitbouw van de Nederlandse duurzame energie-economie. Partijen zullen middels de Green Deal het ontwikkelklimaat hiervoor optimaliseren op basis van de volgende afspraken:

1. Uitbouw en bundeling van energieonderzoek en -opleidingen in Energy Academy / College

Teneinde de groene energie-economie in Nederland uit te bouwen is een verdere bundeling van (inter)nationale energiekennis in de Energy Academy / College noodzakelijk. Dit voorkomt versnippering en suboptimale afstemming, en zorgt voor een meer transparant kennisveld zodat bedrijfsleven en kenniswerkers beter hun weg weten te vinden. Specifieke aandachtspunt daarbij is een doorlopende leerlijn van MBO-HBO-WO, alsmede de verdere vertaalslag naar kennistoepassing met voldoende (maatschappelijke en economische) relevantie. Dit is noodzakelijk voor een betere verwaardiging en toepassing van innovatieve energiekennis teneinde de verdere uitrol van duurzame energie en energiebesparing/energie-efficiëntie te versnellen en om te kunnen (blijven) voldoen aan de snel groeiende vraag naar goed geschoold personeel. Noord-Nederland kent een concentratie van energiekennis (w.o. RenQi, ECN, TNO Energie, EDGaR, Energie Kennis Centrum Hanzehogeschool, Energy Delta Institute, Hotspot Duurzame Energie Leeuwarden, Van Hall Larenstein Leeuwarden, CIV Energie Delfzijl Noorderpoort). Bundeling in de Energy Academy moet leiden tot meer (internationaal) toponderzoek en een toename van 300 naar 3.000 energiestudenten HBO/WO (2020), met parallel de ontwikkeling van een internationale (EUREC) Energy Masters (extra jaarlijkse instroom van 200 tot 300 internationale studenten). De investering hiervoor is geraamd op €100 miljoen door kennisinstellingen, bedrijfsleven en overheden. Teneinde de kennisvalorisatie, en daarmee doorontwikkeling van innovatieve duurzame energie, te bevorderen is het van belang toegepast energieonderzoek in de praktijkomgeving te stimuleren. Via gerichte werk-leertrajecten en onderzoeksfaciliteiten vanuit de Energy College kan de ontwikkeling en toepassing van nieuwe energiekennis worden ingebed in de marktomgeving, teneinde beter te voldoen aan de marktvraag en de doorvertaling naar de praktijk te optimaliseren.

Inzet Noord-Nederland

- bundeling van nationale energieonderwijs en -opleidingen in de Energy Academy met kennisinstellingen en bedrijfsleven, mede door beschikbaar maken van regionale middelen;
- oprichting van de Energy College om het regionale MBO te bundelen, te verbinden met het HBO en WO en de relatie met het bedrijfsleven te versterken;
- ontwikkeling Kenniscentrum Offshore Windenergie MCN Den Helder en aanverwante partners (zie ook hoofdstuk B);
- verdere uitbouw van het CIV Energie Noorderpoort in Delfzijl;
- Aanstelling van energie-lectoraten op het gebied van Biobased Economy, Wind en ZonPV;
- samenwerking met Noordwest-Duitsland en ander Europese lidstaten om internationaal (top) onderzoek te stimuleren en deel te nemen in Europese onderzoeksprogramma's;
- uitbouw hoogwaardige onderzoeksfaciliteiten (bijv. voor LNG, gasnetbeheer, groen gas lab, e.d.);
- uitbouw noordelijke (triple helix) energiecluster via Stichting Energy Valley, met organisatie van vak- en consumentenbeurzen, het stimuleren van concrete voorbeeldprojecten (via praktische en strategische) projectondersteuning en (inter)nationale promotie van het Noorden als energieregio beschikbaar maken van regionale onderzoeksbudgetten (o.a. uit de €235 miljoen aan provinciale energiebudgetten) en goede ruimtelijke inbedding van vakcentra in de praktijkomgeving.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- De rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders ter voorbereiding van een goede business case een financiële bijdrage van maximaal € 350 000 beschikbaar voorzover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal Noord Nederland een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan (inclusief begroting).
- Onder de voorwaarde dat een goede business case kan worden overgelegd, wordt binnen dezelfde relevante wettelijke kaders cofinanciering voor de Energy Academy / College vanuit de Green Deal met maximaal €6 miljoen toegekend, voorzover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal Noord Nederland een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan (inclusief begroting)²⁴;
- inzetten voor inbedding van de Energy Academy / College in het topsectorenbeleid en ondersteunen bij de aanspraak op middelen van het topsectorenbeleid en de nationale onderwijs- en onderzoekbudgetten, incl. aanstelling van regievoerder voor betrekken nationale kennisinstituten;
- Binnen de relevante wettelijke kaders en onder de voorwaarde dat e.e.a. strookt met de toepasselijke staatssteunregels beschikbaar stellen van maximaal € 350.000 per jaar gedurende vier jaar voor het opzetten van een Kenniscentrum Offshore Windenergie MCN Den Helder (zie B1), mits het bedrijfsleven ook meedoet;
- randvoorwaarden creëren om de participatie vanuit het MKB in vakgericht energieonderzoek en -onderwijs te stimuleren. In overleg met het ministerie van Financiën moet worden gezien of fiscale randvoorwaarden kunnen worden geformuleerd.
- vormgeven van een revolving fund voor innovaties in het MKB, alsmede Centers of expertise (COE) en Centra voor innovatief vakmanschap (CIV) met ruimte voor speerpunt energie conform voorstel Platform Beta Techniek.

2. Vormgeving “European Region of Excellence on Energy”

Verduurzaming van de Nederlandse energiehuishouding vereist een versterkt kennisfundament en meer kennisvalorisatie. Zowel door betere bundeling en organisatie van nationale energiekennis (via Energy Academy / College), als internationale samenwerking om technologische doorbraken te versnellen en tot systeemoptimalisatie op Europese schaal te komen. Noord-Nederland is daarbij strategisch gesitueerd, in het hart van de Europese gasrotonde, op een kruispunt van transnationale elektriciteitsnetten (w.o. Cobra, NorNed) en aan de Noordzee nabij Duitse offshore windparken.

Inzet Noord-Nederland

- structurele publiekprivate samenwerking met Noordwest-Duitsland (onder meer via het Interreg-project Hansa Energy Corridor) om bedrijven en kennisinstellingen te bundelen, gezamenlijke onderzoeksvragen uit te werken en samenwerkingsprojecten voor EU onderzoeksprogramma's te ontwikkelen²⁵;
- uitbouw samenwerking tot 'European Region of Energy Excellence' voor verdere concentratie van hoogwaardige groene energiekennis en versterking van de internationale concurrentiepositie.

²⁴ zie projectfiche Energy Academy

²⁵ o.m. op het vlak van biogasproductie & -injectie, slimme decentrale energiesystemen, offshore windenergie & infrastructuur, Energie Transitie Parken, biomassaproductie & -conversie en legal issues.

Tegenprestatie Rijksoverheid:

- diplomatieke steun voor de Hansa Energy Corridor en realisatie van de 'European Region of Excellences on Energy'²⁶.
- Binnen de relevante wettelijke kaders en onder de voorwaarde dat e.e.a. strookt met de toepasselijke staatssteunregels wordt maximaal € 100.000 beschikbaar gesteld voor het formaliseren (juridisch/organisatorisch) van de samenwerkingsstructuur HEC (projectontwikkeling, bemensing) na afloop van het lopende Interregproject (30 november 2012).
- Binnen de relevante wettelijke kaders en onder de voorwaarde dat e.e.a. strookt met de toepasselijke staatssteunregels wordt maximaal een bedrag van € 100.000 duizend beschikbaar gesteld ter cofinanciering voor Europese onderzoeksprojecten die voortkomen uit de samenwerking met o.m. Noordwest Duitsland (HEC);

²⁶ zie projectfiche Hansa Energy Corridor

Samenvatting afspraken

	Energie	Economie	Rijksbijdrage
Energy Academy en Energy College	Energy Academy / College voor bundeling energiekennis over de gehele keten, voor nieuwe innovaties en personeel	Investering: €100 miljoen Groei van 300 naar 3.000 HBO/WO studenten en 200 tot 300 internationale HBO/WO studenten in 2020. Minimaal 5 MBO vakcentra voor groene energie-innovaties	Maximaal €350.000 voor voorbereiding financiering Energy Academy/College. Cofinanciering van de Energy Academy / College met maximaal € 6 miljoen, onder voorwaarde van een sluitende business case. Deze bijdragen onder voorwaarde dat e.e.a. past binnen de wettelijke kaders en staatssteunregels. Inzet voor inbedding in en ondersteuning aanspraak op middelen van het topsectorenbeleid. Randvoorwaarden voor privaat gefinancierd onderzoek (via RDA): met Financiën verder bezien. Participatie in vakgericht onderzoek en onderwijs. Revolving fund voor vakcentra.
Hansa Energy Corridor	European Region of Excellence on Energy voor internationaal toponderzoek uit EU programma's	Investering: €1,2 miljoen voor Hansa Energy Corridor met naar verwachting €50 miljoen vervolginvesteringen in energieonderzoek tot 2020	Diplomatieke steun voor Hansa Energy Corridor en 'European Region of Excellence on Energy'. Bijdrage aan inrichten samenwerkingsstructuur €100.000 (na 30-11-'12). Nationale cofinanciering voor Europese onderzoeksprojecten.

Gezamenlijke aanpak

De uitwerking van deze Green Deal vereist nauwe publiekprivate samenwerking en afstemming. Hiervoor is het gewenst om op structurele wijze publieke en private experts (per praktijkcasus of deelonderwerp) samen te brengen om op gecoördineerd wijze de beleids- en praktijkomgeving maximaal op elkaar af te stemmen. Dit vraagt om een langdurige, gelijkwaardige en systematische samenwerking, inclusief een duidelijke taakverdeling en structuur met een goede bestuurlijke verantwoordelijkheid en betrokkenheid. Hierover maken Partijen de volgende afspraken:

1. uitgangspunt is samenwerking op basis van volledige transparantie om de gezamenlijke doelen te verwezenlijken;
2. instellen van een Coördinerend Overleg dat zich richt op de sporen proeftuinaanpak en projecten ('rolling agenda') die minimaal twee keer per jaar bijeen komt;
3. in het Coördinerend Overleg nemen in ieder geval zitting de 4 energiedeputeerden en het Ministerie van EL&I;
4. dit Coördinerend Overleg kan tevens een rol vervullen ten behoeve van het regieteam dat is voorgesteld door het Topteam Energie;
5. dit Coördinerend Overleg is resultaatgedreven en richt zich primair op het tijdig doorlopen van processen om de afspraken tot resultaat te brengen.;
6. daarbij zal zowel de Rijksoverheid als Noord-Nederland een centraal ambtelijk aanspreekpunt aanwijzen;
7. Noord-Nederland treedt op als secretaris en bereidt de agenda voor in overleg met medewerkers van EL&I, EL&I treedt op als voorzitter.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mr. J.P.H. Donner

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Provincie Drenthe
T. Klip-Martin
Gedeputeerde Klimaat en Energie

Provincie Groningen
W.J. Mansveld
Gedeputeerde Energie

Provincie Fryslân
Mr. Drs. J.H.J. Konst
Gedeputeerde Duurzame Energie

Provincie Noord-Holland
J. Bond
Gedeputeerde Duurzame Energie

Gemeente Alkmaar
J.P. Nagengast MBA
Wethouder Duurzaamheid en Energiebeleid

Gemeente Assen
A.L. Langius
Wethouder Milieubeleid en Duurzaamheid

Gemeente Den Helder
K.F. Schuiling
Burgemeester

Gemeente Emmen
T. Houwing-Haisma
Wethouder Milieu en Duurzaamheid

Gemeente Groningen
C.T. Dekker
Wethouder Duurzaamheid en Milieu

Gemeente Leeuwarden
L.I. Diks
Wethouder Duurzame Ontwikkeling

Energy Valley
Drs. M.J. van den Berg
Voorzitter van de Raad van Toezicht

SER Noord-Nederland
Prof. Dr. G.J.E.M. Sanders
Voorzitter

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

provincie Drenthe

provinsje fryslân
provincie fryslân

Provincie
Noord-Holland

Gemeente Assen

Gemeente
Groningen

SER Noord-Nederland

Bijlage 1: Reeds geïdentificeerde projecten voor de “Rolling Agenda”

1. Testveld on shore windenergie
2. Zoninstralingskaart
3. Vereffeningfonds Groen Gas (ca. €500.000,-)
4. E-mobility

Green Deal van de Provincie Flevoland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, tezamen hierna noemen: Rijksoverheid;
2. De provincie Flevoland, vertegenwoordigd door de gedeputeerde van Economische zaken en Duurzaamheid, hierna te noemen de Provincie.

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

1. Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
2. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
3. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
4. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
5. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.

En zijn het volgende overeengekomen:

Green Deal DE-on

1. Flevoland is koploper op het gebied van duurzame energie (57% van het finaal verbruik excl. transport). Flevoland wil deze positie behouden en uitbouwen en op afzienbare termijn toe naar volledige energieneutraliteit vanwege de economische kansen die deze transitie biedt. In het coalitieakkoord Flevoland 2011-2015 "Zelfstandig en Uniek" is daartoe de doelstelling opgenomen van 100% in 2020 excl. transport. Voortgang wordt jaarlijks gemonitord en het bestuur wil verantwoordelijk gehouden worden voor realisatie van die doelstelling. Deze koploperspositie en deze bestuurscultuur kan gebruikt worden om Nederland ook internationaal op de kaart zetten.
2. De markt kent imperfecties die groen en groei in veel gevallen niet samen laten gaan. Marktpartijen willen winst maken met zo laag mogelijke risico's. Daarmee ontstaat *selectie* op de meest rendabele projecten in plaats van een integraal verduurzaamde energiehuishouding waarbij in één keer zowel veel energie wordt bespaard als energie duurzaam wordt opgewekt. Het resultaat hiervan is dat het tempo van realisatie voor een belangrijk deel wordt bepaald door financiële criteria die de markt hanteert. Vanwege de nog relatief lage kosten van fossiele energie is maar een beperkt deel van de projecten 'rendabel'. Er blijft dus een flink potentieel liggen.

3. Regie en schaalvergroting bieden kansen voor snellere verduurzaming van de energiehuishouding. Er zijn momenteel geen partijen die een *overall* regie op zich nemen m.b.t. de realisatie van de energietransitie. De aandacht en de kennis zijn versnipperd. Er wordt onvoldoende schaalgrootte bereikt om grotere (groen) financieringsfondsen aan te boren.
4. Volgens de haalbaarheidsstudie kan de op te richten Duurzame Energie Ontwikkelingsmaatschappij “DE-on” als innovatief instrument de marktperfectionen corrigeren en zorgen voor regie en schaalvergroting. Met een veronderstelde bescheiden inleg vanuit de overheden van € 20 mln kan dit samen met de inleg van partners, banken, bedrijven en burgers € 1 miljard aan investeringen in energiebesparing en duurzame energie aanjagen in de markt. Daarmee kan een groot deel van het totale Flevolandse potentieel (ca. 2100 kton CO₂ reductie/jaar) voor 2020 worden gerealiseerd.
5. De provincie, alle gemeenten in Flevoland, het waterschap Zuiderzeeland, HVC, en Alliander zijn voornemens DE-on op te richten. DE-on maakt deel uit van de beoogde, regionale investeringsagenda zoals omschreven in het coalitieakkoord Flevoland 2011-2015 “Zelfstandig en Uniek”. Banken en financiële instellingen zoals de ING bank, HFC en de Rabobank hebben aangegeven te willen participeren in de projectorganisatie die het businessplan opstelt. Ook kennis- en onderwijsinstellingen zoals de WUR, ACRRES, CAH en de TUD (o.m. de leerstoel *Future Energy Systems*) hebben aangegeven een bijdrage te willen leveren aan DE-on.
6. DE-on beoogt een professionele projectontwikkelingsorganisatie te zijn die zwakke plekken in de waardeketen van idee tot projectexploitatie signaleert en oplost, de samenleving en markt maximaal in stelling brengt met een uitgekiend en innovatief financieel arrangement bij het uitvoeren van de energietransitie in het komend decennium. DE-on heeft dus als primair doel: zoveel mogelijk projecten realiseren. Daaruit ontstaan maatschappelijke en aanzienlijke economische baten. Groen en groei worden zodoende met DE-on concreet gemaakt in Flevoland.
7. Omdat de aandeelhouders van DE-on zelf genoeg nemen met een maatschappelijk rendement over haar inleg, worden ook bedrijven en burgers in staat gesteld geld te verdienen aan duurzaamheid. Het versterkt daarmee de regionale economische structuur en inkomenspositie van burgers en ondernemers.
8. Met het ontsluiten van het potentieel zijn honderden projecten gemoeid. De aanpak van deze projecten kenmerkt zich o.m. door:
 - a. Een gebiedsgerichte aanpak; het beste energiesysteem in het betreffende gebied (vraag, aanbod en intelligente infrastructuur).
 - b. Integraal: diverse opties voor duurzame energie en energiebesparing zijn zijn per project in beeld; daarmee wordt de opbrengst energietechnisch en financieel gemaximaliseerd.
 - c. Economische versterking en innovatie; bij ontwikkeling en realisatie van projecten gaat het zowel om locale baten als exportmogelijkheden.
 - d. Publiekprivate samenwerking; in de meest ruime zin van het woord (overheid, nuts- en financiële instellingen, bedrijven en (groepen) burgers). Financieel en maatschappelijk draagvlak zijn daarmee gemaximaliseerd.
 - e. Borging van expertise en opgebouwde kennis. bij de ontwikkeling en realisatie van projecten wordt kennis geborgd en hergebruikt in DE-on en daarbuiten.

Afspraken

1. Partijen streven samen naar een energieneutraal Flevoland in 2020 (“groen”) en het verzilveren van de economische kansen die daarmee samengaan (“groei”).
 - a. Partijen dragen gedurende de eerste twee jaar bij aan de realisatie van een tiental projecten waarin verduurzaming van de energiehuishouding wordt gecombineerd met economische groei. Met ontwikkeling en realisatie van deze projecten krijgt DE-on een vliegende start.
2. Het gaat in ieder geval om de volgende projecten die blijkens de haalbaarheidsstudie en/of tijdens het opstellen van het businessplan van DE-on kansrijk en/of urgent zijn:
 - a. Duurzame energie en smart grids Zeewolde Polderwijk; de belangrijkste woningbouwlocatie in Zeewolde. In totaal 3.000 woningen met bijbehorende voorzieningen. De wijk wordt gebouwd in verschillende deelgebieden. Door middel van groene warmte (biomassa vergisting) wordt de wijk deels voorzien van duurzame energie. Thans wordt in samenspraak

met DE-on partners en initiatiefnemers windmolenpark Sternweg nagegaan hoe de DE-on partners en burgers kunnen participeren in het windmolenpark. Zowel (mede)eigendom als levering van groene stroom worden onderzocht. Daarnaast wordt gewerkt aan een uitwerking voor smart grid opties in Polderwijk. Bij dit project is de agrarische sector intensief betrokken.

- b. Zon PV voor asbestdaken bij agrariërs; dit project wil agrariërs interesseren om asbestsanering van daken te koppelen aan installatie PV. Vooronderzoek heeft uitgewezen dat de belangstelling groot is. Doel is om middels een collectieve aanpak en professionele werkwijze grootschalig in te kopen en te installeren. Hiertoe zal een speciale juridische entiteit worden opgericht (PV bv) onder DE-on. Bij gebleken succes worden de werkzaamheden van deze entiteit uitgebreid naar andere sectoren.
- c. Pilot voor verduurzaming van het brandstofverbruik van de vissersvloot in Urk; Urk wil de gehele vloot verduurzamen. Dit project zal daarin op het gebied van het brandstofverbruik een eerste stap zijn. Daarbij dient het brandstofverbruik vergaand terug te worden gebracht (ordegrootte 80%). DE-on kan o.m. bijdragen in de financiering van de meerkosten die ten gevolge van deze maatregelen ontstaan. Dit project beoogt de economische vitaliteit te vergroten van de visserijsector op Urk te versterken, met name door kostenreductie op brandstof. Techniek in combinatie met *biofuels* spelen daarbij een rol. Duurzaamheid is bijvangst in de vorm van vermindering uitstoot broeikasgassen en beperking gebruik fossiele brandstoffen.
- d. Verduurzaming van het festival en evenemententerrein *Lowlands/Walibi*. Evenementen zoals Lowlands worden van elektriciteit voorzien m.b.v. dieselgeneratoren. Concreet gaat het hier om het realiseren van een netaansluiting in combinatie met opwekopties zoals zon PV, zon thermisch en wellicht ook windenergie (koppeling met project opschalen en saneren). Het project biedt zeer goede mogelijkheden voor het creëren van draagvlak (ook financieel) bij de doelgroepen (festivalgangers en pretparktoeristen).
- e. Een studie naar de ontwikkeling van een duurzame energiehuishouding van het organisch groeiende OMALA (OntwikkelingsMaatschappij Airport Lelystad Almere) nabij Lelystad Airport. De lokale schaal van Airport Lelystad vormt een compact, maar dynamisch ontwikkelend gebied. Bedrijfsvestiging zal gestimuleerd worden door het gebied te ontwikkelen op basis van een duurzame energiehuishouding. De studie moet uitwijzen hoe die voorziening eruit moet zien, rekening houdend met de dynamiek in de tijd (onzekerheid vestigingsbeleid) en de zekerheid van stabiliteit van prijsvorming en exploitatie van duurzame energie-installaties op termijn.
- f. Provinciebrede WKO. De toepassing van WKO in de provincie is zeker een goede optie binnen het scala van duurzame technieken. De kennis over WKO is in Nederland beperkt, evenals de ervaringen met exploitatie over vele jaren. Binnen de woningbouwcorporatiewereld is ondertussen een schat aan ervaring opgedaan (met name door Vestia). Dit project beoogt die opgedane kennis te gebruiken om met een gestandaardiseerde werkwijze, gebaseerd op praktijkervaring, technische kennis en ervaring/kennis met projectfinanciering het volume aan WKO projecten in beeld te brengen. Vervolgens zullen zij middels businesscases worden uitgewerkt tot bankability. Dit project biedt ruimte voor marktpartijen die de (kapitaalintensieve) installaties kunnen aanleggen en exploiteren.
- g. Pilot verduurzaming van de energiehuishouding van Almere (Masterplan energiehuishouding Almere 2.0). Gemeente Almere, Provincie Flevoland en Rijk hebben in de duurzaamheidsagenda Almere 2.0 de ambitie uitgesproken om in 2025 Almere een energieneutrale stad te laten zijn. Voor Almere is dat een grote uitdaging (thans “slechts” ca. 6% duurzame energie). DE-on is daarbinnen een van de instrumenten om dat te bereiken. Daartoe zijn een vijftal projecten gekozen op basis van een energiesystemische benadering in combinatie met de ruimtelijke mogelijkheden in het gebied (incl bodem). Daaruit zijn de volgende projecten voorgesteld voor opname in deze deal:
 - I. Esco voor bestaande stad: een kleine 70% van de energievraag (incl. transport) komt in Almere vanuit de huishoudens. Het rendabele potentieel kan worden ontsloten met een werkwijze volgens ESCO-concept. De ESCO ontzorgt de bewoners maximaal (in kaart

brengen potentieel, financiering, realisatie en inspelend op leefstijl); een besparing van 30% moet dan mogelijk zijn.

- II. Biogas Flevoland Zuid. Het project zal, op basis van eerdere studies, een concrete businesscase uitwerken waarbij de verschillende opties van biomassabronnen (ook in relatie met b.v. stadslandbouw Oosterwold), schaalgrootte gasproductie en organische groei van het gasnet, in relatie worden gebracht met energievraag naar groen gas en de inzet hiervan. Groen gas is te kostbaar om direct te verstoken; er zal worden gezocht naar het evenwicht tussen technieken en schaal van toepassing.
- III. Duurzame energieopwekking langs grootschalige infrastructuur. De herontwikkeling van de A6 vormt een natuurlijk moment om de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking te onderzoeken. Naast zon en wind worden andere technische mogelijkheden onderzocht (b.v. asfalt in relatie tot warmte).
- h. Uitbreiding van het project opschalen en saneren van windenergie. Het gaat daarbij om een verdere groei van het huidig opgesteld vermogen bovenop de verplichting van 720 MW die Flevoland wil aangaan in het kader van de Electriciteitswet en bovenop de realisatie van de windparken Noordoostpolder (429 MW) en Sternweg (27 MW). Door gefaseerde herstructurering van het bestaande areaal wordt een verdere groei met circa 600 MW mogelijk geacht. In zijn totaliteit zou het opgestelde vermogen in Flevoland dan kunnen groeien tot 1750 MW. In dit project wordt de (ruimtelijke) inpasbaarheid en de haalbaarheid hiervan onderzocht. Hiermee zou Flevoland andermaal een groot deel van de landelijke doelstelling windenergie voor zijn rekening nemen. Gezien de complexiteit en het daardoor ongewisse karakter van dit vraagstuk is de provincie bereid om zich hiervoor in te spannen. En vraagt daarbij om inzet van het rijk ten aanzien van wetgeving, grondstrategie, financiering en planvorming. Indien deze uitbreiding mogelijk blijkt ontstaan er voor DE-on additionele, concrete projecten (in combinatie met o.m. de verduurzaming van de energiehuishouding van Almere en van de verduurzaming van Walibi/Lowlands). Met name gekoppeld aan het uitbreidend windvermogen dient aandacht te worden besteed aan afstemming van vraag, aanbod, opslag en informatie-uitwisseling daarover op provinciale schaal. *smart grid* en *load balancing* op provinciale schaal. Door het relatief hoge aandeel duurzame energie op dit moment en de beoogde energietransitie leent de provincie zich uitstekend voor een pilot.¹
3. De projectenlijst is niet in steen gehouwen: zoals bij alle systeeminnovaties is er sprake van meegaand maatwerk. Gedurende de ontwikkeling van een project kan blijken dat er omstandigheden zijn die ook DE-on incl. haar partners niet op korte termijn weg kunnen organiseren dan wel financieren. In dat geval zullen er (in overleg met het Rijk) andere projecten voor in de plaats komen. Het huidige arsenaal aan goede projectinitiatieven in de provincie is dermate groot (en groeiend) dat dit geen enkele beperking in het aantal projecten op zal leveren. Na 2 jaar volgt een evaluatie door Rijk en Provincie aan de hand van geboekte voortgang en wordt bezien of verdere steun vanuit het Rijk gewenst is.
4. Het Rijk draagt het DE-on concept (inter)nationaal uit en legt verbindingen met nationale kennis- en expertisedragers.
5. Het Rijk stelt binnen de relevante wettelijke kaders zo spoedig en flexibel mogelijk een financiële bijdrage van € 1.2 mln beschikbaar voor zover dit strookt met de toepasselijke staatssteunregels en regelgeving. Daartoe zal de provincie Flevoland op korte termijn een aanvraag indienen vergezeld van een projectplan (inclusief begroting). Indien het opgestelde businessplan DE-on niet leidt tot een positief besluit over het oprichten van DE-on vindt overleg plaats over de door het Rijk toegezegde bijdrage.
6. De Provincie investeert haar deel in de benodigde middelen voor procesondersteuning (mensen en geld) en vraagt de beoogde DE-on partners hetzelfde te doen.

¹ Reeds nu is er een interessante case: op zondagmiddag, met windkracht vijf blaast er 600 MW de provincie uit! Met de beoogde volledige transitie is Flevoland daarmee een uitstekende speeltuin/proeftuin voor *versmaring* van de energieinfrastructuur (elektriciteit, gas, warmte) op provinciale schaal.

7. Het Rijk ondersteunt de Provincie met generiek ruimtelijk beleid zoals toepassing van de Rijkscoördinatierегeling voor grote windprojecten, expertise bij het herstructureringsvraagstuk en het generieke beleid gericht op verduurzaming van de energievoorziening.
8. De Provincie neemt haar verantwoordelijkheid voor flankerend (ruimtelijk-economisch) beleid, benodigd voor het verzilveren van kansen die door de versnelling van DE-on ontstaan.
9. Indien het opgestelde businessplan DE-on leidt tot een positief besluit over het oprichten van DE-on zelf:
 - a. Legt de provincie na oprichting geld in, afkomstig uit verkoop NUON/Essent aandelen (max € 6.2 mln)
 - b. Spant de provincie zich in om de inleg/het werkkapitaal vanuit de DE-on partners (i.c. gemeenten, het waterschap, nutsbedrijven en/of financiële instellingen) te vergroten.
10. De provincie draagt zorg voor de noodzakelijke politieke besluitvorming en komt haar verplichtingen uit deze overeenkomst na, onder voorbehoud van die besluitvorming.
11. Additionele middelen via het Innovatiefonds. Het kabinet heeft reeds aangekondigd op basis van de adviezen van het Topteam Energie instrumentarium te ontwikkelen. Voorbeelden zijn het landelijk innovatiefonds MKB+ van € 500 mln en een R&D-af trek faciliteit. Initiatieven uit de Green Deal die goed binnen de topsectoren aanpak passen (sterke markt- en exportpositie, een stevige kennisintensiteit, intensieve samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven en de potentie een innovatieve bijdrage aan maatschappelijke uitdagingen te leveren) komen hiervoor in principe in aanmerking. Voor de topsectoren (ook voor energie) worden voor het einde van het jaar onderzoeks- en innovatie roadmaps opgesteld met daarin voorstellen voor langjarige programma's en thema's. Het kabinet onderzoekt hoe hierin met de instrumenten van EL&I de Green Deal initiatieven financieel kunnen worden versterkt.
12. DE-on kan desgewenst een beroep doen op:
 - a. Een centrale faciliteit ter beschikking gesteld vanuit de Green Deal die helpt projecten te beoordelen.
 - b. Een centrale faciliteit ter beschikking gesteld vanuit de Green Deal die de inleg van DE-on aandeelhouders beheert.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

De gedeputeerde van de provincie Flevoland voor Economische Zaken en Duurzaamheid
J.N.J. Appelman

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Bijlage 1 Beschrijving van DE-on

De provincie Flevoland heeft relatief weinig financiële armslag maar is desondanks koploper op het gebied van de verduurzaming van de energiehuishouding. Nu wordt reeds 57% van het finaal verbruik (exclusief transport) duurzaam opgewekt. De doelstelling voor 2013 is 60% duurzame energie en voor 2020 100%.

Haalbaarheidsstudie Duurzame Energie- en Ontwikkelingsmaatschappij

Provinciale Staten van Flevoland hebben het college in 2009 gevraagd om de opbrengst van de verkoop van NUON/Essent gelden (€ 6.2 mln.) in te zetten voor de verduurzaming van de energiehuishouding en daarmee de regionale economie te versterken. De provincie heeft daartoe samen met alle Flevolandse gemeenten en het Waterschap Zuiderzeeland een consortium van bureaus opdracht gegeven de haalbaarheid van een Duurzame Energie- en Ontwikkelingsmaatschappij (DE-on) te onderzoeken die de marktperfectionering (omschreven in het haalbaarheidsonderzoek als maatschappelijke vacature) signaleert en wegorganiseert. De onderzoeksvraag was: is DE-on het geëigend instrument om de versnelling van de transitie² naar een duurzame energiehuishouding³ voor Flevoland vorm te geven? De belangrijkste conclusies uit het haalbaarheidsonderzoek zijn:

Potentieel: In Flevoland is meer dan voldoende potentieel (2100 kton reductie CO₂/jaar) om een substantiële versnelling tot stand te brengen in de omschakeling naar een duurzame energiehuishouding. Door de portfolio aanpak waarbij de meer rendabele projecten de minder rendabele projecten meefinancieren (verevening) ontstaat een aanzienlijk groter te ontsluiten potentieel.

Economie en werkgelegenheid: DE-on biedt concreet uitzicht op het creëren van werkgelegenheid omdat het een substantieel deel (volgens het consortium 60%) van het aanwezige realistisch potentieel ontsluit. Ontsluiting van het totale potentieel leidt tot zicht op volledige energieneutraliteit en tot een totaal investeringsbedrag van € 4.2 miljard over de komende 10 à 15 jaar. Daarmee worden direct ca 10.000 manjaar aan extra werkgelegenheid gecreëerd. Daarnaast zijn er – indien dit wordt ondersteund met adequaat ruimtelijk-economisch beleid – significante, additionele positieve effecten te verwachten o.m. door de aanzuigende werking van de gecreëerde afzetmarkt op (inter)nationale (toe)leveranciers van duurzame energie- en energiebesparingstechnieken en diensten.

Draagvlak: Er is een breed draagvlak voor DE-on. En er tekent zich een duidelijke groep af van partijen die verder willen met de uitwerking van DE-on en daar ook aan bij willen dragen in kennis, menskracht en financiële middelen. Het gaat om overheden, nutsinstellingen, kennis- en onderwijsinstellingen en financiële instellingen.

Organisatie en juridische aspecten: Er is een organisatie-model uitgewerkt waarmee DE-on vorm krijgt, volgens de gestelde eisen en doelen en aantoonbaar kan bijdragen aan een snellere realisatie van projecten. Het model zet partijen in hun kracht: de overheid kan daarmee haar publieke taken vervullen door middel van DE-on Holding, DE-on Uitvoering schrijft als slim en slank versnellingsvehikel tenders uit richting de markt. De markt, bedrijven en burgers kunnen maximaal participeren in de projecten.

Financiering: Vanuit externe partijen is belangstelling om te investeren in DE-on, met als uiteindelijk doel om projecten te realiseren. Door de portfolio aanpak, de financiering daarvan tegen nutscondities op het niveau van de Uitvoering BV en door maximale marktparticipatie kan met een relatief geringe inleg vanuit publieke partijen en nutsbedrijven het benodigde volume aan investeringen voor verduurzaming van de energiehuishouding worden aangejaagd. Dat volume is groot en kan thans niet zelfstandig door de markt worden ontsloten. Een eerste verkenning van een groeipad voor DE-on geeft aan dat de kapitaalbehoefte voor de eerste twee jaar ca. 7,5 mln bedraagt (grotendeels voorinvesteringen in projecten, deels te financieren met vreemd vermogen).

Risico's: Risico's liggen voor DE-on hoofdzakelijk op projectniveau; de beoordeling daarvan vindt in een later stadium plaats bij het opstellen van het businessplan.

2 Het domein van de energietransitie richt zich naast de verduurzaming van de energiehuishouding ook op het ruimtelijk en economisch domein.

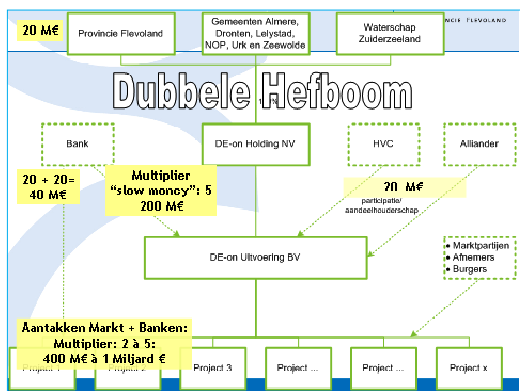
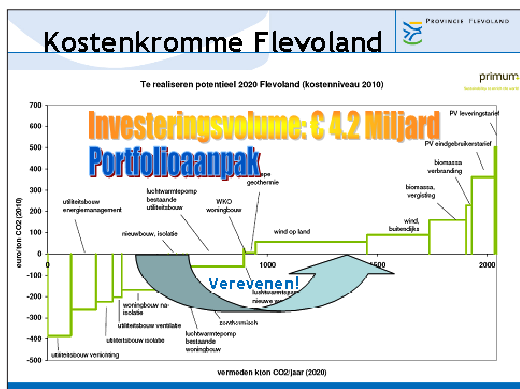
3 Een duurzame energiehuishouding bestaat uit vraag en aanbod, uit energiebesparing en duurzame energie en uit intelligente infrastructuur.

In algemene zin blijkt DE-on dus inderdaad het geëigend instrument te zijn om de versnelling van de transitie naar een duurzame energiehuishouding voor Flevoland vorm te geven.

Versnellingsmechanisme en volumevergroting

Het resultaat van de haalbaarheidsstudie is een concept voor een vehikel dat de energietransitie daadwerkelijk in de praktijk kan brengen. Gebaseerd op een zevental principes kan DE-on de gewenste versnelling en volumevergroting bereiken:

- DE-on werkt vanuit een portfolio van opties en projecten die gerangschikt zijn op kosteneffectiviteit per optie/project (zogenaamde kostenkrommes van nu en straks). De kostenkromme geeft inzicht in de ideale investeringsvolgorde van projecten gezien vanuit kosteneffectiviteit. Door de portfolio benadering ontstaat de mogelijkheid om de financiële prestaties van projecten te verevenen: de meer rendabele projecten worden gebruikt om de minder rendabele projecten haalbaar te maken.
- DE-on realiseert een laag risicoprofiel door de portfolio-aanpak en professionaliteit en is daarmee aantrekkelijk voor financiers en financiële instellingen (banken, groen- en pensioenfondsen). De portfolio aanpak richt zich op een verzameling van projecten (i.t.t. tot individuele projecten) en maakt DE-on ook daarmee interessant voor deze financiële instellingen.
- DE-on werkt op het niveau van de werkmaatschappij (DE-on Uitvoering BV) met een financieel regime, waarin maatschappelijke of nutsrendementen en langere terugverdientijden worden gehanteerd. Daardoor worden meer projecten financierbaar.
- DE-on werkt als professionele projectontwikkelaar, bouwt kennis en ervaring op, borgt deze, vergroot daarmee de efficiëntie en participeert financieel naar behoefte.
- DE-on smeedt krachtige coalities en vergroot daarmee het draagvlak en de grootte van het investeringsfonds.
- DE-on laat de markt maximaal participeren en creëert daarmee een dubbele hefboom. Stel dat de overheden en de nutsbedrijven samen € 40 mln inleggen. Bij een goed portfolio en een professionele organisatie zetten banken daar 80% vreemd vermogen tegen aan: totaal € 200 mln. Het consortium heeft uit een analyse van de cashflows van alle opties berekend dat er gemiddeld slechts in 20% van de gevallen bijgesprongen zal hoeven te worden. In de andere 80% van de gevallen neemt de markt zijn eigen financiering mee: nogmaals een multiplier van 5: er kan met een bescheiden inleg vanuit de overheden (hier ca. € 20 mln) een bedrag van € 1 miljard aan investeringen worden aangejaagd door DE-on.
- DE-on faciliteert burgerinitiatieven op professionele wijze en versterkt hiermee de sociale cohesie en het draagvlak binnen Flevoland.

De *bottomline* is: met DE-on kan met relatief weinig inleg vanuit de overheden een enorm volume worden aangejaagd in samenwerking met (nuts)bedrijven, banken en burgers. Per saldo wordt er bij gelijke subsidie-budgetten veel meer volume aan CO₂ reductie gerealiseerd dan wel primaire, fossiele energie bespaard.

Effecten DE-on

- Met DE-on wordt een aanzienlijke tempooversnelling in de energietransitie gerealiseerd die Flevoland zicht biedt op volledige energieneutraliteit op afzienbare termijn.
- Volledige ontsluiting van het in Flevoland aanwezige potentieel:
- Levert volgens de haalbaarheidsstudie aan directe werkgelegenheid ca 10.000 arbeidsjaren.
- Stimuleert vestiging van (internationale) toeleveranciers van technologieën en diensten op het gebied van de verduurzaming van de energiehuishouding.
- Vergroot vanuit een thuismarkt de innovatiekracht & versterkt de kenniseconomie.
- Jaagt de zogenaamde buitenopties (zoals windenergie en biomassa) maximaal aan en draagt daarmee bij aan de versterking van de economische basis van het platteland. Met DE-on ontstaat bovendien de mogelijkheid deze opties direct te verbinden aan de stad.
- Voorkomt deels investering van Nederlandse groenfondsen in buitenlandse projecten en stimuleert daarmee de Nederlandse economie.
- De bredere inzet van dit instrument (door stimulering van de economie) kan bijdragen aan het behalen van de nationale doelstellingen op het gebied van energie- en klimaatbeleid en deze inzet leidt tot aanzienlijk meer CO₂ reductie bij dezelfde subsidie-inzet.
- Flevoland en Nederland kunnen zich met DE-on en de versnelde energietransitie respectievelijk nationaal en internationaal profileren.
- De werkwijze van DE-on sluit aan bij de aanbeveling gedaan in het advies Topsector Energie: inzetten overheidsmiddelen voor innovatie en in exploitatiefase verbeteren van vergunningverlening en wegnemen van barrières in financiering.

Businessplan

Inmiddels heeft de stuurgroep DE-on opdracht gegeven tot het opstellen van het businessplan. Ook Alliander en HVC hebben aangegeven met mensen en middelen te willen investeren in DE-on en zijn toegetreden tot de stuurgroep. Een aantal banken incl hun groenfondsen (ING, Rabobank, Triodos, HFC) en financiële instellingen (waaronder pensioenfondsen) zijn geïnteresseerd in financiering en/of deelname in de werkmaatschappij DE-on Uitvoering BV. Zoals gezegd schaalgrootte, portfolioaanpak, het daarmee samenhangend verlaagd risicoprofiel, professionaliteit op het niveau van de werkmaatschappij maakt het voor hen interessant om te participeren. Er is veel "groen" spaargeld in Nederland, maar door de bovengenoemde aanpak per project (*stand alone*), komt dit geld niet bij de projecten en vloeit (deels) naar het buitenland. DE-on biedt een goede mogelijkheid voor binnenlandse bestedingen en – daarmee samenhangend – werkgelegenheid door inzet van deze middelen.

Recent is door de Postcodeloterij geld beschikbaar gesteld om in Nederland een duurzaam energiebedrijf te ontwikkelen met als belangrijkste eigenaren: alle partijen en groeperingen die zich op lokale/regionale schaal verenigen tot collectieven, met als doelstelling om duurzame energie op te wekken en energie te besparen. Het is zeer waarschijnlijk dat dit initiatief met DE-on gaat samenwerken. De Postcodeloterij ziet in DE-on namelijk een constructie die veel potentie heeft voor andere provincies/gemeenten of regio's.

Tijdspad

Het businessplan zal naar verwachting begin 2012 worden afgerond. Besluitvorming zal plaatsvinden in het eerste kwartaal van 2012. Bij een "go" zal DE-on in het tweede kwartaal van 2012 worden opgericht.

Green Deal van Provincie Gelderland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. Gedeputeerde Innovatie, Milieubeleid, Klimaat en Energie, namens de Gedeputeerde Staten van de Provincie Gelderland, hierna te noemen Provincie Gelderland.

Hierna tezamen ook genoemd: partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

1. Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
2. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
3. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
4. In de green deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op bijvoorbeeld decentrale energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, broeikasgassen, biodiversiteit, duurzaam inkopen, etc. Deze initiatieven kunnen vervolgens als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
5. De geïnventariseerde projecten van de initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van deze green deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de Rijksoverheid tegenover staat.

Partijen hebben het volgende vastgesteld:

De provincie Gelderland heeft grote ambities op het vlak van hernieuwbare energie en een toekomstbestendige energievoorziening. Daarbij gaat ze uit van een integrale aanpak op het vlak van duurzame leefomgeving en duurzame economische ontwikkeling. De provincie Gelderland wil de samenwerking met onderwijsinstellingen en bedrijfsleven voortzetten en verbreden met de energiesector die de noodzakelijke energietransitie mogelijk moet maken door de ontwikkeling van nieuwe vormen van duurzame energie en van decentrale energieopwekking. De provincie Gelderland roept onder andere een kredietfonds voor innovaties in het leven om deze ontwikkeling te stimuleren.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

1 BION

De provincie Gelderland beoogt met het project Biogas Infrastructuur Oost Nederland (BION) de productie van biogas in Gelderland versneld gerealiseerd te krijgen. BION speelt met name in de mestrijke regio's Vallei en Achterhoek. De regio Achterhoek heeft de doelstelling op termijn energieneutraal te zijn. Ze wil dat bereiken door in te zetten op zonne-energie en biomassa. Het doel is om 100 miljoen m³ groen gas te produceren. Regio Achterhoek, provincie Gelderland, Alliander en verschillende marktpartijen bereiden een biogasnet voor. Knoop- en opwerkpunten spelen daarin een belangrijke rol. Directe afname van biogas is een optie. Tevens wordt er gekeken naar (collectieve) opwerkingsmogelijkheden naar groen gas en transportbrandstoffen. Ook is de inzet op duurzame verwerking van het mestoverschot hieraan gekoppeld. Dit gehele concept (productie, transport, afzet van biogas en nevenproducten) moet als één geheel benaderd worden en is opschaalbaar naar andere (mestrijke) regio's.

De aanleg en exploitatie van een biogasinfrastructuur inclusief vergistingsinstallaties en opwerkingsinstallaties voor biogas en digestaat voor in eerste instantie 50 miljoen m³ biogas per jaar levert nieuwe werkgelegenheid op. Een inschatting daarvan is 45 fte directe werkgelegenheid en 180 fte indirecte werkgelegenheid. Veel direct werk zit in de bouw van de installaties, terwijl er daarnaast structureel werk zit in het onderhoud en de exploitatie van de installaties.

Provincie Gelderland

De provincie Gelderland ziet de ontwikkeling van een Biogasinfrastructuur Oost Nederland (BION) als een goede manier om duurzame energie te produceren, de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en economische activiteit te stimuleren. De samenwerking in hubverband levert schaalvoordelen en vergroot het productiepotentieel.

De provincie Gelderland is mede regisseur van het tot stand komen van een gezamenlijke biogasinfrastructuur in Gelderland.

De provincie Gelderland stelt procesgelden ter beschikking voor de realisatie en uitbouw van een hub. De provincie zet zich in om ook bijdragen van betrokken regio's, gemeenten en ondernemers te verkrijgen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid werkt aan de uitbreiding van de positieve lijst covergisting met nieuwe soorten biomassa. Naast de huidige positieve lijst zal een alternatieve systematiek ontwikkeld worden. Hierin is het bedrijfsleven verantwoordelijk voor de beoordeling of sprake is van milieukundig verantwoorde stoffen, waarna die – onder voorwaarden- in de covergister worden gebruikt. Verder steunt de Rijksoverheid de ontwikkeling van een vrijwillig certificeringssysteem waarmee kan worden aangetoond dat de betreffende biomassa verantwoord kan worden gebruikt als grondstof voor vergisting.

De Rijksoverheid maakt het mogelijk dat partijen met een zelfstandige SDE beschikking uit 2008, 2009, 2010 voor Groen Gas, een ontheffing kunnen krijgen om deze beschikking om te zetten naar een 'hub-beschikking'. Op deze manier kunnen bedrijven met bestaande beschikking, deel gaan nemen aan een hub. Aan solo vergistingsinstallaties met een SDE+ beschikking 2011 kunnen andere vergisters op basis van een hub-beschikking worden aangekoppeld. Het budget en de systematiek van de SDE+ blijven ongewijzigd.

De Rijksoverheid stelt 0,1 FTE beschikbaar tot eind 2012 om deel te nemen aan het proces van de totstandkoming van de hub. Het Rijk brengt kennis en netwerk in en denkt mee over financieringsconstructies.

Er wordt door de Rijksoverheid momenteel een aantal pilots uitgevoerd om te bezien hoe digestaat als grondstof voor de productie van kunstmest kan worden ingezet. Deze pilots zijn eind 2011 klaar en de Rijksoverheid zal de resultaten van de pilots vertalen naar mogelijkheden voor de ontwikkeling van BION.

2 Geothermie

Aardwarmtewinning is in potentie een van de meest rendabele duurzame energieopties en kan gebruikers financiële voordelen opleveren. Aangezien energiekosten voor grootverbruikers, zoals bijvoorbeeld de glastuinbouw, een grote kostenpost zijn, verbetert het toepassen van aardwarmte de concurrentiepositie. Er is relatief weinig bekend over de kansen in Gelderland voor geothermie. De provincie wil deze kansen beter in beeld brengen en concrete initiatieven ondersteunen. Hierbij wil Gelderland ook verkenningen naar mogelijkheden voor ultradiepe geothermie ondersteunen. Dat wil zeggen tussen de 4 en 6 km onder de grond. Ultradiepe geothermie is nieuw voor Nederland.

Concreet is voor het glastuinbouwgebied Bergerden te Lingewaard een opsporingsvergunning voor geothermie aangevraagd. De ondergrond is echter niet in kaart gebracht, aangezien nooit boringen hebben plaatsgevonden. Voor initiatiefnemers is seismologisch onderzoek duur en het risico is groot.

Provincie Gelderland

De provincie heeft middelen beschikbaar gesteld om samen met de initiatiefnemers de kansen voor dit geothermie project beter in beeld te brengen. De provincie Gelderland deelt de opgedane kennis.

Tegenprestatie Rijksoverheid

In algemene zin zet de Rijksoverheid zich in voor het vergroten van de kennis van de ondergrond. Aanvullend op het actieplan Aardwarmte en de mogelijkheden die de SDE+ vanaf 2012 gaat bieden, onderzoekt de Rijksoverheid een verbrede garantstelling voor aardwarmteprojecten in gebieden waar minder bekend is over de ondergrond. EL&I draagt via onderzoeksgelden aan TNO bij aan onderzoek met betrekking tot ultradiepe aardwarmte, met de bedoeling dat deze op termijn kan worden toegepast in Nederland.

De Rijksoverheid brengt waar mogelijk haar kennis en netwerk in en denkt mee over financieringsconstructies.

3 Zon-pv

In de provincie Gelderland vinden een aantal interessante ontwikkelingen plaats op het gebied van zon-PV technologie. Zo onderzoekt een team met een aantal partijen onder leiding van TSC Solar BV en ECN de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een kenniscluster van Nederlandse bedrijven, universiteiten en kennisinstituten gericht op zonne-energie technologie. Ook een aantal andere Nederlandse partijen zijn bij het initiatief betrokken waar onder Tempres, OTB Solar, Eurotron, Rimas, Solar Total. Anderen kunnen zich nog aansluiten. Deze partijen beogen de volgende generatie kristallijn silicium zonnepanelen te ontwikkelen met de daarbij behorende productie technologieën en de implementatie van deze technologieën direct te toetsen in een industriële omgeving. De aanwezige kennis bij bedrijven en instellingen als KEMA, Grontmij en de universiteiten in Nijmegen en Wageningen versterkt deze ontwikkelingen. Zo kan Nederland zijn goede positie op het gebied van zonnestroom technologie industrialiseren en uitbreiden.

Provincie Gelderland

De provincie Gelderland ondersteunt deze en andere ontwikkelingen op het gebied van zon-PV vanuit haar topsectoren beleid voor de energie en milieutechnologiesector. Voor de financiering van het beleid onderzoekt de provincie mogelijkheden van fondsvorming gericht op deze top-sector. Ook vanuit de markt is daarvoor interesse: de stichting Kiemt (kennis en innovatie in de EMT-sector) bereidt voorstellen voor een solarfonds. In het kader van de Green Deal wil de provincie samen met het Rijk onderzoeken of een publiek-privaat duurzame energie fonds gericht op innovatie tot stand kan komen.

Er zijn veel initiatieven voor grootschalige zonne-energie in Gelderland. Het gaat om onder meer de projecten 'Zonne-energie voor iedereen in Lochem', 'Zonnestroom op dak Autoveiling Barneveld', 'Zonnepanelen op geluidsschermen A15 Tiel' en 'Zonnestroom bestaande bouw Wageningen'. Deze initiatieven zijn, zonder subsidie, alleen financieel haalbaar als de mogelijkheden voor zelflevering worden verruimd. De provincie Gelderland pleit daarom voor een wijziging van de Elektriciteitswet, zodat

zelflevering niet alleen achter één punt maar ook breder mogelijk wordt. 30 juni jl. is de motie Jansen c.s. aangenomen over het salderen van zelfopgewekte elektriciteit (Kamerstuk 29 023, nr. 93). Deze verbreding van zelflevering naar verenigingen van eigenaren kan kansen bieden voor Gelderland. De provincie Gelderland wil dan ook graag betrokken blijven en meedenken bij de ontwikkelingen op het gebied van zelflevering en de ervaringen en wensen vanuit het veld inbrengen en te zijner tijd vertalen in aanvullende afspraken.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid stelt 0,1 FTE tot eind 2012 ter beschikking om samen met Gelderland en andere betrokken partijen de financiële en niet-financiële belemmeringen in kaart brengen ten aanzien van een nieuw te ontwikkelen kenniscluster gericht op zonne-energie technologie. Op basis van de belemmeringen wordt bekeken hoe met het bestaande instrumentarium de business case kan worden versterkt, waarbij de Rijksoverheid dit afstemt met de provincie Gelderland.

De Rijksoverheid is bereid daarbij haar expertise en netwerk in de risicokapitaalmarkt in te zetten bij de ontwikkeling van aan de Green Deal gerelateerde (regionale) investeringsfondsen. Daarnaast zal het Ministerie naar een goede aansluiting streven tussen Green Deal-initiatieven en de financieringsmogelijkheden vanuit het nieuwe InnovatiefondsMKB+. Daar waar bij deze initiatieven knelpunten in de financiering van private innovatie-investeringen bij ondernemingen en bij investeringsfondsen aan de orde zijn, kan het InnovatiefondsMKB+ een belangrijke functie vervullen.

De Rijksoverheid zal de zelflevering van duurzame energie uitbreiden door een specifieke verruiming van salderingsmogelijkheid voor Verenigingen van Eigenaars (VvE's) in de Elektriciteitswet voor te stellen.

4 Duurzame energiecridor

In Gelderland zijn veel duurzame energie-initiatieven rondom de A15, Betuweroute en de Waal.

De provincie Gelderland verkent de mogelijkheden om samen met haar partners een project op te starten rondom een energieneutrale transportcorridor. Er is veel enthousiasme bij diverse partners rondom dit projectidee dat veel kansen biedt voor innovatie en economie. Gedacht kan worden aan zonnepanelen op geluidsschermen, windenergie, waterkracht, biomassa en snellaadpunten voor elektrische auto's. Er liggen al enkele uitgewerkte voorstellen voor deelprojecten klaar.

Provincie Gelderland

De provincie Gelderland verkent met haar partners, waaronder Milieudefensie, Eneco, aanliggende gemeenten, Rijkswaterstaat, KEMA, Prorail, E-laad, Euregio Rhein-Waal of er voldoende draagvlak is om een project te formuleren in het kader van het Energietransitieprogramma 2012-2015 en betreft ook het Rijk hierbij.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid stelt 0,2 FTE tot eind 2012 ter beschikking om een actieve bijdrage te leveren aan het project, gericht op het verzilveren van innovatiekansen en het ontwikkelen van voorstellen op het gebied van duurzame energie. De bijdrage van de Rijksoverheid versterkt de gezamenlijke inspanning van de partners in relatie tot duurzame energiecridor initiatieven.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde projecten worden zo snel mogelijk uitgewerkt, waarbij de wederzijdse verplichtingen nader worden vastgelegd.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Provincie Gelderland, Lid van Gedeputeerde Staten
Mw. J.M.E. Traag

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

 provincie
Gelderland

Green Deal van Provincie Limburg met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. De Provincie Limburg, dan wel voor zover het hun publiekrechtelijke bevoegdheden betreft, het college van Gedeputeerde Staten van Limburg, handelende ingevolge het besluit van 23 augustus 2011, ten deze vertegenwoordigd door de heer drs. ing. P.F.C.W. van der Broeck als de Gedeputeerde van het programma Ruimte en Infra van de Provincie Limburg, mede namens de partijen zoals genoemd in zeven Green Deal initiatieven, hierna ook te noemen Provincie Limburg;

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
5. Partijen constateren dat de financieringsbehoefte van duurzame energieprojecten en energiebesparingsprojecten niet in alle gevallen door financiële instellingen kan worden gedekt. Daardoor worden dergelijke projecten niet gerealiseerd.

Green Deal initiatief

De Green Deal tussen Provincie Limburg de Rijksoverheid omvat zeven initiatieven. Deze zeven initiatieven worden door verschillende partijen ten uitvoer gebracht. Provincie Limburg treedt namens deze verschillende partijen op als penvoerder voor de onderhavige Green Deal afspraken. Het betreft de volgende initiatieven:

1. Duurzame Energiecentrales Limburg (DECL)
Betrokken partijen: Imtech Nederland B.V., Provincie Limburg.

2. Het Groene Net
Betrokken partijen: Gemeente Sittard-Geleen, Gemeente Stein, Gemeente Beek, Utility Support Group B.V. (USG), Biomassa Energiecentrale Sittard (BES), Woningcorporatie ZO Wonen, Provincie Limburg.
3. Restwarmtenet Maastricht
Betrokken partijen: Gemeente Maastricht, Woningstichting Servatius, Woningstichting Woonpunt, Essent Local Energy Solutions, Ballast Nedam Concessies BV
4. Energie-efficiencyverbetering industrielocatie Chemelot
Betrokken partijen: diverse bedrijven op industrielocatie Chemelot
5. Energie-efficiencyverbetering en smart grid industrieterrein de Beitel te Heerlen
Betrokken partijen: gemeente Heerlen, Industriële Kring de Beitel (IKB), Bedrijventerreinmanagement Parkstad (BTM Parkstad)
6. Energiefonds voor het zorgvastgoed
Betrokken partijen: Provincie Limburg, diverse zorginstellingen, Limburgse Werkgeversvereniging (LWV)
7. Ondergrondse Pomp Accumulatie Centrale (OPAC)
Betrokken partijen: Provincie Limburg

Initiatief 1: de Duurzame Energiecentrale Limburg (DECL)

1. In juni 2010 is door de Provincie Limburg aan Imtech Nederland BV een subsidie toegekend van € 7,5 miljoen voor de realisatie van twee duurzame energiecentrales.
2. De colleges van B&W van de betrokken gemeenten hebben zich bereid verklaard de vigerende bestemmingsplannen voor zover noodzakelijk aan de specificaties van de DECL aan te passen.
3. Het realiseren van twee DECL's is technisch mogelijk. Wet- en regelgeving en verschil in belangen brengen echter risico's, onzekerheden en belemmeringen met zich mee waardoor de haalbaarheid in het gedrang komt en de kosten kunnen oplopen.

Green Deal initiatief

Imtech Nederland B.V. zal, conform de subsidieovereenkomst met de provincie, uiterlijk 31 december 2015 twee duurzame energiecentrales realiseren in de provincie Limburg. Eén te Greenport Venlo, de ander te Belvédère Maastricht. Uit wind, zon, biomassa en waterkracht zullen de centrales duurzame elektriciteit opwekken voor 66.000 huishoudens. Dat komt overeen met 13% van de Limburgse huishoudens. Binnen de centrales richt Imtech een educatieve functie in, zodat burgers en het bedrijfsleven kunnen leren van grootschalige duurzame energieopwekking. Ook met universiteiten, hogescholen en ROC's wordt samengewerkt om de kennis en ervaringen te verspreiden. In de regio levert de realisatie en exploitatie werkgelegenheid op. Er worden zoveel mogelijk lokale en regionale partijen betrokken. De projecten dienen als voorbeeld en geven een impuls aan de export van duurzame energietechnologie, bijvoorbeeld naar Duitsland. De realisatie en exploitatie van de duurzame energie centrales versterkt daarmee zowel de nationale als de regionale economie. De centrales zullen vanaf 2012 in fasen worden gerealiseerd en uiterlijk in 2015 volledig in bedrijf zijn.

Het project heeft er baat bij dat goed is aangesloten op geldende regelgeving om tijdig de benodigde vergunningen te verkrijgen. Snelheid hierbij is van belang om tijdig SDE+ subsidies te kunnen aanvragen (medio maart 2012). Het verkrijgen van deze ondersteuning is nodig om de centrales te kunnen laten draaien. Ondanks de bereidverklaringen van de lokale en regionale overheden om hun medewerking te verlenen om de benodigde vergunningen te verkrijgen, hebben zij niet altijd de bevoegdheid om het vergunningenproces op een adequate manier te faciliteren. Een deel van de bevoegdheden ligt namelijk op nationaal niveau. Aan de Rijksoverheid wordt om deze reden gevraagd om ondersteuning te geven in het vergunningenproces. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld de MER, de WABO, de programmatische aanpak stikstof en ruimtelijk beleid.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid stelt 0,2 FTE beschikbaar tot eind 2012 om het project te ondersteunen waar nodig in het complexe proces van vergunningverlening. Een belangrijk deel van de projectondersteuning is gericht op het oplossen van de stikstofproblematiek in relatie tot Natura 2000 voor de locatie Venlo. Er wordt actief gezocht naar de kansen en mogelijkheden die de Crisis- en Herstelwet biedt om de locaties Belvédère (Maastricht) en Klavertje 4 (Venlo) te bestempelen als ontwikkelingsgebieden of als innovatieve experimenten.

Initiatief 2: Het Groene Net

1. Sinds juli 2009 werken de gemeenten Sittard–Geleen, Stein en Beek, Biomassa Energiecentrale Sittard, Utility Support Group, woningcorporatie ZO Wonen en de Provincie Limburg gezamenlijk aan de ontwikkeling van Het Groene Net.
2. Het Groene Net is een initiatief voor de levering van industriële restwarmte en duurzame warmte aan afnemers in de genoemde gemeenten.
3. In november 2010 is uit onderzoek gebleken dat er een positieve businesscase bestaat voor Het Groene Net. Niettemin vormt het risico op negatieve cashflows in de eerste exploitatiejaren een knelpunt voor de financiering van het project.

Green Deal initiatief

De gemeenten Sittard–Geleen, Stein en Beek en de Provincie Limburg realiseren gezamenlijk het warmteproject Het Groene Net. Daarvoor wordt begin 2012, samen met een private partner, een duurzaam energiebedrijf opgericht. Dit bedrijf zal warmte leveren voor het verwarmen en koelen van ongeveer 30.000 woningequivalenten in genoemde gemeenten. De totale investering voor Het Groene Net wordt thans geschat op € 82 miljoen.

Woningcorporatie ZO Wonen zegt toe tenminste 5.000 woningequivalenten aan te sluiten op het warmtenet, waarvan tenminste 2500 vóór 2016. De Biomassa Energie Centrale (BES) Sittard is de eerste warmteleverancier van Het Groene Net. Utility Support Group (USG) zal ten behoeve van de overige warmtevraag restwarmte van de industrielocatie Chemelot beschikbaar stellen voor levering. USG verzorgt de energie en utilities van gebruikers op industrieterrein Chemelot. Ze zorgt ervoor dat slim gebruik wordt gemaakt van de warmte die door bedrijven als DSM, Sabic en OCI op de site wordt geproduceerd: een koppeling van kenniseconomie en duurzaamheid.

Met de volledige realisatie van Het Groene Net wordt naar verwachting jaarlijks 26 miljoen m³ aardgas en 47.000 ton CO₂ bespaard. De aanleg van Het Groene Net start in 2012, waarna de eerste afnemers in 2013 zijn aangesloten. De laatste deelnetten zullen in 2022 opgeleverd worden. De oprichting en exploitatie van het duurzaam warmtebedrijf Het Groene Net brengt een structurele werkgelegenheid van ongeveer 20 FTE met zich mee. De economie wordt versterkt doordat veel lokale partijen betrokken zijn bij de voorbereiding en aanleg van het netwerk. Het economisch voordeel van partijen die op het Groene Net worden aangesloten is tweeledig, zij hoeven niet meer te (her)investeren in een eigen verwarmings- en of koelinstallatie en besparen blijvend op hun energiekosten. Dit blijvend kostenvoordeel leidt tot meer concurrentiekracht voor de op Het Groene Net aangesloten bedrijven.

De aanbesteding van Het Groene Net heeft geresulteerd in veertien belangstellende (combinaties van) partijen uit binnen- en buitenland. Ondanks de grote belangstelling van marktpartijen in Het Groene Net zorgt het inkomstenpatroon ervoor dat financiële instellingen het project als risicovol ervaren. Om het voor financiers aantrekkelijker te maken om te investeren in het project, vraagt Het Groene Net aan de Rijksoverheid een garantstelling voor de negatieve cashflow tijdens de realisatie van het project.

Het Groene Net is een project dat een forse bijdrage levert aan het bereiken van landelijke, regionale en lokale doelstellingen op het gebied van energie-efficiency en CO₂-reductie. Deze positieve bijdrage betaalt zich echter niet direct uit in een aantrekkelijkere business case voor de diverse betrokken partijen.

De voorbereidingskosten voor dit project zijn, hoewel lager dan gebruikelijk, aanzienlijk. Het beschikbare voorbereidingsbudget, grotendeels gedragen door de deelnemende overheden, is net niet toereikend om de hele periode tot aan de definitieve oprichting van het warmtebedrijf te overbruggen. Ten behoeve van aanvullend budget (voor de periode oktober 2011 t/m medio 2012) is bij de Europese Investeringsbank (EIB) een aanvraag ingediend in het kader van de ELENA-regeling van de EU.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van het project een financiële bijdrage ter vermindering van de risico's beschikbaar van maximaal € 10 miljoen voor een periode van vijf jaar, voor zover deze strookt met de toepasselijke staatssteunregels en onder de voorwaarde dat bedoelde financiële bijdrage gericht is op negatieve cashflows. Tevens zal moeten worden aangetoond dat bedoelde financiële bijdrage niet bedoeld is voor de financiering van een onrendabele top. Na drie jaar volgt er een tussentijdse evaluatie, en eventueel daarna een verlenging met twee jaar. Met bedoelde financiële bijdrage kan worden bewerkstelligd dat tegen betere voorwaarden financiering kan worden aangetrokken voor het project. Bij de uitwerking wordt rekening gehouden met de daarop van toepassing zijnde regels, o.a. op het gebied van staatssteun.

De Rijksoverheid werkt daarnaast mee aan het verbeteren van de business case. Onderwerpen die gezamenlijk aangepakt worden zijn onder andere: certificering van duurzame warmte en het meenemen van de baten van CO₂ emissiereductie in de ETS. Dit vindt plaats aan de hand van projectondersteuning gericht op het versnellen van het proces bij gebruik van instrumentarium en belemmeringen rond wet- en regelgeving. Belemmeringen voor warmteprojecten die samenhangen met aansluiting van de gebouwde omgeving zoals waardering van warmte in energielabels, aansluitplicht, verrekening van kosten over aangesloten woningen/gebouwen zullen worden ingebracht en opgepakt in een breed Warmte-overleg (projectontwikkelaars, woningcorporaties, consumentenorganisaties, gemeenten en warmtesector) geïnitieerd door het ministerie van BZK. Hier kunnen deze belangrijke aspecten van verduurzaming van de warmtevoorziening op een coherente en consistente wijze worden geadresseerd. Vanuit het Warmte-overleg zullen oplossingen voor deze belemmeringen worden ontwikkeld.

Ook levert de Rijksoverheid, bij een eventueel negatief besluit van de EIB ten aanzien van de ELENA aanvraag, een actieve bijdrage aan het zoeken naar alternatieve financiering van de resterende voorbereidingskosten.

Initiatief 3: restwarmtenet Maastricht

1. Op 14 oktober 2010 hebben de gemeente Maastricht, woningstichting Woonpunt, woningstichting Servatius, de Samenwerkende Industrie Maastricht (SIM) en de bedrijven SAPPi Maastricht BV, MORA Productie BV, MOSA Maastricht, O-I Maastricht en Nedtrain een intentieverklaring ondertekend om samen te werken in een onderzoek naar de haalbaarheid van een warmtenet in Maastricht.
2. Vanwege de geplande werkzaamheden ten behoeve van de ondertunneling van de A2 in Maastricht en de daarmee samenhangende grootschalige ontwikkeling van vastgoed, bestaat er een uitgelezen kans om de twee bestaande warmtenetten in Maastricht op te nemen in één warmtenet voor Maastricht Oost.
3. Er zijn twee partijen in Maastricht met concessies op gebied van warmte, Essent Local Energy Solutions en Ballast Nedam Concessies BV, welke de ambitie hebben om binnen hun mogelijkheden hun warmtenetten uit te breiden en/of te verduurzamen.

Green Deal initiatief

De partijen zullen gezamenlijk één (rest-)warmtenet voor Maastricht realiseren, dat gevoed wordt uit diverse (industriële) bronnen. Naar aanleiding van de op 14 oktober 2010 ondertekende intentieverklaring wordt momenteel de haalbaarheid van een dergelijk duurzaam warmtenet onderzocht. De in mei 2011 afgeronde conceptontwikkeling laat zien dat er op basis van geplande nieuwbouw- en renovatiewoningen, alsmede enkele grote afnemers, een aantrekkelijke vraag naar warmte bestaat, welke grotendeels kan worden afgedekt door restwarmte van bestaande warmtebronnen, aangevuld met nieuwe bronnen op basis van biomassa. De woningcorporaties hebben nadien de intentie, uitgesproken in de intentieverklaring, nogmaals bevestigd respectievelijk aangescherpt. Via de warmtelevering zorgen de bedrijven er voor dat ze passen binnen een duurzame toekomst van Maastricht. Zelf hebben ze warmte op hoge temperatuur nodig voor hun processen. Door het nuttig gebruik van de kwaliteit van warmte (cascadering) kunnen ze uitstekend voorzien in de verwarming van Maastrichtse gebouwen. De maatschappelijke en politieke acceptatie van deze industrie aan de rand van Maastricht kan daarmee worden verbeterd en daarmee ook het behoud van de werkgelegenheid.

De resultaten van zowel de haalbaarheidsstudie alsmede het beheermodel, met daarin een indicatie van de werkgelegenheidseffecten, worden eind 2011 verwacht. De start van de daadwerkelijke aanleg is voorzien voor eind 2012, parallel aan de graafwerkzaamheden ten behoeve van de A2-tunnel. De verwachte CO₂-besparing bedraagt ongeveer 16.000 ton per jaar.

De geplande graafwerkzaamheden ten behoeve van de A2-tunnel maken het noodzakelijk dat het haalbaarheidsonderzoek snel moet worden opgeleverd. Eind 2011 moeten de resultaten op tafel liggen om de noodzakelijke vervolgstappen ten behoeve van de realisatie tijdig te kunnen starten. Hieronder vallen voorbereidingswerkzaamheden zoals de contractering van leveranciers en afnemers en het opzetten van een exploitatiemodel. Om te komen tot een uitvoeringsorganisatie wordt aan de Rijksoverheid de inbreng van kennis en kunde gevraagd. Verder wordt ten behoeve van een snelle afronding van de voorbereiding van het project een financiële bijdrage gevraagd.

Alle potentiële warmtebronnen die het warmtenet kunnen voeden liggen in beginsel binnen de gemeentegrenzen van Maastricht. Kijkt men echter verder, dan blijkt er zich een potentieel zeer interessante warmtebron te bevinden aan de andere zijde van de Belgische grens. Op ongeveer tien kilometer afstand is in Visé de bouw van een gasgestookte energiecentrale gepland. Het aanwenden van deze warmte kan mogelijk zeer interessant zijn.

Net als Het Groene Net is ook het warmtenet in Maastricht gebaat bij mogelijkheden om de business case voor alle betrokken partijen positief te beïnvloeden. Zeker omdat woningcorporaties door zich te verbinden aan een warmtenet beperken in hun keuzes, is het van belang de business case voor met name deze partijen te verbeteren. Wat betreft de aanpak van de belemmeringen op gebied van mogelijke CO₂-credits, energielabels en waardering van duurzame warmte en de ondersteuning die de Rijksoverheid hierbij biedt, sluit het project graag aan bij de Green Deal van Het Groene Net.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders een financiële bijdrage van maximaal € 300.000,-- beschikbaar ter ondersteuning van de voorbereiding van het project voor zover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal een aanvraag worden ingediend, vergezeld van een projectplan (inclusief begroting).

De bijdrage van de Rijksoverheid bedraagt echter nooit meer dan de kosten die de initiatiefnemers zelf op zich nemen, en dient te passen binnen de bestaande regels, o.a. op het gebied van staatssteun. De Rijksoverheid biedt daarnaast met 0,1 FTE tot eind 2012 kennis en kunde aan.

De Rijksoverheid zet zich in om de business case te verbeteren door ondersteuning te bieden voor onderwerpen zoals CO₂-credits en waardering van duurzame warmte. Belemmeringen voor warmteprojecten die samenhangen met aansluiting van de gebouwde omgeving zoals waardering van warmte in energielabels, aansluitplicht, verrekening van kosten over aangesloten woningen/gebouwen zullen worden ingebracht en opgepakt in een breed Warmte-overleg (projectontwikkelaars, woningcorporaties, consumentenorganisaties, gemeenten en warmtesector) geïnitieerd door het ministerie van BZK. Hier kunnen deze belangrijke aspecten van verduurzaming van de warmtevoorziening op een coherente en consistente wijze worden geadresseerd. Vanuit het Warmte-overleg zullen oplossingen voor deze belemmeringen worden ontwikkeld.

Initiatief 4: Energie-efficiencyverbetering industrielocatie Chemelot

1. De Chemelot site huisvest toonaangevende bedrijven, die gezamenlijk een sterk chemiecluster vormen dat een belangrijke pijler van de Limburgse economie vormt.
2. De bedrijvigheid op de Chemelot site is de afgelopen jaren steeds energie-efficiënter geworden. Voortdurend onderzoek naar potentiële verbeteringen heeft bovendien aanvullende mogelijkheden voor verbetering van de energie-efficiency in beeld gebracht.
3. De regio Zuid-Oost Nederland wordt geprofileerd als chemische toptechnologieregio. Deze positie geeft goede uitgangspunten om te komen tot een verdere vergroening van de economische ontwikkeling.

Green Deal initiatief

Chemelot Industrial Park vormt één van de grootste en sterkst geïntegreerde petrochemische industrielocaties in Europa en is hiermee de groeimotor van Limburg. Op dit moment werken er op Chemelot ongeveer 5500 mensen op het gebied van Chemie en Materialen. Hiervan zijn er ruim 1000 actief op de campus. Het Industrial Park huisvest afgezien van de multinationals DSM, SABIC, Lanxess en OCI Nitrogen nu zo'n 70 bedrijven.

Op het terrein is de Chemelot Research and Business Campus gevestigd, waar momenteel zo'n 50 bedrijven en kennisinstellingen werken aan innovaties op het gebied van onder andere procestechnologie, (biobased) performance materialen, biomedische materialen en analytische technologie. Veel producten en (proces) innovaties die ontwikkeld worden op Chemelot Campus zijn gericht op het gebruik en de toepassing van hernieuwbare grondstoffen en dragen bij aan vermindering van CO₂- en andere emissies. Daarnaast zal de Campus zich de komende 10 jaar verder ontwikkelen en minimaal 50 nieuwe bedrijven en kennisinstellingen huisvesten.

Energie is een belangrijk thema in de bedrijfsvoering op Chemelot. Vanwege de enorme hoeveelheden energie die nodig is voor de bedrijfsprocessen kunnen investeringen in energie-efficiency een grote bijdrage leveren aan de energiedoelstellingen van de Rijksoverheid en de Provincie Limburg. Jaarlijks is er een energiebehoefte op Chemelot van 1,8 miljard m³ gas (ongeveer 5% van de consumptie in Nederland) en 500 MW elektriciteit (ongeveer 40% van de elektriciteitsbehoefte van Limburg). Daarnaast is er 2000 ton stoom per uur benodigd. Het leveren van restwarmte aan Het Groene Net is een voorbeeld van een project dat bijdraagt aan het vergroten van de energie-efficiency. Echter, met de realisatie van Het Groene Net wordt in 2020 slechts ongeveer 10% van de beschikbare restwarmte op Chemelot benut. Deelname aan Het Groene Net wordt dan ook gezien als een opstap naar andere toepassingsmogelijkheden voor laagwaardige restwarmte. Naast een algemene inspanning om de energie-efficiency van de site te verbeteren wordt de komende tijd vooral gestreefd naar een verdere benutting van de grote hoeveelheid beschikbare restwarmte, zowel on als off site. Door de voortdurende aandacht voor energie-efficiency en het nuttig gebruik van reststromen op de site, laat Chemelot zien een gezonde leefomgeving belangrijk te vinden. Zij vervult daarmee een voortrekkersrol voor andere bedrijven(-terreinen) in Limburg en Nederland.

De Provincie Limburg zegt toe, in samenwerking met de op Chemelot gevestigde bedrijven, een aanzienlijke extra energie-efficiëntieverbetering te realiseren op de locatie Chemelot. Deze extra efficiëntieverbetering komt bovenop de efficiëntie die bereikt wordt als gevolg van wettelijke verplichtingen en eerder aangegane meerjarenafspraken. De Provincie en de bedrijven realiseren deze extra energie-efficiëntieverbetering middels één of meerdere investeringsprojecten, onder meer gericht op het vergroten van de hoeveelheid nuttig aangewende restwarmte.

De Provincie Limburg en de Rijksoverheid stimuleren de verbinding van bedrijven en kennisinstellingen behorende tot de Chemelot Community met het nieuwe topsectorenbeleid rondom de transitie naar een Nederlandse biobased economy. Zij stimuleren daarnaast een duurzame ontwikkeling van de Chemelot Campus te beginnen met het zogenaamde Network Plaza en het Acceleratorgebouw, welke middels een FES middelen van de Rijksoverheid en de regio (Provincie en gemeenten) worden gerealiseerd.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid werkt mee en adviseert bij het opstellen van investeringsvoorstellen op het gebied van energie-efficiencyverbetering van bedrijven. Daar waar de Provincie Limburg middelen ter beschikking zal stellen voor een investeringsproject, zal de Rijksoverheid de door de provincie geleverde ondersteuning binnen de relevante wettelijke kaders tot een maximum van € 2,5 miljoen matchen, voor zover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. De betrokken partijen zullen hiervoor een aanvraag indienen.

Initiatief 5: Energie-efficiencyverbetering en smart grid industrieterrein de Beitel te Heerlen

1. De huidige energiesituatie is in 2010 uitvoerig in kaart gebracht. Op basis hiervan zijn enkele kansen voor energiebesparing en duurzame energieopwekking gedefinieerd. Deze kansen worden momenteel uitgewerkt.
2. Hoewel energie niet tot de core business van de meeste bedrijven op de Beitel behoort, zijn vrijwel alle bedrijven bezig met energie-efficiëntie binnen hun eigen organisatie. Een aantal van hen heeft opdracht van hun Amerikaanse moederbedrijf om concreet te investeren in hernieuwbare energie.
3. Vanuit diverse (inter-)nationale programma's zijn financiële middelen beschikbaar om de energietransitie op industrieterrein de Beitel naar een hoger plan te tillen.
4. Er is een structuur op de Beitel waarin de bedrijven zijn georganiseerd.

Green Deal initiatief

De Beitel, gelegen ten zuidoosten van Heerlen, is het grootste bedrijventerrein in Parkstad Limburg. Op 132 ha. zijn 117 bedrijven gevestigd van de lichtste tot de zwaarste milieuklasse, van eenmansbedrijven tot grote multinationals. Het voornemen is om op het bedrijventerrein in een periode van drie jaar maatregelen te nemen die leiden tot een verbetering van de collectieve energie-efficiency van 5%, waarmee de concurrentiekracht van bedrijven zal verbeteren. Binnen de regeling Mooi Nederland heeft het terrein de pilotstatus herstructurering bedrijventerreinen gekregen. Op dit moment wordt een masterplan opgesteld waarin aandacht is voor ruimtelijke ordening, bovengrondse en ondergrondse infrastructuur, milieu en duurzaamheid, bereikbaarheid, segmentering en beeldkwaliteit. Daarnaast is de Beitel een van de Limburgse pilots binnen het Interreg 4A project ECO2Profit, waarin de haalbaarheid van de in 2010 gedefinieerde kansen wordt onderzocht. Verder zal de Beitel in oktober 2011 als pilot worden ingediend in het project Tarzan (Transition to a renewable, zero-emission and new energy economy) van het Interreg 4B NWE programma.

Binnen de looptijd van het Tarzan-project, welke drie jaar bedraagt, wordt een collectieve energie-efficiencyverbetering van 5% op de Beitel gerealiseerd. Daarnaast worden investeringsbeslissingen voorbereid voor de creatie van een smart grid en de toepassing van industriële restwarmte op het terrein zelf of in de nabije omgeving, zoals Kerkrade West, één van de wijken die in het kader van de bevolkingskrimp wordt geherstructureerd. Mogelijkheden worden momenteel onderzocht om in de toekomst te kunnen koppelen aan de ontwikkelingen in de Zorgvallei, Xperience Parkstad (Onderwijscampus) en het mijnwaterproject, waardoor een warmtenet in navolging van Het Groene Net (Sittard-Geleen) tot de mogelijkheden zou kunnen behoren. De Beitel wordt daarmee een voorbeeld voor andere regio's in Nederland voor de aanpak van krimp middels energietransitie op en herstructurering van bedrijventerreinen.

De lopende programma's bieden een uitgelezen kans om op een kostenefficiënte wijze energie-efficiënte maatregelen bij bedrijven te implementeren en innovatie in nieuwe technieken, waaruit nieuwe werkgelegenheid kan groeien, te stimuleren, zodanig dat daarmee een bijdrage geleverd wordt aan het behoud van bedrijvigheid in een krimpregio. Echter, er is een partij nodig die dit proces faciliteert, die helpt bij het zoeken naar financiering, die organiserend vermogen creëert en die zorgt dat het totale plan een niveau hoger komt dan individueel bedrijfsniveau waardoor alle bedrijven er per saldo beter van worden. De Rijksoverheid kan de gemeente hierin ondersteunen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid levert een actieve bijdrage aan de projectorganisatie door het leveren van projectondersteuning in de vorm van 0,2 FTE tot eind 2012, gericht op het optimaliseren van gezamenlijke inspanning van de bedrijven in relatie tot het opstellen van investeringsvoorstellen voor de bedrijven.

Initiatief 6: Energiefonds voor het zorgvastgoed

1. Onderzoek in opdracht van de Provincie Limburg heeft uitgewezen dat vanwege de unieke kenmerken van de zorgsector de potentie voor energietransitie in deze sector groot is.
2. Beleggers zijn geïnteresseerd om te investeren in een investeringsfonds voor de zorgvastgoed sector.
3. Omdat aandacht voor energiebesparingsmaatregelen niet tot de core activiteiten van zorginstellingen behoort en de financieringsstructuur van de zorgsector onvoldoende de energietransitie stimuleert, is de energietransitie in de zorgvastgoedsector nog slechts zeer beperkt van de grond gekomen.

Green Deal initiatief

De bekostiging van kapitaallasten voor zorginstellingen wijzigt per 1 januari 2012. De kapitaallastenvergoeding (incl. huisvestiging) wordt geleidelijk geïntegreerd in de tarieven voor de zorgpakketten. Hierdoor zullen besparingen op de energiehuishouding direct ten goede gaan komen aan de budgetten voor zorgverlening. Om een energietransitie daadwerkelijk te realiseren dient een organisatorische en juridische structuur ontwikkeld te worden, waarin de zorginstellingen, institutionele beleggers, een fondsbeheerder, en de installatie- en onderhoudsbranche met elkaar samenwerken. Momenteel wordt een Energiefonds voor het zorgvastgoed uitgewerkt. Initiërend en faciliterend levert de Provincie Limburg hieraan haar bijdrage. Een werkconferentie met de zorginstellingen in Limburg en institutionele beleggers zal in de herfst van 2011 plaatsvinden.

Met de organisatiegraad en omvang van de zorgsector in Limburg zijn APG en Zorg & Welzijn geïnteresseerd om het fonds t.b.v. Limburgse zorginstellingen te initiëren. Op termijn is de fondsomvang voor de beleggers te beperkt. Na opstart van de "pilot" ligt hun ambitie in de uitrol naar een nationaal fonds. Wordt dit gerealiseerd, is binnen de zorgsector in Nederland een CO₂-emissiereductie van 600 kton en een energiekostenbesparing van € 115 miljoen per jaar mogelijk. Verdere verbreding van het initiatief naar vastgoed binnen andere sectoren binnen de gebouwde omgeving, zoals onderwijsinstellingen, behoort eveneens tot de ambities van de Provincie Limburg. Om de totale transitie komende kabinetsperiode te laten plaatsvinden, wordt reeds in de pilotfase om ondersteuning door de Rijksoverheid verzocht, zodat:

1. de juridische entiteiten en relaties binnen de organisatiestructuur dusdanig vorm gegeven worden, dat opschaling naar nationaal niveau mogelijk is;
2. regionale en nationale netwerken optimaal aangesproken kunnen worden;
3. interdepartementale afstemming resulteert in zowel substantiële energiebesparingen binnen alsook versterking van de zorgsector;
4. verbreding naar andere sectoren (zoals onderwijs) gefaciliteerd wordt.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid werkt mee door het leveren van juridische ondersteuning en advisering over de inrichting van de organisatiestructuur van de pilot, met name daar waar het gaat om het inrichten van een structuur die opschaling naar nationaal niveau mogelijk maakt. De Rijksoverheid neemt haar rol daar waar het gaat om interdepartementale afstemming ten aanzien deze pilot. Indien er kansen liggen met betrekking tot opschaling naar de onderwijssector, dan zal de Rijksoverheid dit faciliteren.

Initiatief 7: Ondergrondse Pomp Accumulatie Centrale (OPAC)

1. Grootschalige energieopslag, zoals OPAC, is volgens voorstanders een mogelijke oplossing om de op langere termijn noodzakelijke flexibiliteit op het elektriciteitsnetwerk te bewerkstelligen, die optreedt als gevolg van het toenemende gebruik van (discontinue) duurzame energiebronnen.
2. De Europese Commissie heeft in haar Agenda 2020, "A strategy for competitive, sustainable and secure energy" het belang van grootschalige energieopslag onderschreven. De DG Energy van de Europese Commissie (EC) is dan ook zeer geïnteresseerd in het project OPAC.
3. Uit diverse onderzoeken die door de initiatiefnemer Sogecom BV, de Stichting OPAC en de Provincie Limburg zijn uitgevoerd komt naar voren dat OPAC volgens de voorstanders financieel en economisch kansrijk is.
4. Er zijn marktpartijen die interesse in OPAC hebben getoond en waarmee in het voortraject verkennende gesprekken zijn gevoerd.

Green Deal initiatief

Het toenemende gebruik van duurzame energiebronnen (als wind en zon) kan voor een onbalans in vraag en aanbod van het nationale en internationale energieaanbod zorgen. Technisch is die onbalans goed oplosbaar, namelijk door de flexibiliteit van de elektriciteitsnetwerken te verhogen. Eén van de oplossingen hiervoor is grootschalige energieopslag. België en Duitsland, maar ook Scandinavië gebruiken grootschalige energieopslagsystemen dankzij de aanwezige hoogteverschillen. In Nederland hebben we dat niet, maar kan door de samenstelling van de unieke geologische ondergrond in Zuid Limburg een vergelijkbaar systeem ondergronds gebouwd worden: een Ondergrondse Pomp Accumulatie Centrale (OPAC). Ze wekt zelf geen nieuwe elektriciteit op, maar gebruikt het overschot aan elektriciteit, die door duurzame energiebronnen (met name windenergie) of door conventionele gestookte energiecentrales op bepaalde momenten wordt geproduceerd, en levert elektriciteit als er vraag is.

Voor Limburg zal de realisatie van OPAC grote positieve economische consequenties hebben. Zo zijn er niet alleen zo'n 15.000 additionele arbeidsjaren tijdens de langjarige bouwfase en 300 arbeidsjaren per jaar gedurende de exploitatie mee gemoeid. OPAC zal zonder meer een aanzuigende werking hebben op nieuwe, innovatieve industrieën op het gebied van duurzame energie en energiebesparing, waardoor zich een nieuwe industriële pijler in de provincie Limburg vestigt.

OPAC heeft niet alleen nationaal, maar ook internationaal een positieve impact op het elektriciteitsnetwerk vanwege de unieke ligging in de Euregio. Vanwege het recente besluit van de Duitse regering om kerncentrales te sluiten zal de onbalans in het Duitse elektriciteitsnet naar verwachting sterk toenemen doordat deze weggevalen energiebron vervangen zal worden door duurzame energiebronnen. Deze ontwikkeling biedt extra kansen voor OPAC. Deze ontwikkelingen zijn niet onopgemerkt gebleven door de markt. Marktpartijen hebben reeds hun belangstelling getoond voor OPAC. In samenwerking met deze marktpartijen zal medio 2012 een locatieonderzoek uitgevoerd worden, waarbij ook de mogelijkheden op aansluiting op het elektriciteitsnet in de direct omliggende landen wordt meegenomen.

Gelet op de verantwoordelijkheden van de Rijksoverheid voor een stabiel elektriciteitsnet, is de betrokkenheid van die Rijksoverheid bij de verdere ontwikkeling van OPAC noodzakelijk. Concrete betrokkenheid van het ministerie van EL&I, in de vorm van een financiële bijdrage aan de verdere uitwerking van OPAC, zal de kans dat marktpartijen gaan meedoen bij deze verdere uitwerking van OPAC duidelijk vergroten.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid levert inhoudelijke ondersteuning aan het project OPAC door voor 0,2 FTE aan menskracht beschikbaar stellen tot eind 2012. Deze inhoudelijke inbreng dient zich met name te richten op het beschikbaar stellen van kennis en kunde met betrekking tot de energiemarkten, de internationale dimensie van het energiebeleid en het actief betrekken van landelijke netbeheerder Tennet, welke een cruciale rol speelt op het gebied van flexibiliteit van het netwerk.

Verder zet de Rijksoverheid samen met de Provincie Limburg een actief lobbytraject in bij de Europese Commissie voor financiële ondersteuning van OPAC door de EC.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015.

Alle in deze Green Deal genoemde projecten worden zo snel mogelijk, doch uiterlijk binnen 12 maanden na ondertekening door het Rijk en de initiatiefnemers nader uitgewerkt, waarbij de wederzijdse verplichtingen nader worden vastgelegd.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mr. J.P.H. Donner

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

De Gedeputeerde van Ruimte en Infra van de Provincie Limburg
Drs. Ing. P.F.C.W. van der Broeck

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

provincie limburg

Green Deal van Provincie Noord-Brabant met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. De Commissaris van de Koningin van de provincie Noord-Brabant, de heer W.B.H.J. van de Donk.

Hierna tezamen ook genoemd: partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen weg nemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De geïnventariseerde projecten van de initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van deze green deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de Rijksoverheid tegenover staat.

Partijen hebben het volgende vastgesteld:

De provincie Noord-Brabant heeft met haar Energieagenda een stevige ambitie, die in deze green deal zijn weerslag vindt. Ingezet wordt op duurzame technologische innovatie, kennis en samenwerking. Dit versterkt de economische positie van Brabant als technologische topregio. De provincie focust daarbij op drie clusters: zonne-energie, elektrisch rijden/slimme netwerken en biobased economy. Deze clusters bieden grote kansen voor de Brabantse economie en werkgelegenheid en kennen een nationaal belang in het Topsectorenbeleid.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

1. Clusterontwikkeling zonneceltechnologie

Green Deal initiatief

Binnen de sterk groeiende wereldmarkt van zonneceltechnologie heeft Zuidoost-Nederland een sterke positie op het terrein van dunne film productietechnologie. De provincie Noord-Brabant ondersteunt het Solliance initiatief. Dit is een samenwerkingsverband tussen de kennisinstellingen ECN, TNO, TU/e, Holst en Imec op het terrein van onderzoek solar-productietechnologie. Een volgende stap is de valorisatie van onderzoeksresultaten uit het Solliance initiatief: MKB bedrijven die de kennis omzetten in commerciële producten en diensten. Daartoe zijn partijen samen met het bedrijfsleven voornemens een solar valorisatieprogramma in te richten. Partijen werken samen bij de verdere uitwerking van het valorisatieprogramma.

Provincie Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant investeert € 28 miljoen in de clusterontwikkeling Solliance en heeft daarnaast 10 miljoen euro gereserveerd voor de inrichting van een valorisatieprogramma voor MKB bedrijven, onder de voorwaarde dat ook de Rijksoverheid een passende financiële ondersteuning levert.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid onderschrijft het belang van het Solliance initiatief. Het solar valorisatieprogramma past goed in de aanpak dat met het topsectorenbeleid wordt beoogd; een sterke markt- en exportpositie, een stevige kennisintensiteit, intensieve samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven en de potentie een innovatieve bijdrage aan maatschappelijke uitdagingen te leveren. Voor de topsectoren (ook voor energie) worden voor het einde van het jaar onderzoeks- en innovatie roadmaps opgesteld met daarin voorstellen voor langjarige programma's en thema's.

De Rijksoverheid heeft niettemin hierop vooruitlopend een aantal instrumenten die valorisatie binnen het Solliance initiatief kunnen versterken. In de eerste plaats kunnen Solliance partners gebruik maken van de innovatiekrediet regeling. Hoewel dit een generieke regeling is, is de verwachting dat deze ook voor Solliance van meerwaarde kan zijn. Gelet op het belang dat de Rijksoverheid hecht aan Solliance zal zij bedrijven in de solarindustrie faciliteren bij het gebruik maken van deze regeling.

2. Grootschalige technologische proeftuin duurzame decentrale energie

Green Deal initiatief

Partijen zijn voornemens een grootschalige proeftuin te ontwikkelen, waarin het potentieel van kennis, innovatieve bedrijven en startende ondernemingen sneller de weg naar de markt kan vinden. Partijen werken dit verder uit binnen de Brainport 2020 agenda, waarin een grootschalige technologische proeftuin duurzame (decentrale) energieopwekking en – besparing is benoemd. De proeftuin biedt de kans aan bedrijven en instituten als Eindhoven Energy Institute, KIC Innoenergy, FOM en Solliance, om kennis en technologie in de praktijk te beproeven. Dit wordt bereikt door aanbieders en afnemers samen te brengen en krachten te bundelen. Het doel is risicoreductie te bewerkstelligen om de omzetting van technologische mogelijkheden naar marktontwikkelingen mogelijk te maken. Op deze manier zal in de Brainport regio Eindhoven gebundelde kennis sneller tot economische waarde voor de Nederlandse industrie leiden.

De Rijksoverheid zal bezien, welke potentieel belemmerende regels (bijvoorbeeld Bouwbesluit) tijdelijk en onder randvoorwaarden aangepast kunnen worden. Daarnaast wordt de zelflevering van duurzame energie verbreed naar verenigingen van eigenaars door aanpassing van de Elektriciteitswet.

De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van (schaalsprong) projecten in het solar experimenteergebied en de biobased economy een subsidie in een nog nader te bepalen vorm beschikbaar van in totaal maximaal € 12 miljoen voor zover deze strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal de provincie Noord-Brabant op korte termijn een aanvraag indienen vergezeld van een projectplan (inclusief begroting).

De bijdrage heeft als doel om de risico's voor private investeerders te verlagen, waardoor zij sneller en tegen gunstigere voorwaarden kunnen participeren in een proeftuin.

3. Biobased economy

Green Deal initiatief

De sectoren chemie en agro zijn voor Nederland belangrijk gezien hun bijdragen aan werkgelegenheid, BBP en export. Er ligt een uitdaging om de twee bedrijfstakken samen te brengen tot een nieuwe groene chemie, de biobased economy. De biobased economy is een economie die voor zijn energie en materialen niet meer afhankelijk is van fossiele brandstoffen, maar van groene grondstoffen. Het is voor ondernemers zoeken naar slimme routes voor biomassa, aan de hand van het cascadeprincipe. Dit betekent het intelligent gebruiken van de aanwezige functionaliteit in de biomassa.

In Zuidwest Nederland ligt een grote potentie voor de biobased economy, met name in de verbinding tussen agrofood en chemie. De provincie Noord-Brabant werkt hierin samen met provincie Zeeland en met Vlaanderen. De Agenda Biobased Economy voor Zuidwest Nederland is recentelijk aangeboden aan de topteam Chemie en Agro & Food. In deze agenda wordt aangegeven dat er in Zuidwest Nederland al ruim 120 projecten op het gebied van biobased economy zijn opgestart. Intensivering van deze projecten is van groot belang en vereist een schaa sprong.

Provincie Noord-Brabant

De Provincie Noord-Brabant is bereid de komende jaren € 13,5 miljoen in de biobased economy te investeren. Zij heeft daartoe een aantal projecten geïdentificeerd om verder te ontwikkelen, zogenaamde 'schaalsprong projecten'. Drie van deze projecten worden onder de Green Deal gebracht.

1. Doorontwikkeling Green Chemistry Campus Bergen op Zoom

De campus is een samenwerking van grote bedrijven uit de agro- en chemiesector (o.a. Cargill en Sabc) en jonge innovatieve bedrijven. De campus start vanuit de bestaande infrastructuur bij Sabc, maar zal snel overgaan naar nieuwbouw. De campus bestaat o.a. uit een incubatiecentrum voor jonge bedrijven. De activiteiten zijn bij voorkeur al zover uitgewerkt dat ze de laboratoriumfase zijn ontstegen en in de fase beginnen te komen van opschaling (pilotfase) en businessontwikkeling. Binnen de doorontwikkeling van de Green Chemistry Campus zet Avans zich in voor een lectoraat en kenniskring Biobased Economy, onderwijsontwikkeling en het opzetten van een kenniscentrum.

2. Agro & Food cluster Nieuw Prinsenland (Suikerunie)

Dit schaa sprong project betreft de realisatie van een duurzame productielocatie door clustering van bedrijven uit en gelieerd aan de agro- en levensmiddelen sector met een bestaande suikerfabriek (Suikerunie) en een grootschalige glastuinbouwlocatie. In totaal gaat het om de uitgifte van 50 ha netto uitgeefbaar bedrijventerrein, 220 ha netto glas, en 40 ha autonome ontwikkeling door de suikerfabriek. Het project omhelst daarnaast de uitwisseling van reststromen (bioraffinage, vergisting, etc.), vergroening van de procesindustrie door schone technologie, inzet van groene grondstoffen en het sluiten van kringlopen (restwarmte, water en waterzuivering, verwerking van biomassa (rest)stromen). Er worden groene bouwstenen voor materialen en chemicaliën geproduceerd (suikerderivaten, bietenpulp, biogas).

3. Duurzame procesindustrie Moerdijk

Het schaa sprongproject Duurzame procesindustrie voorziet in opwekking van groene stroom en warmtelevering op het haven- en industrieterrein Moerdijk. Het bestaande warmtenet dat in 2009 in gebruik is genomen wordt uitgebouwd van een warmtenet tussen enkele bedrijven op Moerdijk tot het schaa lniveau van meerdere gebieden in West-Brabant. Het opwekken van groene stroom en warmte vindt plaats door vergisting van regionale agro-reststromen. Een ander element uit het project is het oplossen van logistieke uitdagingen en de hierbij horende belemmerende regelgeving rond vergunningen en afvalstoffen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De drie projecten vragen een voorinvestering om tot volledige wasdom te komen, welke nog niet gedekt is. De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van (schaalsprong) projecten in het solar experimenteergebied en de biobased economy een subsidie in een nog nader te bepalen vorm beschikbaar van in totaal maximaal € 12 miljoen voor zover deze strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal de provincie Noord-Brabant op korte termijn een aanvraag indienen vergezeld van een projectplan (inclusief begroting).

Deze bijdrage heeft als doel de risico's voor private investeerders te verlagen, waardoor zij sneller en tegen gunstigere voorwaarden kunnen participeren in projecten.

De Rijksoverheid zal de partijen in de regio faciliteren om lange termijn investeringen te doen door samen met de regio op te trekken richting de EU en de Europese Investeringsbank. Zij doet dit door het toegankelijk maken van haar netwerk, binnen haar netwerk de Zuidwestelijke propositie aan te bevelen en waar nodig de Europese lobby vanuit de Zuidwestelijke Delta te ondersteunen, bijvoorbeeld door het afgeven van een letter of support en het meenemen in de besprekpunten van de minister met zijn collega bewindslieden.

4. Elektrisch rijden en slimme netten

Green Deal initiatief

Technische doorbraken in vermogenselektronica, ICT en accutechnologie hebben ervoor gezorgd dat de ontwikkelingen van slimme decentrale netten en elektrische voertuigen de afgelopen drie jaar in een stroomversnelling zijn geraakt. In Brabant heeft een groot aantal bedrijven aan deze versnelling bijgedragen. Door de unieke combinatie van beschikbare kennis, aanwezige marktpartijen en ambitieuze overheden heeft Brabant een sterke uitgangspositie wat Nederland op het gebied van elektrisch rijden en slimme netwerken een groot economisch verdienpotentieel oplevert.

De toegevoegde waarde van de provincie is vooral de valorisatie van kennis en het aanjagen van cross-sectorale innovatie. De provincie wil daarom de samenwerking tussen gemeenten, bedrijven en kennisinstellingen faciliteren, campussen doorontwikkelen en een impuls geven aan de markt. Het ministerie van EL&I en de provincie Noord-Brabant werken samen in een Green Deal elektrisch rijden en slimme netwerken (bijgevoegd). Binnen de nationale FET-aanpak, zoals verwoord in het Plan van Aanpak 'Elektrisch Rijden in de versnelling', krijgt Brabant een duidelijke rol als focus- en experimenteergebied.

Binnen de nationale aanpak krijgt Brabant een duidelijke rol als focus- en experimenteergebied. Dit wordt nader beschreven in de Green Deal Elektrisch Vervoer Brabant (bijgevoegd). De belangrijkste elementen zijn:

- Brabant heeft een kennispositie en is leading in ontwikkeling in het 'heavy duty powertrain' voertuigsegment en de ontwikkeling van slimme laadinfrastructuur. De Brabantse aanpak voor de periode 2011-2014 is daarmee gericht op de marktontwikkeling van belangrijke niches zoals openbaar vervoer (bussen en taxi's), binnenstedelijke logistiek (waaronder afvalinzameling). Brabant maakt met deze niche aanpak een specifieke keuze voor nul-emissie, full electric, plug-in hybride met range extenders.
- Binnen de provincie zullen experimenteergebieden worden ingericht om ervaring op te doen met o.m. nul emissie openbaar vervoer, stadsdistributie, vervoer t.b.v. zorginstellingen, niet-spoedeisend ambulance vervoer, stadsreiniging e.d. Daarmee wordt tevens voor bedrijven de mogelijkheid geboden hun producten in de eigen lokale markt te testen en verbeteren.
- Er zal een regionaal revolving fund worden ingericht voor risicodragende participatie en investeren in initiatieven en bedrijven en internationale acquisitie van bedrijven. De ervaringen van de valorisatieregeling SLIM-ERB 2010-2011 zullen worden ingezet zodat ook in deze fase de valorisatie van R&D-kennis mogelijk wordt gemaakt. De provincie zal voor de hiervoor genoemde initiatieven € 10 miljoen ter beschikking stellen. Het beleid van de Provincie Brabant, de Brabantstad Gemeenten (Breda, Helmond, 's-Hertogenbosch, Tilburg, Eindhoven) is gericht op het verduurzamen van het eigen wagenpark en het faciliteren van elektrisch vervoer en slimme netten in Brabant.

- Brabantstad stimuleert het inrichten van de laadinfrastructuur. In 2012 streeft de Provincie Noord-Brabant naar 50 oplaadpunten in tenminste drie gemeenten (totaal 150). In 2014 streeft de Provincie Noord-Brabant naar 500 laadpunten per deelnemende gemeente en 500 oplaadpunten in de overige Brabantse gemeenten. Met focus op 6 gemeenten richt Brabant zich op 1500 voertuigen en 3000 laadpunten; T/m 2014 worden in Brabant tenminste 3 slimme wijken gerealiseerd waarin slimme netten en slimme mobiliteit worden gecombineerd.
- Brabant wil een strategische voorlopersrol spelen in de concessiehervorming in het kader van elektrisch openbaar vervoer en meewerken aan aanpassingen in het concessiebeleid gericht op ZERO-emissie OV.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- Brabant krijgt een duidelijke rol als Focusgebied voor elektrisch rijden.
- Brabant wordt daarbij nadrukkelijk gezien als gebied waar grote kansen liggen voor het realiseren van verdienpotentieel d.m.v. valorisatie van kennis op het gebied van zowel full electric vervoer als plug-in hybride met range extenders. Het gaat daarbij vooral om ontwikkeling van heavy duty powertrain voor niche markten als elektrische bussen, stadsdistributie en afvalverzameling, batterymanagement-systemen, veiligheid, ICT, slimme laadinfrastructuur en daaraan gerelateerde dienstverlening.
- In het kader van het HTSM topadvies heeft het bedrijfsleven met kennisinstellingen het onderwerp "Electric Vehicle Technology en toepassingen daarvan" een plaats gegeven binnen "Future Powertrain projecten". Dit sluit aan bij het generieke valorisatiebeleid van EL&I om resultaten van onderzoek sneller hun weg te laten vinden naar nieuwe producten, processen of diensten. Daarbij zal goede afstemming plaatsvinden tussen EL&I en Brabant.
- De Rijksoverheid zal Brabant helpen bij de ontwikkeling van revolving investeringsfondsen en daarbij naar goede aansluiting streven tussen deze green Deal en het nieuwe innovatiefonds-MKB+.
- Bij de opzet en uitvoering van internationale proeftuinen voor elektrisch rijden, zoals die met Noordrijn Westfalen, zullen de provincie en binnen de provincie gelocaliseerde bedrijven en kennisinstellingen nadrukkelijk worden betrokken.
- Bij relevante investeringsprojecten van potentiële buitenlandse investeerders, zal NFIA de desbetreffende Brabantse vestigingslocaties onder de aandacht brengen. Van groot belang daarbij is, dat er goed zicht is op wat de regio aan buitenlandse investeerders te bieden heeft. Brabant, i.c. de BOM, zal concrete investeringsprojecten uitwerken en tijdig met de NFIA afstemmen.

5. fondsen

Green Deal initiatief

De Provincie Noord-Brabant experimenteert actief met revolverende inzet van middelen om zodoende investeringsdrempels te verlagen. Daartoe onderzoekt de provincie een 5-tal grootschalige energieprojecten op de mogelijkheden van revolverende financiële inzet, waaronder zon-PV, biomassa en warmteprojecten (o.a. op energieweb Moerdijk).

De provincie deelt actief haar kennis en ervaring met de 5 pilotprojecten ter beschikking.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid zal de mogelijkheid bieden aan partijen om het beheer van hun revolverende publiek/private fondsen te stroomlijnen. Dit levert lagere beheerslasten op voor partijen en een helder aanspreekpunt voor gebruikers. Daarnaast voorziet de Rijksoverheid in een aanpak om hoge afhandelingskosten bij de financiering van duurzame initiatieven te verlagen. Het kabinet gaat samen met financiële instellingen een stichting ondersteunen die de eerste technische beoordeling kan doen van duurzame projecten. De stichting is voor iedereen toegankelijk. Hiermee kunnen de afhandelingskosten worden verlaagd.

Partijen spreken de intentie uit deze Green Deal ten uitvoer te brengen. Partijen zullen elkaar onverwijld inlichten indien bij de uitvoering blijkt dat er zich omstandigheden voordoen die het realiseren van de green deal niet mogelijk maakt.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde projecten worden zo snel mogelijk ter hand genomen.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Provincie Noord-Brabant
De Commissaris van de Koningin van de provincie Noord-Brabant,
De heer W.B.H.J. van de Donk

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Provincie Noord-Brabant

Bijlage

Green Deal Focusgebied Provincie Brabant

Inleiding

Technische doorbraken in vermogenselektronica, ICT en accutechnologie hebben ervoor gezorgd dat de ontwikkelingen van slimme decentrale netten en elektrische voertuigen de afgelopen drie jaar in een stroomversnelling zijn geraakt. In Brabant heeft een groot aantal bedrijven aan deze versnelling bijgedragen. Door de unieke combinatie van beschikbare kennis, aanwezige marktpartijen en ambitieuze overheden heeft Brabant een sterke uitgangspositie wat Nederland op het gebied van elektrisch rijden en slimme een groot economisch verdienpotentieel oplevert. De toegevoegde waarde van de provincie is vooral de valorisatie van kennis en het daarbij aanjagen van crosssectorale innovatie. De provincie wil daarom de samenwerking tussen gemeenten, bedrijven en kennisinstellingen faciliteren, campussen doorontwikkelen en een impuls geven aan de markt. Het Rijk en de provincie Noord-Brabant werken samen in een Green Deal elektrisch rijden en slimme netwerken. Binnen de nationale aanpak, zoals verwoord in het Plan van Aanpak 'Elektrisch Rijden in de versnelling' krijgt Brabant een duidelijke rol als focus- en experimenteergebied.

Provincie Noord-Brabant tekent dit onderdeel van de Green Deal mede namens BrabantStad, de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij en op het terrein van elektrisch rijden en slimme netten ook namens actieve bedrijven en kennisinstellingen binnen de provincie Brabant.

Algemene uitgangspunten

- Bij het thema elektrisch rijden en slimme netten gaat om een economische en ecologische kans, die zich in een vroeg, dynamisch, stadium van ontwikkeling bevindt en kansen biedt door de sectoroverstijgende innovaties. Er is een sterke behoefte aan maatwerk in de afstemming tussen het provinciale innovatiesysteem en de rijksoverheid.
- Het provinciale beleid op het thema elektrisch rijden en slimme netten houdt sterk verband met het nationale topsectorenbeleid en het Plan van Aanpak 'Elektrisch rijden in de versnelling'.
- Een internationale oriëntatie en internationale samenwerking zijn in de ontwikkeling van slimme netten en elektrisch rijden essentieel om de marktkansen voor Nederlandse partijen of de vestiging en groei van internationale partijen in Nederland succesvol te laten zijn.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

Green Deal initiatief van de provincie Brabant

Valorisatie

Brabant heeft een goede kennispositie en is leading in ontwikkeling in het 'heavy duty powertrain' voertuigsegment en de ontwikkeling van slimme laadsystemen. De Brabantse aanpak voor de periode 2011-2014 is daarmee gericht op de marktontwikkeling van belangrijke niches zoals openbaar vervoer (bussen en taxi's) en binnenstedelijke logistiek (waaronder afvalinzameling). Brabant maakt met deze nicheaanpak een specifieke keuze voor nul-emissie, full electric, plug-in hybrides met range extenders.

Maatregelen:

- Binnen de provincie zullen experimenteergebieden worden ingericht om ervaring op te doen met o.m. nul-emissie openbaar vervoer, stadsdistributie, vervoer t.b.v. zorginstellingen, niet-spoedeisend ambulancevervoer, stadsreiniging e.d. Daarmee wordt tevens voor bedrijven de mogelijkheid geboden hun producten in de eigen lokale markt te testen en verbeteren.
- De provincie zal zorg dragen voor het aanbrengen van focus in de activiteiten door op thematisch niveau te zorgen voor clustering van activiteiten rond elektrisch rijden en slimme netten. Die clusters worden gevormd rond 5 toonaangevende bedrijven, young inventors, start-ups, MKB-bedrijven.

- De ervaringen van de valorisatieregeling SLIM-ERB 2010-2011 zullen worden ingezet zodat ook in deze fase de valorisatie van R&D-kennis mogelijk wordt gemaakt.
- De provincie zal tenminste 10 valorisatieprojecten realiseren en 4 bedrijfsparticipaties (i.c. de BOM) aangaan. De provincie zal voor de hiervoor genoemde initiatieven €10 mln. ter beschikking stellen. Deze €10 miljoen wordt ingezet in een, in 2011 te realiseren, PPS- arrangement waarmee in totaal 60 miljoen wordt geïnvesteerd in elektrisch rijden en slimme netten.
- Er zal hiervoor een regionaal revolving fund worden ingericht voor risicodragende participatie en investeren in initiatieven en bedrijven en internationale acquisitie van bedrijven.

Voertuigen

- Noord-Brabant en Brabantstad zijn gecommitteerd aan de nationale ambitie van 200.000 elektrische voertuigen.
- Het beleid van de Provincie Brabant en de Brabantstad Gemeenten (Breda, Helmond, 's-Hertogenbosch, Tilburg, Eindhoven) is gericht op het verduurzamen van het eigen wagenpark en het faciliteren van elektrisch vervoer en slimme netten in Brabant. Binnen de experimenteergebieden rijdt in deze steden inmiddels een tiental voertuigen met een zware of heavy duty powertrain (OV en afvalinzameling) naast 100+ personenvoertuigen. De provincie stuurt binnen haar invloedssfeer op een opschaling naar 1500 voertuigen in 2014.

Infrastructuur

- Brabantstad stimuleert het inrichten van de laadinfrastructuur. In 2012 streeft Brabant naar 50 oplaadpunten in tenminste drie gemeenten (totaal 150). In 2014 streven we naar 500 laadpunten per deelnemende gemeente en 500 oplaadpunten in de overige Brabantse gemeenten. Met focus op 6 gemeenten richt Brabant zich op 1500 voertuigen en 3000 laadpunten;
- Brabant pleit voor koppeling van elektrisch rijden aan slimme netwerken en dit integraal te behandelen. Slimme netwerken maken een betaalbare en grootschalige uitrol van laadinfrastructuur mogelijk en ontsluiten tevens de grootschalige inzet van decentrale duurzame energie. T/m 2014 worden in Brabant tenminste 3 slimme wijken gerealiseerd waarin slimme netten en slimme mobiliteit worden gecombineerd.
- Over het totale programma tot aan 2020 bedraagt de totale private en publieke investering in laadinfrastructuur en smart grid circa €500 miljoen.
- De uiteindelijke laadinfrastructuur wordt bepaald door de industriële kennis- en concurrentiepositie en door de regionale vraag naar specifieke laadvormen (normaal en slim of 'ultra'snel c.q. inductief of conductief). De implementatie en uitrol van laadinfrastructuur gebeurt in samenhang met de ontwikkeling van slimme netwerken.
- Brabant werkt mee aan Europese interoperabiliteit in het bijzonder met de grensstreken (NRW/ VL).

Overig

- Brabant wil een strategische voorloperrol spelen in de concessiehervorming in het kader van zero emissie openbaar vervoer en meewerken aan aanpassingen in het concessiebeleid.
- Brabant heeft de intentie om te komen tot een Europees Competence Centre voor elektrische stadsdistributie, elektrisch openbaar vervoer en elektrische afvalinzameling gekoppeld aan de High Tech Automotive Campus en Dinalog.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- Binnen de uitwerking van het nationale aanpak van elektrisch rijden, zoals neergelegd in het Plan van Aanpak 'Elektrisch Rijden in de versnelling', krijgt de provincie Brabant een duidelijke rol als Focusgebied.

Bevorderen verdienpotentieel

- Brabant wordt daarbij nadrukkelijk gezien als gebied waar grote kansen liggen voor het realiseren van verdienpotentieel d.m.v. valorisatie van kennis op het gebied van zowel full electric vervoer als plug-in hybride met range extenders. Het gaat daarbij vooral om o.m. ontwikkeling van heavy duty powertrains voor niche markten als elektrisch openbaar vervoer, stadsdistributie, afvalverzameling en de ontwikkeling op het gebied van batterymanagement-systemen, veiligheid, ICT, laadinfrastructuur en daaraan gerelateerde dienstverlening.
- In het kader van het HTSM topadvies heeft het Automotive bedrijfsleven met kennisinstellingen het onderwerp 'Electric Vehicle Technology en toepassingen daarvan' een plaats gegeven binnen 'Future Powertrain projecten'. Dit sluit aan bij het generieke valorisatiebeleid van EL&I om resultaten van onderzoek sneller hun weg te laten vinden naar nieuwe producten, processen of diensten. Daarbij zal goede afstemming plaatsvinden tussen EL&I en Brabant.
- De Rijksoverheid/Min. EL&I is bereid haar expertise en netwerk in de risicokapitaalmarkt in te zetten bij de ontwikkeling door de provincie Brabant van revolverende investeringsfondsen voor risicodragende participaties en investeringen in initiatieven, bedrijven en internationale acquisitie van bedrijven.
- Daarnaast zal de Rijksoverheid streven naar een goede aansluiting tussen deze Green Deal en de financieringsmogelijkheden vanuit het nieuwe Innovatiefonds-MKB+. Daar waar knelpunten in de financiering van private innovatie-investeringen bij ondernemingen en bij investeringsfondsen aan de orde zijn, en die initiatieven aansluiten op deze Green Deal, liggen wellicht goede mogelijkheden tot samenwerking vanuit het Innovatiefonds MKB+. Dit zouden cofinancieringen kunnen zijn van innovatieve projecten bij individuele ondernemingen of investeringsfondsen.

Internationale samenwerking en positionering

- Bij de opzet en uitvoering van internationale proeftuinen voor elektrisch rijden, zoals die met Nordrhein-Westfalen, zullen de provincie en binnen de provincie gelokaliseerde bedrijven en kennisinstellingen nadrukkelijk worden betrokken.
- Bij relevante investeringsprojecten van potentiële buitenlandse investeerders zal NFIA de desbetreffende Brabantse vestigingslocaties onder de aandacht brengen. Van groot belang daarbij is dat er goed zicht is op wat de regio aan buitenlandse investeerders te bieden heeft. Brabant (i.c. de BOM) zal de komende periode concrete investeringsvoorstellen uitwerken en deze tijdig met de NFIA afstemmen.
- De rijksoverheid is bereid om capaciteit beschikbaar te stellen om gezamenlijk met Brabant te onderzoeken of een Europees Competence Centre voor zero emissie stadsdistributie, elektrisch openbaar vervoer en elektrische afvalinzameling wenselijk en haalbaar is.
- Rijksoverheid en provincie zullen samenwerken in gezamenlijke internationale positionering, bijvoorbeeld op de Ecartec.

Infrastructuur en smart grids

- De rijksoverheid onderschrijft de voordelen van een integrale benadering van elektrisch rijden en slimme netwerken. Voorstellen die Brabant indient voor de tender proeftuinen intelligente netten zullen in deze context worden beoordeeld.
- Het Rijk zorgt ervoor dat experimenteerruimte zal worden gecreëerd voor experimenten binnen het focusgebied Brabant met marktconcepten op het gebied van laadinfrastructuur, daar waar die zijn gekoppeld aan smart grid toepassingen.

Voertuigen

- Het Rijk faciliteert de aanschaf van elektrische voertuigen d.m.v. de fiscale maatregelen zoals beschreven in de Autobrief van de staatsecretaris van Financiën.

Monitoring

- Door de rijksoverheid wordt een voor alle focusgebieden toepasbaar monitoringsysteem ontwikkeld. Specifieke regionale wensen worden daarbij zo mogelijk meegenomen. De hierin verzamelde informatie wordt aan alle focusgebieden en anderen ter beschikking gesteld.
- Het Rijk zet zich in om de best practices tussen de Focusgebieden onderling op gestructureerde wijze te delen;

Wet- en regelgeving

- Het Rijk zal inventariseren of zich nog knelpunten op het gebied van wet- en regelgeving voordoen die maatregelen vereisen. Het rijk draagt vervolgens zorg voor adequate en afgestemde wet- en regelgeving en beleid m.b.t. infrastructuur, voertuigen en gedrag, zowel op nationaal als EU niveau. Denk hierbij aan verkeersborden, voertuigeisen en rijbewijzen.
- Om een aantrekkelijke business case te realiseren, zullen in een aantal gevallen tijdelijke ontheffingen kunnen worden gerealiseerd, zoals bijvoorbeeld m.b.t. het rijbewijs B voor bestelbusjes die als gevolg van de batterij zwaarder zijn dan 3.500 kg.
- Het Rijk zal zich inspannen om het belang van vergunningverlening m.b.t. parkeer en laadinfrastructuur, milieuzones en venstertijden bij gemeentes onder de aandacht te brengen (bijv door VNG-convenant, informatiebijeenkomsten, afstemming tussen gemeenten onderling). Het rijk zal daarbij zorgdragen voor informatie en kennisuitwisseling aan en tussen gemeentes op basis waarvan lokaal beleid rondom EV gevormd en uitgevoerd kan worden.

Green Deal van Provincie Overijssel met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelend als bestuursorgaan, tezamen hierna te noemen: Rijksoverheid;
2. Het college van Gedeputeerde Staten, ter zake krachtens mandaat van de Commissaris van de Koningin vertegenwoordigd door gedeputeerde drs. T.W. Rietkerk, handelend ter uitvoering van het besluit van 13 september 2011;

Hierna tezamen te noemen: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasbaar zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
5. Partijen constateren dat de financieringsbehoefte van duurzame energieprojecten en energiebesparingsprojecten niet in alle gevallen door financiële instellingen kan worden gedekt. Daardoor worden dergelijke projecten niet gerealiseerd.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

De Green Deal tussen Provincie Overijssel en de Rijksoverheid omvat zes initiatieven. Deze zes initiatieven worden door verschillende partijen ten uitvoer gebracht. De provincie Overijssel treedt namens deze partijen op als penvoerder voor de onderhavige Green Deal afspraken. Het betreft de volgende initiatieven:

1. Energiefonds Overijssel

Green Deal initiatief

Het Energiefonds Overijssel (omvang € 250 miljoen) dat in 2012 van start gaat, na instemming van Provinciale Staten, is onder andere gericht op ondersteuning van bedrijven en ondernemers bij het sluitend krijgen van de financiering van projecten op het gebied van duurzame energie en energiebesparing, voor zover financiering door financiële instellingen niet of onvoldoende mogelijk is. Het fonds kan ingezet worden voor uitvoering van projecten zoals het gebruik van restwarmte (bijv. initiatief 4), ontwikkeling aardwarmte (initiatief 6) of energiebesparing bij woningcorporaties (onderdeel van initiatief 2). Verwachte investeringen vanuit het bedrijfsleven worden geschat op € 1 – 1,5 miljard.

Naast Overijssel overwegen ook andere decentrale overheden het opzetten van een energiefonds. De provincie overlegt met andere overheden en de Rijksoverheid over samenwerking en eventuele taakverdeling, bij het (financiële) beheer van deze fondsen en de uitvoering ervan, omwille van efficiëntie en duidelijkheid voor ondernemers.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Diverse provincies en gemeenten hebben in de Green Deals aangekondigd revolverende fondsen met publiek en of privaat kapitaal op te richten. De Rijksoverheid is bereid haar expertise en netwerk in de risicokapitaalmarkt in te zetten bij de ontwikkeling van de aan de Green Deal gerelateerde (regionale) investeringsfondsen. De Rijksoverheid ziet daarbij kansen om lagere beheerlasten te realiseren voor alle partijen. Zij zal hier een regierol nemen door maatregelen voor te stellen die het financiële beheer van fondsen stroomlijnen.

Daar waar het mogelijk is om meerwaarde te creëren door het laten samengaan (“poolen”) van financiële ondersteuning vanuit het Energiefonds Overijssel met die vanuit het rijksinstrumentarium zal de Rijksoverheid actief medewerking verlenen.

Daarnaast zal het kabinet samen met financiële instellingen een stichting ondersteunen die, als optie voor de provincie Overijssel, een technische beoordeling kan doen van duurzame projecten. Hiermee kunnen de afhandelingskosten worden verlaagd. Het kabinet is bereid hiervoor binnen de relevante wettelijke kaders budget te reserveren met ingang van 1 januari 2012 voor zover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels.

De toegang tot de kapitaalmarkt levert vaak een belemmering op. Banken zijn terughoudend in het verstrekken van financiering. Kleinschalige projecten zijn vaak niet aantrekkelijk en aan op zichzelf staande projecten wordt een hoog risicoprofiel toegekend. Het kabinet zal tezamen met de financiële partijen bezien welke maatregelen nodig zijn om de financieringsmarkt voor duurzame projecten beter te laten functioneren.

2 Energiebesparingsmaatregelen in 10.000 woningen in 2012 - 2014

Green Deal initiatief

Het nemen van energiebesparingsmaatregelen in 10.000 bestaande woningen in de periode 2012 – 2014. Het realiseren van deze maatregelen stimuleert de lokale installatie- en bouwbranche en levert een bijdrage aan het terugdringen van de CO₂-uitstoot in de non Emission Trading System. Tegelijkertijd levert dit lastenverlichting op voor burgers en zorgt voor een bouwstroom met een omvang van 800 arbeidsjaren. De provincie Overijssel heeft een unieke aanpak ontwikkeld als het gaat om het benaderen van particuliere woningeigenaren. Deze aanpak wordt in de praktijk getoetst en aangescherpt samen met de gemeente Hardenberg, bouwbedrijven en een marketingbureau. De Rijksoverheid heeft de provincie Overijssel uitgenodigd deze aanpak in te dienen voor de pilot Blok voor Blok.

Tegenprestatie Rijksoverheid

1. De Rijksoverheid stemt in de periode 2012 – 2014 met de Provincie Overijssel, en daarmee de betrokken gemeenten, bedrijven en woningeigenaren in Overijssel af over energiebesparing van de bestaande woningvoorraad. Het gaat dan met name om publiekscampagnes en financiële stimulering
2. De unieke en deels experimentele aanpak van de provincie Overijssel sluit aan bij het initiatief van de Rijksoverheid 'Blok voor Blok'. De Rijksoverheid neemt deel aan de verdere uitwerking van deze provinciale aanpak en onderzoekt daarbij de noodzaak en de mogelijkheden van een financiële inbreng in de uitvoering van de aanpak. De Rijksoverheid zal de aanpak van Overijssel meenemen in het programma 'Investeringscondities Bouw'.
3. Het monitoren van de Overijsselse aanpak van energiebesparing bij bestaande woningen en het opzetten van een kennis- en leertraject
4. Het gezamenlijk opzetten met bedrijven, organisatie en decentrale overheden van een landelijke aanpak op basis van de ervaringen in Overijsselse proeftuin en de Blok-voor-Blok-pilot van de Rijksoverheid
5. De bij de uitvoering van energiebesparing in de gebouwde omgeving en de Blok-voor-blokaanpak betrokken bedrijven kunnen - voor zover deze daarvoor innovatieve producten, diensten of bedrijfsprocessen ontwikkelen - voor ontwikkelingskosten financiële ondersteuning aanvragen in de vorm van een innovatiekrediet uit het Innovatiefonds MKB+ of een daaronder ressorterend sectorgeoriënteerd fonds.

3 Energiebesparingsmaatregelen in MKB bedrijven

Green Deal initiatief

Dit project sluit aan bij de Green Deal met MKB-Nederland. Daarin is met MKB-Nederland afgesproken dat in de komende 1,5 jaar bij 480 bedrijven 20% energie wordt bespaard en 20% duurzame energie door eigen opwekking bij 20 MKB-bedrijven wordt gerealiseerd. In Overijssel worden MKB-bedrijven gericht benaderd voor een energiescan en gestimuleerd besparingsmaatregelen te nemen, daarnaast wordt onderzocht hoe energie beter in de vergunningverlening en handhaving kan worden ingebed. Dit totaal pakket geeft een extra impuls aan het nationale energiebesparingsbeleid naast de convenanten MJA en MEE, en biedt uitzicht op verdere uitrol bij de overige MKB-bedrijven.

Tegenprestatie Rijksoverheid

1. Het benoemen en monitoren van de aanpak in Overijssel als uitvoeringsproeftuin voor het MKB-Nederland project dat uitgevoerd wordt door MKB-Nederland. Bij succes kan dit initiatief verder in het land worden uitgerold.
2. Het deelnemen door de Rijksoverheid en/of AgentschapNL in een project met een aantal gemeenten in West-Overijssel dat knelpunten en vraagstukken oplost die in de praktijk naar voren komen bij het handhaven door gemeenten van de realisatie van energiebesparingsmaatregelen met een terugverdientijd korter dan vijf jaar, zoals onder de Wet Milieubeheer mogelijk is.
3. Het verduidelijken van de verplichtingen die voortvloeien uit de Wet Milieubeheer ten aanzien van verplichte maatregelen voor energiebesparing in het bovenstaande project.

4 Gebruik Restwarmte AkzoNobel Hengelo bij FC Twente

Green Deal initiatief

Met dit initiatief wordt een belangrijke stap gezet in het benutten van industriële restwarmte (2 MWth) en op aansprekende wijze invulling gegeven aan de nationale beleidsambities op dit vlak. Het initiatief kent vier onderdelen:

1. Levering van restwarmte afvalverwerkingsbedrijf Twence naar AkzoNobel (in gebruik genomen in 2011)
2. Uitbreiding van het warmtenet naar Industrieterrain Twentekanaal Zuid, Noord en Hengelo centrum
3. Uitbreiding naar stadion Grolschveste van FC Twente
4. Uitbreiding naar het Kennispark Universiteit Twente en Enschede-Noordwest

Het initiatief wordt eerst uitgewerkt in een investeringsprogramma (fase 1, 2011) via Warmtenet Hengelo. Na goedkeuring volgt realisering (fase 2, 2012- 2013).

Tegenprestatie Rijksoverheid

1. Het adopteren van dit initiatief als showcase voor het nationale beleid ten aanzien van industrieel restwarmtegebruik.
2. Het deelnemen van EL&I en/of AgentschapNL aan fase 1 (uitwerking in het investeringsprogramma) van restwarmtegebruik AkzoNobel. De Rijksoverheid zegt hierbij toe de mogelijkheden te onderzoeken of binnen de relevante wettelijke kaders en voor zover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels voldaan kan worden aan een eenmalige bijdrage van € 200.000,- voor fase 1, waarbij het globaal ontwerp, de technisch en financiële haalbaarheid in een businesscase worden uitgewerkt. De Rijksoverheid zal verder actief meedenken over de uitkomsten van het onderzoek en de uitvoering ondersteunen door de reguliere instrumenten voor toepassing van restwarmte.

5 Productie van innovatieve biobrandstoffen door Biorights en VOF Biobrandstoffen in Hardenberg

Green Deal initiatief

Met een Gravity Pressure Vessel, een innovatieve techniek, wordt uit biomassa (vooral bermgras en digestaat van mestvergisting) 2E generatie biogas en bio-ethanol geproduceerd. Dit draagt bij aan het realiseren van de doelstellingen voor hernieuwbare energie en de mogelijkheid dit in de toekomst goedkoper te doen.

In de eerste fase is de verwachte productie van biogas ca. 30 miljoen m³ per jaar. De mogelijkheden van opwerking van het biogas tot aardgaskwaliteit en vervolgens invoeging op het aardgasnet zal worden uitgevoerd in samenwerking met Gasunie. Totale investering bedraagt minimaal € 40 miljoen.

De provincie draagt met een lening van € 3,5 miljoen bij om dit project van de grond te krijgen, voor zover dat als staatssteun onder artikel 23 van de Algemene Groepsvrijstelling is toegestaan.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid denkt mee om de business case verder te verbeteren. Recent is de Stimuleringsregeling duurzame energieproductie (SDE+) verruimd om innovatieve ontwikkelingen op het gebied van bio-energie te stimuleren. Delen van de installatie kunnen bovendien in aanmerking komen voor Energie InvesteringsAftrek (EIA). De mogelijke inzet van beide instrumenten voor dit project is van belang voor het afdekken van projectrisico's, waarmee tegen gunstiger voorwaarden financiering kan worden aangetrokken.

6 Stimuleren Aardwarmte tuinbouwgebied Koekoekspolder Kampen

Green Deal initiatief

In het glastuinbouwgebied Koekoekspolder lijkt de eerste boring (doublet) met succes gerealiseerd op twee kilometer diepte. Dit kan resulteren in een besparing van 5 miljoen m³ aardgas/jaar. Deze eerste boring is mogelijk gemaakt door financiering van de tuinders, de provincie Overijssel en gemeente Kampen en door garantstelling ministerie EL&I (MEI - subsidie en garantstelling) voor bijna 20 ha glastuinbouw. Met de eerste boring is geen bijvangst opgetreden.

In het glastuinbouwgebied kunnen nog 6 doubletten worden gerealiseerd, waarvan één en mogelijk twee doubletten op korte termijn. De realisatie van deze projecten dreigt te worden vertraagd vanwege de financiering, de vergunningverlening en het afdekken van de geologische risico's.

Tegenprestatie Rijksoverheid:

Uitvoering van onderstaande acties, welke hun basis hebben in het actieplan aardwarmte.

1. Aanvullend op het actieplan aardwarmte en mogelijkheden die de SDE+ vanaf 2012 gaat bieden, werkt de Rijksoverheid een verbrede garantstelling uit voor aardwarmteprojecten,
2. Actief meewerken aan het verkrijgen van de opsporingsvergunning ten behoeve van het tweede en derde doublet in het gebied Zwolle-Kampen (Koekoekspolder)

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mr. J.P.H. Donner

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Provincie Overijssel
Drs. T.W. Rietkerk, gedeputeerde voor Economie, Energie en Innovatie.

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van Provincie Zeeland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: De Rijksoverheid;
2. De Provincie Zeeland, handelende ingevolge het besluit van 6 september 2011, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde B.J. De Reu;
3. Zeeland Seaports / Biopark Terneuzen, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door J. van der Hart.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Partijen hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

1. Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
2. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
3. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
4. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
5. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de de Rijksoverheid tegenover staat.
6. De Provincie Zeeland richt zich op duurzame en concurrerende economische ontwikkeling met behoud en versterking van de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteiten. Hiermee onderschrijft de Provincie Zeeland het doel van de Green Deal dat groen en groei hand in hand gaan. Belangrijke thema's binnen Zeeland zijn de ontwikkeling naar een biobased economy en de energietransitie naar duurzame vormen van energieopwekking. De provincie stimuleert innovatieve en duurzame ontwikkelingen binnen deze thema's.

Partijen beogen gezamenlijk te komen tot realisering van de volgende Green Deal initiatieven

Initiatief 1: Benutting restwarmte Sloegebied

Het benutten van reststromen (warmte/koude, water, industriële gassen etc.) is relevant vanuit het oogpunt van zowel milieu als economie: door reststromen uit te wisselen verduurzamen industriële bedrijven niet alleen hun productieproces, maar verlagen zij ook hun energiekosten. De handel in reststromen vergroot bovendien de verdien capaciteit van de leverende partij. Zodoende verbetert de internationale concurrentiepositie van de betrokken bedrijven.

Uit recent onderzoek is gebleken dat er grote kansen en concrete mogelijkheden zijn om in het Sloegebied reststromen, met name warmte, te benutten [zie referenties].

Behalve fysieke koppelingen van restwarmte middels pijpleidingen behoort ook mobiele warmtebenutting, waarbij men warmte per voertuig of schip vervoert, tot de mogelijkheden.

Hoewel bedrijven in het Sloegebied restwarmte rendabel kunnen benutten, vormt het risicoprofiel van de investering een belemmering voor het rond krijgen van financiering.

Provincie Zeeland

De Provincie heeft een bijdrage geleverd aan de projecten “valorisatie van reststromen in het Sloegebied”, “restwarmtebenutting middels mobiele warmte”, “inspiratiekaarten uitwisseling restwarmte en CO₂ Zuidwest Nederland” en het project “Multi Utility Provider”.

De Provincie Zeeland realiseert samen met bedrijven in het Sloegebied en de Kanaalzone tenminste 2 van de in bovengenoemde rapporten genoemde restwarmtekoppelingen in de periode 2011-2013. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om koppelingen tussen bedrijven als Total Raffinaderij Nederland en Martens.

De mogelijkheid van benutting van de restwarmte van een nieuwe kerncentrale in het Sloegebied zal bij de verdere uitbreidingsplannen voor het warmtenet worden meegenomen. Daarnaast zal de Provincie Zeeland in de periode 2011-2013 een pilot rond mobiele warmtebenutting uitvoeren. De provincie zal daarbij samenwerken met marktpartijen die als “launching partners” de mobiele warmtebenutting gaan exploiteren.

De beoogde restwarmteprojecten zullen leiden tot investeringen van enkele tot enkele tientallen miljoenen euro's, en tot energiebesparing in de orde grootte van enkele miljoenen kubieke meters aardgas per jaar (zie referenties).

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van de bedoelde restwarmteprojecten een subsidie in een nog nader te bepalen vorm beschikbaar van maximaal €3 miljoen voor zover deze strookt met de toepasselijke staatssteunregels.

Bedoelde subsidie zal daar waar noodzakelijk en mogelijk worden afgegeven op deelprojecten waar investeringen in de fysieke infrastructuur plaatsvinden. Hiertoe zullen de beoogde ontvangers een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan. Aanvragen zullen worden getoetst aan de algemene eisen die de Rijksoverheid daarbij stelt, waarbij het voldoen aan staatssteunregels en het op voorhand kunnen overleggen van een sluitende businesscase belangrijke randvoorwaarden zullen zijn.

Tevens zal de Rijksoverheid onderzoeken of en hoe CO₂ rechten verrekend kunnen worden voor projecten waar een koppeling wordt gelegd tussen een ETS-bedrijf en een niet ETS bedrijf en waar de besparing plaatsvindt bij het niet ETS bedrijf. Indien het mogelijk wordt om CO₂ credits ten bate te laten komen van dergelijke projecten zal dit als gevolg hebben dat projecten eerder rendabel zijn.

Tenslotte zal de Rijksoverheid kennis leveren voor het uitvoeren van de bij dit initiatief behorende projectonderdelen, zoals juridische en financiële kennis en kennis van ontwikkeling van infrastructuur.

Initiatief 2: Benutting restwarmte Kanaalzone

Behalve in het Sloegebied zijn er ook kansen voor restwarmtebenutting in de Kanaalzone. Lijnco Green Energy (LGE) exploiteert een Biomassa centrale van 10 MW op het Ecopark Terneuzen. Momenteel wordt er groene stroom opgewekt, waarbij een grote hoeveelheid restwarmte vrijkomt. LGE wil deze duurzame restwarmte graag voor nuttige toepassing ter beschikking stellen.

ICL Industrial Products is een bedrijf aan de Zevenaarhaven die specialty chemicals produceert, waaronder verschillende broomverbindingen. Het bedrijf gebruikt per jaar ca. 23 miljoen KWH elektra en ca. 7 miljoen m³ gas om in zijn energie behoefte te voorzien. Hierbij wordt gebruik gemaakt van traditionele, minder duurzame, methodes waaronder gasgestookte boilers voor productie van stoom en ouderwetse compressie koelmachines voor het produceren van koude. Naast warmte wil ICL ook de benodigde koude opwekken door middel van restwarmte.

Provincie Zeeland en bedrijven

Zeeland Seaports realiseert de genoemde restwarmtekoppeling in samenwerking met Lijnco Green Energy, ICL, Biopark Terneuzen en wellicht WarmCO₂ en richt daartoe een gezamenlijke vennootschap op. Ca. 75 % van de koude behoefte van ICL kan zo worden afgedekt met de restwarmte van LGE. Dit stelt ICL in staat tegen lagere kosten te produceren. Dit versterkt de positie van het bedrijf op de wereldmarkt. De totale investering in infrastructuur is geraamd op € 2,5 miljoen.

De provincie treedt in dit initiatief op als 50% aandeelhouder van Zeeland Seaports, als vergunningverlener voor de Wm vergunning en als procesfacilitator voor de daadwerkelijke realisering.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Ter realisatie van het project ondersteunt de Rijksoverheid de initiatiefnemers bij het organiseren van een financieringsconstructie voor het project. Daartoe stelt de Rijksoverheid binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van het bedoelde restwarmteproject een subsidie in een nog nader te bepalen vorm beschikbaar van maximaal €1,5 miljoen voor zover deze strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Hiertoe zullen de beoogde ontvangers een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan. Aanvragen zullen worden getoetst aan de algemene eisen die de Rijksoverheid daarbij stelt, waarbij het voldoen aan staatssteunregels en het op voorhand kunnen overleggen van een sluitende businesscase belangrijke randvoorwaarden zullen zijn.

Initiatief 3: Biobased Economy

De sectoren chemie en agro zijn voor Nederland belangrijk gezien hun bijdragen aan werkgelegenheid, BBP en export. Er ligt een uitdaging om de twee bedrijfstakken samen te brengen tot een nieuwe groene chemie, de biobased economy. De biobased economy is een economie die voor zijn energie en materialen niet meer afhankelijk is van fossiele brandstoffen, maar van groene grondstoffen. Het is voor ondernemers zoeken naar slimme routes voor biomassa, aan de hand van het cascadeprincipe. Dit betekent het intelligent gebruiken van de aanwezige functionaliteit in de biomassa.

Provincie Zeeland en bedrijven

In Zuidwest-Nederland ligt een grote potentie voor de biobased economy, met name in de verbinding tussen agrofood en chemie. De provincie Zeeland werkt hierin samen met provincie Noord-Brabant en met Vlaanderen. De Agenda Biobased Economy voor Zuidwest-Nederland is recentelijk aangeboden aan de topteam Chemie en Agro & Food. In deze agenda wordt aangegeven dat er in Zuidwest-Nederland al ruim 120 projecten op het gebied van biobased economy zijn opgestart. Intensivering van deze projecten is van groot belang en het bedrijfsleven heeft daartoe samen met de Provincie Zeeland een aantal schaa sprongprojecten gedefinieerd (zie bijgevoegde agenda Biobased Economy Zuidwest Nederland).

De volgende (deel)projecten maken onderdeel uit van deze Green Deal:

- Industriële algenteelt: met afvalwater en CO₂ uit de industrie worden algen geteeld, die ingezet kunnen worden als diervoedsel of voor groene grondstoffen.
- Groene Poort is een initiatief voor de productie van bioethanol uit biogas, waarbij restwarmte, CO₂ en water wordt geleverd aan een kassencomplex te Rilland.
- Voor de Opschaling van de teelt van groene grondstoffen draait het om het vinden van voldoende grondoppervlak voor de teelt van nu nog experimentele nieuwe gewassen voor de BBE.

- In de Waterkringloop Zeeuws Vlaanderen wordt regenwater en gezuiverd afvalwater dat nu nog op het oppervlaktewater wordt geloosd opnieuw gebruikt in de industrie en landbouw.

Voor alle Zeeuwse schaa sprongprojecten van de Agenda Biobased Economy Zuidwest-Nederland zijn in de periode tot en met 2015 investeringen voorzien ter grootte van ca. € 95 miljoen.

De Provincie Zeeland geeft in haar economisch beleid een hoge prioriteit aan de biobased economy en ondersteunt met haar instrumentarium de agenda Biobased Economy in de volle breedte. Hiertoe heeft het college ondermeer een budget van € 6 miljoen vrijgemaakt voor de huidige college periode.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid gaat samen met de regio onderzoeken of en bij welke schaa sprongprojecten zij een subsidie in een nader te bepalen vorm kan inzetten. Bedoelde subsidie kan daar waar noodzakelijk en mogelijk worden afgegeven op deelprojecten waar investeringen in de fysieke infrastructuur plaatsvinden. In een voorkomend geval zullen de beoogde ontvangers een aanvraag indienen, vergezeld van een projectplan. Aanvragen zullen worden getoetst aan de algemene eisen die de Rijksoverheid daarbij stelt, waarbij het op voorhand kunnen overleggen van een sluitende businesscase een belangrijke randvoorwaarde zal zijn.

De Rijksoverheid faciliteert partijen in de regio om lange termijn investeringen te doen door samen met de regio op te trekken richting de EU en de Europese Investeringsbank. Zij doet dit door het toegankelijk maken van haar netwerk, binnen haar netwerk de Zuidwestelijke propositie aan te bevelen en waar nodig de Europese lobby vanuit de Zuidwestelijke Delta te ondersteunen, bijvoorbeeld door het afgeven van een letter of support en het meenemen in de besprekpunten van de minister met zijn collega bewindslieden.

Daarnaast ondersteunt de Rijksoverheid vanuit het topsectorenbeleid het biobased initiatief in Zuidwest Nederland/Zeeland op generieke en specifieke wijze. De Rijksoverheid introduceert zo snel mogelijk de door diverse topteams geadviseerde generieke instrumenten, waaronder de R&D aftrek en een revolverend investeringsfonds.

Initiatief 4: Energie uit water

De Zuidwestelijke Delta is een uniek gebied voor natuur, recreatie en waterbeheer en biedt mogelijkheden deze sterktes verder uit te bouwen door onder andere innovaties op het gebied van waterbeheer. Daarbij hoort ook energieopwekking uit water. Er lopen op dit moment meerdere initiatieven op het gebied van getijdenenergie. Er is een brede interesse vanuit het bedrijfsleven in het uitvoeren van pilots rond energieopwekking uit water. De bedrijven Tocardo en Ecofys hebben bijvoorbeeld elk een vergunning voor een pilot met installaties die in de Oosterscheldekering energie opwekken en zullen deze binnenkort bouwen.

Het uitvoeren van pilots en proeftuinen is een eerste stap. Het vervolgens opschalen biedt kansen voor het verlagen van de kostprijs van deze vorm van energieopwekking en voor bedrijven om een track record op te bouwen, hetgeen behulpzaam is bij het in het buitenland vermarkten van Nederlandse producten en expertise. Daarbij kan de Zuidwestelijke Delta als etalage fungeren voor de Nederlandse expertise op dit vlak. Er ligt een uitdaging in het vinden van een helder pad waarlangs de stap van pilot naar opschaling afgelegd kan worden.

Provincie Zeeland en bedrijven

De Provincie Zeeland biedt in het kader van deze Green Deal aan om de Zuidwestelijke Delta beschikbaar te stellen als proeftuin en etalage met ruimte om te experimenteren op het gebied van energieopwekking uit water. Dit doet de provincie samen met de betrokken bedrijven. Zo is Tocardo in contact getreden met de overheid en heeft het bedrijf in dit kader aangegeven te willen opschalen en daarvoor de meetresultaten van haar pilotproject te willen delen, om zo de gevolgen voor de kering en omgeving in kaart te brengen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid staat positief tegenover het verder ontwikkelen van energie uit water en tegenover de vorming van een alliantie rond dit onderwerp. In het kader van de Green Deal is de Rijksoverheid daarom bereid, indien de pilots tot positieve perspectieven leiden, in overleg met de provincie Zeeland, bedrijfsleven en de beheerder(s) van de waterwerken een kader uit te werken dat heldere randvoorwaarden geeft voor verdere opschaling. Daarmee ontstaat helderheid over de condities waaronder een vergunningaanvraag voor opschaling kan worden gehonoreerd. Daarnaast zal de Rijksoverheid in overleg met ondermeer de beheerder(s) van de waterwerken plaatsen aanwijzen die voor opschaling in aanmerking komen. Vooral nog wordt daarbij gedacht aan het winnen van getijdenenergie in de Brouwersdam middels een doorlaatopening. Deze mogelijkheid is onderdeel van de verkenning naar de toekomst van de Grevelingen.

De Rijksoverheid ondersteunt de inspanningen van de Provincie Zeeland voor realisatie van een Tidal Testcenter. Waar mogelijk zal de Rijksoverheid de realisatie van het testcentrum faciliteren.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens provincie Zeeland
Gedeputeerde B.J. De Reu

Namens Zeeland Seaports / Biopark Terneuzen
Dhr J. van der Hart

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Referenties

- [1] Valorisatie van reststromen in het Sloegebied (in opdracht van provincie Zeeland). DWA, oktober 2010.
- [2] Restwarmtebenutting middels mobiele warmte (in opdracht van provincie Zeeland en BOM). DWA, maart 2011.
- [3] Inspiratiekaarten uitwisseling restwarmte en CO₂ Zuidwest Nederland. Provincies Zeeland en Noord-Brabant, juli 2011.
- [4] Ondergronds verbonden, het project 'Multi Utility Provider' Kanaalzone Zeeuws-Vlaanderen. Zeeland Seaports, 2010-2012.
- [5] Agenda Biobased Economy Zuidwest-Nederland – Agro meets chemistry. Middelburg/'s Hertogenbosch, 15 april 2011.

Green Deal van Gedeputeerde Staten van de Provincie Zuid-Holland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. Gedeputeerde staten van de Provincie Zuid-Holland, vertegenwoordigd door de Gedeputeerde Ruimte, Wonen en Economische Zaken mevrouw mr. drs. J.W.E. Spies.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk de volgende algemene zaken vastgesteld:

- Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
 2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
 3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmering wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
 4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot ook zonder dat daar specifieke ondersteuning van de rijksoverheid tegenover staat.
 5. Zuid-Holland kent een aantal in Europa toonaangevende economische clusters zoals de Mainport Rotterdam en de Greenports. De provincie zet in op duurzame versterking van deze clusters, onder meer door benutting van het innovatiepotentieel, via stevige coalities met bedrijven, kennisinstellingen en overheden.
Verduurzaming van de energievoorziening levert hieraan een belangrijke bijdrage. Op het gebied van warmte (en koude) zijn hiervoor grote kansen binnen clusters maar ook clusteroverstijgend.
 6. Vanuit de Green Deal aanpak geven de Rijksoverheid en partijen in Zuid-Holland een extra impuls aan de verduurzaming van de warmte- en koudevoorziening en de economische ontwikkeling in deze provincie die hiermee gepaard gaat. Voor de extra impuls in groen en groei liggen er unieke kansen. De benutting hiervan is echter niet vanzelfsprekend. Warmteprojecten vergen een verregaande samenwerking en inzet van een groot aantal partijen. Bij de realisering en financiering van warmteprojecten hebben private partijen de hoofdrol. Rijk, provincie, stadsregio's en gemeenten spelen een faciliterende en stimulerende rol.

Rijk en provincie streven met deze Green Deal een stimulans en versnelling na voor de totstandkoming van warmteprojecten via publiek-private samenwerking.

De inhoud van deze Green Deal is mede tot stand gekomen door consultatie van publieke en private partijen binnen de provincie Zuid-Holland. De partijen vernoemd in Annex A onderschrijven de inhoud van de Green Deal. Provincie en stakeholders vullen deze Green Deal nader in en komen gezamenlijk tot specifieke afspraken, ook de rijksoverheid wordt hierbij actief betrokken. Er wordt naar gestreefd deze nadere afspraken vast te leggen in januari 2012.

Hebben gezamenlijk de volgende specifieke zaken vastgesteld:

Via warmtenetten wordt al op ruime schaal warmte geleverd aan steden en glastuinbouwgebieden, nu nog vrijwel geheel op basis van gasgestookte warmtekrachtkoppeling (WKK). Er is potentieel nog een hoge vraag naar aanvullende warmte. De Zuidvleugel van de Randstad kent een hoog aanbod aan industriële restwarmte en aardwarmte en een goede geschiktheid voor warmtekoelopslag. Dit maakt de ontwikkeling van duurzame warmte- en koudeprojecten en benutting van restwarmte, deels via vervanging van de bestaande gasgestookte warmtebronnen, in Zuid-Holland kansrijk.

Er zijn in de provincie al verschillende initiatieven gaande in de richting van een duurzame warmtevoorziening, in hoofdlijnen:

- warmtebedrijven in Rotterdam, Delft en Dordrecht opgericht of in voorbereiding;
- vijf aardwarmteprojecten gerealiseerd, als eerste in Nederland, en ca. 50 vergunningen voor aardwarmteboringen verleend;
- ca. 400 WKO projecten gerealiseerd.

Dit wordt ondersteund door (aanvullende) voorzieningen zoals levering van koude en CO₂, voorbereiding van innovaties zoals 'smart thermal grids' en hogetemperatuuropslag van warmte, en het ontwikkelen van een beleidskader voor de ondergrond. Dit gebeurt in samenwerking tussen overheden, energiebedrijven, warmtegebruikers en kennisinstellingen. Zuid-Holland vervult hiermee op warmtegebied een koplopersrol in Nederland.

Met de aanleg in 2012 van de warmteleiding AVR Rozenburg - Rotterdam-Zuid ontstaat een begin van een eerste 'backbone' in de Randstad voor de levering van industriële restwarmte. Met andere vergelijkbare transportleidingen kunnen in de toekomst in het havengebied ook andere bedrijven met restwarmte aansluiten. Kleinschaliger projecten (aardwarmte of lokale WKK) kunnen met elkaar worden verbonden via een strategie van 'kralen rijgen'.

Streefbeeld is dat er één of meerdere warmtenetten tot stand komen waarop verschillende bronnen en afnemers zijn aangesloten. Daarmee ontstaat een robuust en flexibel systeem, waardoor het economisch aantrekkelijker is om aan te sluiten. Zo'n systeem kan geleidelijk steeds 'groener' worden door vergroting van het aandeel van duurzame warmtebronnen.

Voor 2020 is de ambitie van de provincie dat het aandeel van duurzame laagwaardige warmte en restwarmte in Zuid-Holland tenminste 14% bedraagt. Voor stedelijk gebied en glastuinbouw samen betekent dit een ambitie van 20 PJ duurzame – en benutting van restwarmte in 2020.

De Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

1. Strategie verduurzaming warmtevoorziening

Green Deal initiatief

Op initiatief van de provincie ontwikkelen provincie, grote steden, de sector glastuinbouw, energiebedrijven en verdere stakeholders in Zuid-Holland gezamenlijk binnen 1 jaar een strategie om de ambitie '14% duurzame warmte in 2020' te kunnen verwezenlijken. Een centrale vraag daarbij is hoe investeringen in warmteproductie en leidinginfrastructuur publiek-privaat (voor)gefinancierd kunnen worden, met welke rolverdeling tussen betrokken partijen. Toegang tot de kapitaalmarkt is vaak een belemmering voor nieuwe duurzame projecten. De belangrijkste redenen die partijen aangeven zijn: de terughoudendheid van banken

om financiering te verstrekken, de kleinschaligheid van projecten of een te hoog risicoprofiel van de individuele projecten. Groene groei zonder een passende financieringsmarkt voor duurzame projecten is simpelweg niet mogelijk. Partijen verwachten dat een robuust warmteprogramma Zuid-Holland, gebaseerd op sterke clusters, hiervoor nieuwe perspectieven zal bieden. In totaal vergt realisering van de ambitie voor 2020 investeringen aan warmtebronnen en warmtenetten ter hoogte van ca. € 1,5 miljard. Doel is de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven, waaronder energie-intensieve bedrijven, op de wereldmarkt te verbeteren door een efficiënter gebruik van energie in industriële processen en de gebouwde omgeving, dan wel door energie zelf duurzaam op te wekken.

De provincie betreft de warmteaanpak bij de Provinciale Structuurvisie, de herstructurering van glastuinbouwgebieden en de beleidsontwikkeling ondergronds ruimtegebruik. Verder wordt een onderzoeksagenda ontwikkeld, deels voortbouwend op diverse reeds lopende acties.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid steunt deze ambitie en faciliteert waar mogelijk en redelijk de initiatieven die moeten leiden tot het bereiken van de warmte ambitie van Zuid Holland. Zij is als stakeholder betrokken bij de strategie ontwikkeling.

Belemmeringen voor warmteprojecten die samenhangen met aansluiting van de gebouwde omgeving zoals waardering van warmte in energielabels, beperkingen aan de aansluitplicht, verrekening van kosten over aangesloten woningen/gebouwen zullen worden ingebracht en opgepakt in een breed Warmte-overleg (projectontwikkelaars, woningcorporaties, consumentenorganisaties, gemeenten en warmtesector) geïnitieerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Hier kunnen deze belangrijke aspecten van verduurzaming van de warmtevoorziening op een coherente en consistente wijze worden geadresseerd. Vanuit het Warmte-overleg zullen oplossingen voor deze belemmeringen worden ontwikkeld.

Financiële ondersteuning voor duurzame projecten wil het kabinet zo marktgericht mogelijk inrichten. In dat kader zijn het revolverend Innovatiefonds MKB+ en de R&D-afrek reeds aangekondigd. Daarnaast onderzoekt de Rijksoverheid in hoeverre een deel van het fiscaal milieu-instrumentarium (EIA, MIA, VAMIL) aansluit op de behoefte van de markt en welke verbeteringen mogelijk zijn om een grotere bijdrage te leveren aan groene groei.

Samen met diverse financiële instellingen onderzoekt de Rijksoverheid alternatieve financieringsinstrumenten, gericht op publiek-private samenwerking, en betere beoordelingskaders voor duurzame projecten. Concrete invalshoeken op warmtegebied zijn verder de garantstelling voor (aard) warmteprojecten en revolverende fondsen. In het Actieplan Aardwarmte wordt de verkenning naar mogelijkheden van revolverende fondsen en/of verruimde financieringsgaranties al aangekondigd.

2. Restwarmte en warmte-infrastructuur

Green Deal initiatief

Het benutten van restwarmte is relevant vanuit het oogpunt van zowel milieu als economie: door warmte uit te wisselen verduurzamen bedrijven niet alleen hun productieproces, maar verlagen zij ook hun energiekosten. Warmtenetten zijn in Zuid-Holland al ruim aanwezig. Door ontwikkelingen op de elektriciteitsmarkt staan de bronnen van deze netten (zowel de grootschalige als de kleinschalige warmtekrachtkoppeling) onder druk. Dit levert kansen op om de gasgestookte bronnen te vervangen door duurzame(r) opties. Voor een belangrijk deel van de stadsverwarming is deze vervangingsvraag acuut aan de orde (vóór 2015). Als urgent speerpunt binnen de ambitie '14% duurzame warmte in Zuid-Holland in 2020' neemt de provincie Zuid-Holland het initiatief om samen met de betrokken energiebedrijven, een aanpak te ontwikkelen gericht op een snelle vervanging van STEG eenheden in Rotterdam en Leiden door duurzame bronnen.

Provincie zet in op realisatie van warmtenetten voor nuttig gebruik van industriële restwarmte, met als eerste initiatief de verbinding AVR - Rotterdam-Zuid. Daartoe stimuleert de provincie bovendien dat actuele en verwachte restwarmteoverschotten in het havengebied in beeld worden gebracht op basis van lozing(svergunning)en in lucht en water, de warmteatlas en aan te vullen met actuele informatie door de bedrijven.

De efficiënte benutting van hoogwaardige warmte via het project 'Stoompijp' in het Botlek gebied maakt deel uit van de Green Deal afgesloten tussen het Rotterdam Climate Initiative en het Rijk. Dit project kan tevens het beschikbaar komen van (laagwaardige) restwarmte uit het Botlekgebied vergemakkelijken.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid faciliteert waar mogelijk en redelijk het initiatief van de provincie tot verduurzaming van de stadswarmtenetten van Rotterdam en Leiden.

De Rijksoverheid verkent samen met de industrie het effect van de nieuwe toewijzing van emissierechten in relatie tot restwarmtebenutting en organiseert daartoe een aantal workshops. In gezamenlijkheid wordt gezocht naar oplossingen van geconstateerde knelpunten.

Hierbij worden ook extra mogelijkheden verkend om, binnen het kader van het CO₂ beleid, restwarmtebenutting te stimuleren. Dit kan bijvoorbeeld via een afspraak dat bedrijven bij verbouw of nieuwbouw mogelijkheden voor afzet van restwarmte onderzoeken of door het stimuleren van het aanbrengen van technische voorzieningen die het gemakkelijker maken om eventueel in de toekomst restwarmte (beter) te benutten

3. Aardwarmte

Green Deal initiatief

Aardwarmte is nog een relatief onbekende optie in Nederland maar wint terrein. Zo scoort aardwarmte qua kosten-batenafweging goed in vergelijking met andere duurzame energieopties en wordt het bij stijgende prijzen van fossiele brandstoffen snel economisch aantrekkelijk. De warmteproductie wordt hierdoor onafhankelijk van de volatiele prijsvorming van fossiele brandstoffen en CO₂-uitstoot wordt met het gebruik van aardwarmte nagenoeg vermeden.

Er zijn in Zuid-Holland, als eerste provincie in Nederland, vijf aardwarmteboringen gerealiseerd op een diepte van ruim 2 km. Inmiddels ontstaat voor de regio Rotterdam en noordelijke omgeving de indruk dat bij 3½-4 km diepe boringen een ca. 3x zo hoge opbrengst per project mogelijk is, resulterend in een potentieel lagere kostprijs per MW. Hiervoor zijn inmiddels in Zuid-Holland zes initiatieven in voorbereiding.

De provincie zet zich in om deze projecten te doen realiseren. De provincie zal in samenwerking met gemeenten en initiatiefnemers, actief kennis en ervaring delen. De provincie ondersteunt waar mogelijk nieuwe initiatiefnemers door het inzetten van eigen kennis en netwerk.

Enkele bestaande projecten kampen met bijvangst van gas en olie, een problematiek die een verdere ontwikkeling van geothermie bemoeilijkt en waarvoor nog geen pasklare oplossing is.

De provincie zal in overleg met de gemeente Pijnacker-Nootdorp, stadsgewest Haaglanden en de gebruikers, een bijdrage leveren om gezamenlijk met het Rijk tot een oplossing voor actuele problemen te komen. Hierbij is het voor de provincie van belang dat individuele exploitatie van aardwarmtebronnen mogelijk en economisch haalbaar blijft, omdat de vele van de inmiddels circa 50 opsporingsvergunningen voor aardwarmte in Zuid-Holland hierop gericht zijn. Tevens blijft de provincie beschikbaar om bij uitwerking van beleid voor de lange termijn, mee te denken en waar nodig de discussie te faciliteren.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Het Rijk onderzoekt de mogelijkheid van een verbrede garantstelling (o.a. gerelateerd aan een hoger plafond, samenwerking met private verzekeraars, bijvangst) voor aardwarmteprojecten, mede op basis van de ervaringen die in Zuid Holland zijn opgedaan met de eerste gerealiseerde projecten, en om een 'tweede generatie' aardwarmteprojecten (circa 4 km diep) mogelijk te maken. Hiermee wordt de uitvoering van het Actieplan Aardwarmte nader geconcretiseerd en geïntensiveerd.

Het Rijk levert een bijdrage om samen met de provincie, gemeente Pijnacker-Nootdorp, stadsgewest Haaglanden en de gebruikers, tot een oplossing te komen voor de actuele problemen met de bijvangst van olie en gas. Om problemen met bijvangst in de toekomst te voorkomen, zal het Rijk nieuw of aangepast beleid vormgeven.

4. Warmte-koudeopslag en hoge temperatuuropslag

Green Deal initiatief

Via warmte-koudeopslag (WKO) kunnen woningen, kantoren en glastuinbouwbedrijven 's zomers van koude en 's winters van warmte voorzien worden. Gevolg is een aanzienlijke reductie van de behoefte aan fossiele brandstoffen. Een significante reductie van CO₂ en kostenbesparing is op deze manier mogelijk. In Zuid-Holland zijn inmiddels rond 400 WKO installaties gerealiseerd. Het aantal aanvragen neemt nog toe. Om de ondergrond beter te benutten is het nodig dat de huidige praktijk – dat degene die het eerst een aanvraag voor een vergunning indient, ook het eerst pompt, wordt doorbroken.

De provincie Zuid-Holland heeft daartoe begin 2011 een toetsingskader vergunningverlening bodemenergie vastgesteld, waarmee zij de totstandkoming van bodemenergieplannen wil faciliteren en een verdere projectontwikkeling stimuleren met inachtneming van de drinkwaterkwaliteit.

De gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor het opstellen van dergelijke plannen. Op basis van contacten met de gemeenten wordt verwacht dat de komende twee jaren 5 tot 7 bodemenergieplannen zullen worden opgesteld.

Daarbij kunnen ook innovaties aan de orde komen, zoals het plan van de gemeente Den Haag voor een bodemenergieering, waarbij een aantal nieuwe en bestaande installaties onder (rijks)gebouwen worden verbonden, waardoor een veel hogere energiebesparing kan worden gerealiseerd.

Bij hogere temperatuur opslag (HTO) wordt water met een hogere temperatuur dan gebruikelijk (maximaal 30°) opgeslagen. In het provinciale waterplan zijn de condities aangegeven waaronder voor enkele pilotprojecten vergunningen kunnen worden afgegeven. Hiermee worden de besparingsmogelijkheden van WKO aanzienlijk uitgebreid.

Inmiddels zijn drie pilots in voorbereiding. Eén heeft betrekking op opslag van water van gemiddeld 40°. Vanuit de glastuinbouw bestaat hieraan behoefte.

De twee andere pilots hebben betrekking op seizoensopslag van gewonnen aardwarmte (60°-90°), één hiervan is HTO bij het innovatieve project GeoMEC, bij Brielle. Dit project omvat een aardwarmteboring met ruim 20 MW thermisch vermogen, in combinatie met een warmtenet, HTO, en externe CO₂ levering.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Het Rijk past de huidige regelgeving aan, zodat een betere benutting van de ondergrond voor bodemenergie tot stand kan komen. Daartoe zet zij zich in om het concept-besluit Bodemenergie op de geplande datum (1-7-2012) in te laten gaan, wijzigingen ter verbetering worden nog doorgevoerd.

De Rijksoverheid draagt zorg voor een goede handreiking voor het maken van bodemenergieplannen door gemeenten mede op basis van het toetsingskader van de provincie. De resultaten van het nationale onderzoekprogramma 'Meer met Bodemenergie' zullen op korte termijn beschikbaar komen en worden effectief gecommuniceerd. De Rijksoverheid stelt zich garant voor een bedrag van maximaal €5 mln voor de voortzetting dan wel de aanpassing van de HTO in het project GeoMEC na het verstrijken van de pilotvergunning. Het Rijk stelt binnen de relevante wettelijke kaders zo spoedig en flexibel mogelijk een subsidie onder voorwaarden van €5 mln. beschikbaar voor zover dit strookt met de toepasselijke staatssteunkaders. Daartoe zal GeoMEC op korte termijn een aanvraag indienen vergezeld van een projectplan.

5. Voorbereiding verdere ontwikkelingen duurzame energie

Green Deal initiatief

De provincie investeert in herstructurering van glastuinbouwgebieden en bedrijventerreinen en streeft daarbij naar duurzame oplossingen, waaronder duurzame warmte- en koudelevering. Voorbeelden zijn de integrale ontwikkeling van het gebied Zuidplaspolder, en de planvorming voor het duurzame bedrijventerrein Nieuw-Reijerwaard bij Ridderkerk als dé hotspot voor duurzame greenportlogistiek in Nederland.

Voor de stedelijke uitbreiding Nieuw-Valkenburg wordt gestreefd naar een energieneutrale ontwikkeling, zoals eerder vastgelegd in een intentieovereenkomst met het Rijk en de gemeenten Katwijk en Wassenaar.

De warmtelevering aan kassen wint sterk aan waarde als er ook CO₂ geleverd kan worden. Bij een beperkt aanbod hiervan, is het zaak de beschikbare hoeveelheid CO₂ optimaal in te zetten. Na 2015 neemt het aanbod naar verwachting toe, maar zijn er ook concurrerende opties als ondergrondse opslag. In het licht van duurzame economische ontwikkeling zal worden bezien of en zo ja welke beleidssturing nodig is.

Binnen de Economische Agenda Zuidvleugel worden schaa sprongprogramma's voor 9 clusters uitgevoerd. Verduurzaming en innovatie zijn kernthema's. De biobased-economy is hierbij een clusterdoorsnijdend thema. De inzet van Zuid-Holland is er op gericht om biomassa maximaal hoogwaardig in te zetten (via cascadering, techniek en schaalgrootte) door gebruik te maken van de aanwezige kennis en faciliteiten. Zij investeert daarom via o.a. PlantOne, de BioProcess Facilitator Delft en biogashubs in projecten die het cluster rondom Biobased Economy opbouwen en ondersteunen. Een project in de verkennende fase is de mogelijke levering van groen gas aan Heineken-Zoeterwoude.

De ontwikkeling van een biobased-economy biedt ook kansen voor duurzame warmte. Locale en regionale productie van biogas in Zuid-Holland kan als bijproduct warmte voor woningen en bedrijven leveren.

Klimaatverandering leidt tot nieuwe uitdagingen voor de waterhuishouding in de Zuidwestelijke Delta. Aanleg van een getijdecentrale-watermachine in de Brouwersdam is hierbij een veelbelovende optie. Het Rijk staat positief tegenover het verder ontwikkelen van energie uit water en tegenover de vorming van een alliantie rond dit onderwerp. In het kader van de Green Deal is het rijk daarom bereid, indien de pilots tot positieve perspectieven leiden, in overleg met de provincie Zeeland, Zuid-Holland, bedrijfsleven en de beheerder(s) van de waterwerken een kader uit te werken dat heldere randvoorwaarden geeft voor verdere opschaling. Daarmee ontstaat helderheid over de condities waaronder een vergunningaanvraag voor opschaling kan worden gehonoreerd. Daarnaast zal het rijk in overleg met ondermeer de beheerder(s) van de waterwerken plaatsen aanwijzen die voor opschaling in aanmerking komen. Vooralsnog wordt daarbij gedacht aan het winnen van getijdenenergie in de Brouwersdam middels een doorlaatopening. Deze mogelijkheid is onderdeel van de verkenning naar de toekomst van de Grevelingen. Het Rijk ondersteunt de inspanningen van de Provincie Zeeland voor realisatie van een Tidal Testcenter. Het uitvoeren van pilots en proeftuinen is een eerste stap.

Rijk en provincie verkennen samen de wenselijkheid en haalbaarheid van bovengenoemde projecten. Indien deze projecten in de kern rendabel zijn en bij succes leiden tot nieuwe economische activiteiten of een kostenbesparing, zullen deze waar nodig worden ingebracht voor een aparte Green Deal in een later stadium.

Partijen spreken de intentie uit dit initiatief ten uitvoer te brengen. Partijen zullen elkaar onverwijld inlichten indien bij de uitvoering blijkt dat er zich omstandigheden voordoen die het realiseren van de afspraken frustreren.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mr. J.P.H. Donner

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Gedeputeerde Staten van de Provincie Zuid-Holland,
de Gedeputeerde Ruimte, Wonen en Economische Zaken
mr. drs. J.W.E. Spies

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

PROVINCIE
ZUID HOLLAND

Bijlage

De volgende partijen, die door de Provincie geconsulteerd zijn bij de voorbereiding van de Green Deal, onderschrijven de Green Deal tussen Gedeputeerde Staten van de Provincie Zuid-Holland en de Rijksoverheid:

- Eneco
- E.On Benelux
- Flora Holland
- Gemeente Delft
- Gemeente Pijnacker-Nootdorp
- Gemeente Zoetermeer
- HVC
- Hydreco
- LTO Noord Glaskracht
- Nuon
- OCAP
- Platform Geothermie
- Rotterdam Climate Initiative
- Stadsgewest Haaglanden
- Warmtebedrijf Eneco Delft
- Warmtebedrijf Rotterdam

De Green Deal zal na 3 oktober verder worden ingevuld in samenwerking met bovengenoemde partijen en een aantal andere stakeholders.

Green Deal van het Rotterdam Climate Initiative met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. Het Rotterdam Climate Initiative (RCI), ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar voorzitter van het RCI, burgemeester A. Aboutaleb van de gemeente Rotterdam.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Overwegende dat:

- Het kabinet een Green Deal beoogt met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
 2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
 3. Partijen in de Green Deal hun intenties willen uitspreken ten aanzien van door hen te ondernemen initiatieven die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
 4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de Rijksoverheid tegenover staat.
 5. Alle partners binnen het RCI, de uitgangspunten en de in onderhavige verklaring opgenomen initiatieven, volgens de door hen onderling in RCI-verband aangegane taakverdeling onderschrijven en zich uitdrukkelijk hebben uitgesproken om hun medewerking hieraan te verlenen ten einde de doelstellingen van de Green Deal te kunnen realiseren.

Partijen zijn de volgende intentieverklaring overeengekomen

Het Rotterdam Climate Initiative (RCI) is een ambitieus klimaatprogramma waarin vier partijen een unieke samenwerking zijn aangegaan: de gemeente Rotterdam, Havenbedrijf Rotterdam NV, DCMR Milieudienst Rijnmond en Deltalinqs. Het Rotterdam Climate Initiative biedt een platform waar overheid, organisaties, bedrijven en inwoners samenwerken aan halvering van CO₂-uitstoot in 2025 t.o.v. 1990, voorbereiding op klimaatverandering en versterking van de economie in de Rotterdamse regio. In het kader van RCI worden vele duurzaamheidsprojecten geïnitieerd en uitgevoerd. Bij de implementatie van een aantal van deze

initiatieven lopen RCI en de daaraan verbonden partijen tegen knelpunten aan die een vlotte en grootschalige implementatie belemmeren. RCI en de Rijksoverheid zijn daarom voornemens om deze knelpunten in gezamenlijkheid aan te pakken zodat een robuuste uitvoering kan worden gerealiseerd. De bedoeling daarbij is dat deze initiatieven leiden tot bredere toepassing in de samenleving. RCI en de Rijksoverheid spreken middels onderhavige verklaring hun intentie uit om samen te werken in de Green Deal ten behoeve van de onderstaande initiatieven.

1. Duurzame stedelijke mobiliteit/focusgebied elektrisch vervoer

Green Deal initiatief

- De gemeente Rotterdam zorgt voor 1.000 elektrische voertuigen en 1000 oplaadpunten in de stad per 2014, dit zorgt voor een CO₂ besparing van ruim 2 Kton CO₂ per jaar. Dit is een aanzet tot grootschalige introductie van elektrische voertuigen waarbij in 2025 de bijdrage aan CO₂ reductie zal zijn opgelopen tot enkele honderden kilotonnen.
- Voor de verdere uitwerking van het focusgebied Rotterdam zie Green Deal Elektrisch Vervoer.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid steunt dit initiatief; binnen de nationale aanpak elektrisch vervoer krijgt de regio Rotterdam een duidelijke rol als focus- en experimenteergebied. Dit is uitgewerkt in de bijlage Green Deal Elektrisch Vervoer.

2. Uitwisseling restenergie in het HIC (Stoompijp)

Green Deal initiatief

- Om grootschalige energiebesparing bij de industrie te bereiken is ketenvorming en cositing nodig. Een belangrijk doel is dat bedrijven gebruik maken van elkaars restenergie. Deze maatregelen leveren energie efficiency winst op waardoor de emissie van CO₂ en van luchtverontreinigende stoffen vermindert. Bedrijven krijgen daarnaast op termijn een kostenvoordeel waardoor hun concurrentiepositie verbetert. Daarnaast zouden zij hiermee gemakkelijker moeten kunnen voldoen aan bindende en vrijwillige afspraken over energie-efficiency en belasting van het milieu. Deze voorzieningen maken Rotterdam aantrekkelijker als vestigingsgebied.
- Door de uitbreiding van het warmtenet voor industriële warmte tussen bedrijven wordt flink vaart gemaakt met het ontginnen en nuttig aanwenden van de grote hoeveelheid aan restenergie, dat wil zeggen energie die nu nutteloos verdwijnt.
- De aanleg van een stoomleiding waarmee de warmte-uitwisseling mogelijk wordt gemaakt ("de Stoompijp") kan in 2013 ca. 20.000 ton CO₂ besparen. Wanneer deze in het hele Botlekgebied is aangelegd en alle bedrijven zich aansluiten dan wordt er ca 400.000 ton bruto per jaar bespaard (m.i.v. 2017). De gemeente Rotterdam is voornemens om samen met de Provincie Zuid-Holland € 1 miljoen bij te dragen aan de realisatie van een common carrier stoompijp in Botlek, voor zover dit past binnen de randvoorwaarden zoals opgenomen in Brusselse regelgeving. De gemeente Rotterdam is voornemens hiertoe een financiële bijdrage te leveren van € 850.000,-. De Provincie Zuid-Holland is voornemens een bijdrage van €150.000,- te leveren. Deze bijdrage geldt als cofinanciering van eenzelfde bijdrage van de Rijksoverheid. Het gaat om de eerste fase van het project omdat de stoompijp zodanig wordt aangelegd dat in een latere fase meerdere partijen kunnen aansluiten op de stoompijp. Het streven is deze door te trekken naar Botlek Zuid.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van de common carrier stoompijp in Botlek een financiële bijdrage van maximaal € 1 miljoen beschikbaar voor zover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Daartoe zal een aanvraag moeten worden ingediend, vergezeld van een projectplan (inclusief begroting).
- Dit bedrag wordt door Rotterdam en de Provincie Zuid Holland samen, als cofinanciers, gematcht.
- De Rijksoverheid steunt dit initiatief en zal samen met partijen de mogelijkheden van een

stimulerend kader voor investeringen in energie-efficiency waaronder “over the fence”- investeringen inventariseren en uitwerken. Hierbij moet o.a. bepaald worden of en hoe ETS kan worden ingezet. Dit geldt zowel voor onderlinge restenergie-uitwisseling als voor benutting van industriële restwarmte via het Warmtebedrijf Rotterdam.

- Onderzocht wordt in hoeverre financiële garantstellingen door de Rijksoverheid de totstandkoming van uitwisseling van restenergie door ketenvorming bij de industrie kunnen bevorderen.
- Belemmeringen voor warmteprojecten die samenhangen met aansluiting van de gebouwde omgeving zoals waardering van warmte in energielabels, aansluitplicht, verrekening van kosten over aangesloten woningen/gebouwen zullen worden ingebracht en opgepakt in een breed Warmte-overleg (projectontwikkelaars, woningcorporaties, consumentenorganisaties, gemeenten en warmtesector) geïnitieerd door BZK. Hier kunnen deze belangrijke aspecten van verduurzaming van de warmtevoorziening op een coherente en consistente wijze worden geadresseerd. Vanuit het Warmte-overleg zullen oplossingen voor deze belemmeringen worden ontwikkeld.
- De Rijksoverheid zal samen met partijen onderzoeken hoe het gebruik van (industriële) rest- en afvalwarmte in de gebouwde omgeving kan worden gestimuleerd. Daarbij zal ook de waardering van de milieuvoordelen van aansluiting op industriële restwarmte in de bouwregelgeving voor de gebouwde omgeving worden meegenomen. De waardering van duurzame warmtelevering in het energielabel is reeds beleid in uitvoering.

3. Rotterdam Bioport

Green Deal initiatief

- De biobased economy biedt grote kansen voor Nederland. Om deze reden is de biobased economy als doorsnijdend thema opgenomen in het topsectorenbeleid. Rotterdam biedt een ideaal vestigingsklimaat aan voor biobased economy activiteiten vanwege de concentratie van elektriciteitscentrales, transportbrandstofproductie/distributie en (petro)chemische industrie plus de nabijheid van voedingsmiddelen- en agro-industrie in combinatie met de faciliteiten van een wereldhaven.

Inspanning haven Rotterdam

- Rotterdam bevordert de mogelijkheden tot verwerking en het tot meerwaarde brengen van biomassa in de Rotterdamse haven en streeft daarbij naar op- en overslag van 2 miljoen ton vaste biomassa in 2015:
 - Rotterdam richt zich op het aantrekken van investeringen in biomassa-verwerking;
 - In samenwerking met de energiebeurs APX Endex wordt een handelsbeurs voor biomassa opgezet met fysieke levering in Rotterdam op basis van standaardcontracten;
 - Rotterdam zorgt voor het voorbereiden van voldoende op- en overslagfaciliteiten in de haven, met name voor de vaste biomassa.
- Rotterdam is momenteel al groot in biobrandstoffen en streeft ernaar dit uit te breiden met 2^e generatie fabrieken. Voor groene chemie wordt ruimte beschikbaar gesteld zowel in het bestaande cluster als op MV2. Rotterdam streeft ernaar dat de biobrandstoffenfabrieken op hun beurt ook weer grondstoffen kunnen leveren voor de groene chemie
- Rotterdam initieert en bewaakt een lokaal commitment van alle relevante publieke en private partijen en kennisinstellingen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- De Rijksoverheid steunt binnen het nationale beleidskader de ambities van Rotterdam en zal actief bijdragen aan het bereiken van de Rotterdamse Bioport ambities. Daarbij wordt nauw samengewerkt om Rotterdam internationaal te profileren als centrum voor biomassa op- en overslag, biofuelproductie en groene chemie.

- De Rijksoverheid zal actief meewerken aan de realisatie van pilotprojecten en kennisbevordering op het gebied van groene chemie in Rotterdam onder andere door onderzoeken en het opstellen van business cases inhoudelijk te steunen met name door nauwe samenwerking tussen de stuurgroep Bioport en de Programmadirectie Biobased Economy.
- Samen met de RCI partners wordt gewerkt aan maatschappelijke acceptatie van de Bioport ambities en – activiteiten door dialoog en voorlichting.
- De hantering van duidelijke duurzaamheidscriteria en certificaten wordt door de Rijksoverheid op een praktisch haalbare manier gestimuleerd.
- In nauw overleg met de relevante partijen en sectoren worden de aanwezige handelsbarrières en fiscale belemmeringen in kaart gebracht. Hierbij wordt een aanpak opgesteld om deze belemmeringen te verminderen en een stimulerend kader te ontwikkelen.

4. Rotterdamse Groene Gebouwen (Building Retrofit)

Green Deal initiatief

- De gemeente Rotterdam heeft in 2010 de eerste aanbesteding voor een cluster van 9 zwembaden volgens de concurrentiegerichte dialoog uitgevoerd en wil deze aanpak verder uitbreiden voor het eigen vastgoed, in het bijzonder schoolgebouwen, en naar commercieel vastgoed in de stad.
- De gemeente Rotterdam streeft er naar om in het jaar 2014, in navolging van de zwembaden, voor meerdere clusters (eigen) maatschappelijk vastgoed een Onderhoud en Energie Prestatie Contract te hebben afgesloten. Daarbij wordt gedacht aan scholen, sportaccommodaties, musea en theaters, waarbij gericht wordt op een energie- en CO₂ reductie van ca. 30% per contract met bijbehorende voordelen voor een aangenamer en vooral gezonder binnenklimaat;
- Het streven van de gemeente Rotterdam is ook dat in 2014 dit concept wordt toegepast bij 50.000 m² aan commerciële kantoorpanden waardoor de jaarlijkse energieconsumptie van deze panden met minimaal 25% afneemt;
- Dit unieke concept met bijbehorende documenten, zoals een model contract en output-specificaties, is reproduceerbaar binnen andere gemeenten en andere (publieke) opdrachtgevers.
- Om de ontwikkeling van energiediensten in Nederland te stimuleren en te versnellen wordt in de ontwikkelingsfase om procesondersteuning door de Rijksoverheid verzocht voor het opschalen van onderhoud- en energieprestatiecontracten naar andere clusters van gebouwen, commercieel vastgoed en andere gemeenten. Daarnaast wordt ondersteuning gevraagd bij het onderzoeken van financieringsconstructies (rol bank – overheid, garantstellingen).

Tegenprestatie Rijksoverheid

- De Rijksoverheid steunt het opschalen van de Rotterdamse aanpak naar andere clusters van gebouwen van de gemeente en van commercieel vastgoed door bij te dragen aan de organisatie van kennis en capaciteit om de Rotterdamse aanpak op te schalen en te standaardiseren. Zodanig dat dit ook elders uitgerold kan worden (voorbeeldfunctie). De precieze wijze van ondersteuning zal nog worden vastgesteld.
- De mogelijkheden tot het vergroten van financiële prikkels voor eigenaren van utiliteitsgebouwen om zuinig met energie om te gaan zullen betrokken worden in het zogenoemde “prijsprikkel-onderzoek” dat is aangekondigd in het Plan van Aanpak Energiebesparing Gebouwde Omgeving.

5. Wind op de buitencontour van Maasvlakte 2

Green Deal initiatief

- Uit een haalbaarheidsstudie van het Havenbedrijf blijkt dat het mogelijk is om al in 2014 een windturbinepark van 100 MW of meer op de zeewering van Maasvlakte 2 te exploiteren, mits bij de realisatie voldaan wordt aan een aantal strikte randvoorwaarden om de veiligheid van de Maasvlakte en haar gebruikers, de technische inpasbaarheid en acceptabele effecten op natuurwaarden te blijven garanderen.

- Dit is een kans om realisatie van de afspraken in het convenant windenergie te combineren met de core business van Maasvlakte 2 (1.000 ha netto – en flexibel – uitgeefbaar haven- en industrieterrein).
- Het combineren van windenergie met (evt. op termijn) slimme concepten maakt dat het havengebied (waaronder Maasvlakte 2) nog duurzamer kan functioneren, met bijvoorbeeld minder CO₂-uitstoot.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- Havenbedrijf en rijk zullen samen een selectieprocedure ontwerpen om op open en transparante wijze een initiatiefnemer te selecteren.
- Havenbedrijf en rijk zullen samen randvoorwaarden definiëren die een veilige (zeewering, buisleidingen) ontwikkeling en exploitatie van het windpark garanderen.

6. Energiebesparing bij MKB

Green Deal initiatief

DCMR houdt toezicht op de verplichting van bedrijven om energiebesparingsmaatregelen te nemen als ze binnen vijf jaar terug te verdienen zijn. De werkwijze van DCMR houdt o.m. in dat bedrijven op rendabele maatregelen gewezen worden en dat zij overtuigd worden om ze daadwerkelijk te treffen. Deze werkwijze geeft een substantieel besparingspotentieel binnen het werkgebied van de DCMR. Landelijk is dat potentieel circa 46 PJ. Het besparingspotentieel wordt echter slechts ten dele gerealiseerd, onder andere door onvoldoende kennis bij toezichthouders.

DCMR is in 2008 begonnen met het intensiever benaderen van bedrijven met besparingsmaatregelen en heeft dat geprofessionaliseerd via interne trainingen voor de eigen toezichthouders. De DCMR kan andere milieudiensten ondersteunen door zijn kennis en ervaring te delen via trainingen (eventueel in samenwerking met Infomil).

DCMR wil voor haar gemeenten en de provincie Zuid-Holland doorgaan met deze benadering en tot eind 2014 circa 2000 bedrijven op hun energieprestatie hebben getoetst. Andere milieudiensten hebben veel belangstelling voor deze trainingen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid stelt binnen de relevante wettelijke kaders en ter ondersteuning van het inrichten van de training voor extern gebruik een financiële bijdrage van maximaal € 10 000 beschikbaar voor zover deze bijdrage strookt met de toepasselijke staatssteunregels. Onder dezelfde voorwaarden stelt de Rijksoverheid als bijdrage aan de kosten van de trainingen een bedrag van maximaal € 50 000 ter beschikking. Voor beide bijdragen zal een aanvraag moeten worden ingediend, vergezeld van een projectplan (inclusief begroting).

- Hierbij wordt er van uit gegaan dat de Rijksoverheid ca. de helft van de kosten van de trainingen betaalt, waarmee de drempel voor externe gebruikers wordt verlaagd. De andere helft dient door de afnemende milieudiensten te worden gefinancierd.
- De Rijksoverheid waardeert de suggesties van DCMR voor het aanpassen en afstemmen van wet- en regelgeving waardoor de lasten van het bedrijfsleven worden verminderd en het toezicht wordt vereenvoudigd. De Rijksoverheid zal samen met DCMR nagaan welke aanpassingen doorgevoerd kunnen worden.

7. Duurzaam Heijplaat

Green Deal initiatief

- In het kader van het Innovatieprogramma Klimaatneutrale Steden (IKS) heeft de gemeente Rotterdam een subsidie van € 850.000 gekregen voor het uitvoeren van het project Duurzaam Heijplaat. Deze rijkssubsidie is bestemd voor de versnelde ontwikkeling van een klimaatneutrale wijk (CO₂ neutraal) met en door bewoners. Een energieneutraal Heijplaat in 2020 levert een belangrijke bijdrage aan deze doelstelling. De gemeente Rotterdam, Eneco B.V, Stedin Netbeheer BV en Wereldnatuurfonds hebben hiertoe met de bewoners de handen ineen geslagen voor de versnelde ontwikkeling van een klimaatneutrale wijk (CO₂ neutraal): energieneutraal Heijplaat.
- Voornoemde partijen hebben eveneens afgesproken om het 50-jarig jubileum van het Wereldnatuurfonds, dat in het voorjaar van 2012 groots wordt gevierd in Rotterdam en in aanwezigheid van het Koninklijk Huis, als (inter)nationaal publicitair moment te benutten om de samenleving actief te betrekken bij energiebesparing door burgers concreet handelingsperspectief te bieden. Hierbij staan de leerervaringen van het project Duurzaam Heijplaat centraal.
- Om dit te concretiseren is door partijen een deelproject gestart waarin smart grids en smart metering, zelflevering van zonne-energie op de daken in Heijplaat en gedragsverandering geïntegreerd samenkomen.
- Het deelproject Energieneutraal Heijplaat bestaat uit drie fasen. De eerste fase bestaat uit een inhoudelijke en procesmatige inventarisatie en het opstellen van een energievisie als input voor fase 2. De tweede fase richt zich op het uitwerken van een, door alle belanghebbenden gedragen, haalbare en marktconforme integrale businesscase. De derde fase bestaat uit de realisatie van maatregelen in het te ontwikkelen, en door alle belanghebbenden gedragen, haalbare en marktconforme integrale business case.
- De uitvoering van dit project is inmiddels in volle gang. Het enthousiasme van de bewoners is groot. Des te belangrijker is het om dit tot een goed eind te brengen. Hiervoor is het nodig dat een aantal gesignaleerde organisatorische en financiële belemmeringen om lokaal duurzame energie op te wekken worden aangepakt.

Tegenprestatie Rijksoverheid

- De Rijksoverheid zal met bovengenoemde partijen actief en oplossingsgericht meedenken en participeren in het deelproject Energieneutraal Heijplaat om zoveel mogelijk bewoners te betrekken bij het project door energiebesparing en productie en consumptie van duurzame energie door deze bewoners te bevorderen.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen. Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn. Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mr. J.P.H. Donner

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Het Rotterdam Climate Initiative
Ing. A. Aboutaleb

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

ROTTERDAM.CLIMATE.INITIATIVE

BIJLAGE:

Green Deal Elektrisch Rijden Focusgebied Rotterdam

Green Deal tussen beschreven partijen bestaat uit de volgende afspraken:

Green Deal initiatief

- In Rotterdam wordt met een groot aantal partners ingezet op introductie van elektrisch rijden voor zowel autoverkeer als tweewielers. De voordelen zijn bekend: lokaal nul emissie, onder 30 km per uur nauwelijks geluid, en bij 100% duurzaam opgewekte elektriciteit nog maar zeer beperkte CO₂ uitstoot over de keten.
- Rotterdam zet daarnaast, samen met partners, in op het verduurzamen van wagenparken van derden zoals taxi's, stedelijke distributie, bezorgscooters en het openbaar vervoer met in acht name van de mogelijkheden die daarvoor wettelijk door de overheid kunnen worden geboden.

Voertuigen

- Rotterdam wil zich ontwikkelen als innovatieve proeftuin op het gebied van elektrisch vervoer: hybride en elektrische stadsbussen, elektrische auto's in het eigen wagenpark, elektrische scooters bij bezorgdiensten, elektrische deelauto's, elektrische scooters voor woon-werkverkeer, kleinschalig elektrisch voor- en natransport bij openbaar vervoer (o.a. elektrische tuktuk), verkenning van mogelijkheden voor elektrische vaartuigen.
- Rotterdam wil in 2014 1.000 elektrische voertuigen in de stad, dit zorgt voor een CO₂ besparing van ruim 2 kton CO₂ per jaar. Dit is een aanzet tot grootschalige introductie van elektrische voertuigen waarbij in 2025 de bijdrage aan CO₂ reductie zal zijn opgelopen tot enkele honderden kilotonnen. Ook zal de introductie van elektrisch rijden lijden tot een betere luchtkwaliteit en lagere geluidsbelasting.

Laadinfrastructuur

- Rotterdam zorgt voor een aanbesteding van 1000 (publiek) toegankelijke laadpunten voor EV.
- Rotterdam werkt mee aan het realiseren van een landelijk netwerk van snellaadpunten. Daarbij wordt voornamelijk gekeken naar de koppeling met specifieke doelgroepen zoals taxi's en de initiatieven van marktpartijen om snellaadpunten bij tankstations te realiseren.
- Rotterdam als innovatieve proeftuin voor nieuwe vormen van opladen zonder stekker en snoer (zoals inductieladen) voor met name OV, taxi en stedelijke distributie toepassingen. Daarnaast zal met het bedrijfsleven (o.a. GE en energiebedrijven) het testen van smart grid opties worden uitgewerkt. Bij deze pilots zullen bedrijfsleven, kennisinstellingen en transportbedrijven (o.a. PROOV, GE, ENECO, RET, TNT, TUD, HRO, Clean Tech Delta (CTD)) etc. worden betrokken.
- Afstemming in Stadsregionaal verband over de realisatie van laadinfrastructuur en het parkeerbeleid ten aanzien van elektrische voertuigen.

Elektrisch Vervoer Centrum

- Rotterdam realiseert met marktpartijen een centrum met informatie en testauto's en scooters om elektrisch rijden te ervaren. Dit is de nu nog ontbrekende schakel om potentiële gebruikers op een laagdrempelige manier te overtuigen om over te stappen naar elektrisch vervoer.

Elektrische scooters

- Aanpak voor versnelde introductie van elektrische scooters. Samen met brancheorganisaties, hogescholen, universiteiten en verkooppunten wordt de elektrische scooter als vervanging voor de benzine scooter ingezet. In 2014 zijn 4.000 benzine scooters vervangen door elektrische scooters.
- Vanuit het samenwerkingsverband van 'Slim Bereikbaar' wordt het gebruik van de elektrische fiets en scooter voor woon-werkverkeer in het havengebied gestimuleerd.

Launching Customer

- In 2014 wordt 25% van het gemeentelijke voertuigpark elektrisch of hybride aangedreven. Daarbij ook aandacht voor inzet van zware voertuigen zoals hybride vuilniswagens en grote bestelauto's met een bruto gewicht van meer dan 3,5 ton.
- Inzet van elektrisch vervoer bij collectief stedelijk distributiesysteem voor winkeliers in de binnenstad van Rotterdam (Binnenstadsservice, post- en pakketbezorgers, horeca bevoorrading). Bij gebleken succes de mogelijkheid voor opschaling van systeem naar regionaal niveau.
- Promoten van autodeelsystemen bij overheidsgebouwen.

Elektrisch vervoer als economische kans

- Rotterdam als vestigingsplaats voor bedrijvigheid op het gebied van elektrisch vervoer. De Rotterdamse haven kan zich ontwikkelen als toegangspoort voor import van elektrische voertuigen.
- De economische kansen op het gebied van elektrisch vervoer worden benut doordat de gemeente zich inzet voor de realisatie van een productielijn voor elektrische scooters in combinatie met kennisontwikkeling en re-integratie van jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Het Rotterdam Investment Agency zal samen met partners de komende periode concrete investeringsvoorstellen uitwerken, waarbij de regio laat zien wat zij buitenlandse investeerders te bieden heeft en deze afstemmen met de NFIA.

Tegenprestatie Rijksoverheid

Algemeen

- Binnen de uitwerking van de nationale aanpak elektrisch rijden, zoals neergelegd in het Plan van Aanpak 'Elektrisch Rijden in de versnelling', krijgt de regio Rotterdam een duidelijke rol als focusgebied.
- De Rijksoverheid onderschrijft het eindbeeld waarbij vanuit het oogpunt van de EV berijder optimaal wordt tegemoet gekomen aan zijn wensen (keuzevrijheid, flexibiliteit, gemak) en waarbij de beheerders van infrastructuur en voertuigen in staat worden gesteld elektrisch rijden kosteneffectief en betrouwbaar (veilig en duurzaam) uit te kunnen rollen.

Wet en regelgeving

- De Rijksoverheid zal monitoren of zich bij de uitrol van Elektrisch Rijden knelpunten op het gebied van wet en regelgeving voordoen die maatregelen vereisen. De Rijksoverheid draagt zorg voor adequate en afgestemde wet- en regelgeving en beleid m.b.t. infrastructuur, voertuigen en gedrag, zowel op nationaal als EU niveau. Denk hierbij aan verkeersborden, voertuigeisen en rijbewijzen.
- Om een aantrekkelijke business case te realiseren, zullen in een aantal gevallen tijdelijke ontheffingen kunnen worden gerealiseerd, zoals bijvoorbeeld m.b.t. het rijbewijs B voor bestelbusjes die als gevolg van de batterij met de lading meegerekend zwaarder kunnen zijn dan 3.500 kg.
- De Rijksoverheid zal zich inspannen om het belang van vergunningverlening m.b.t. parkeer en laadinfrastructuur, milieuzones en venstertijden bij gemeentes onder de aandacht te brengen (bijv. door VNG-convenant, informatie-bijeenkomsten, afstemming tussen gemeenten onderling). Het Rijk zal daarbij zorg dragen voor informatie en kennisuitwisseling aan en tussen gemeentes op basis waarvan lokaal beleid rondom EV gevormd en uitgevoerd kan worden. De Rijksoverheid heeft hiervoor een duidelijk aanspreekpunt.
- De Rijksoverheid zal leerervaringen op gedaan in het kader van de verschillende proeftuinen zoals duurzame mobiliteit en truck van de toekomst beschikbaar stellen.

Laadinfrastructuur

- De Rijksoverheid zal zorg dragen voor de totstandkoming van een door publieke en private partijen gedragen marktmodel waardoor lokale overheden worden ondersteund bij de realisatie en betaalbaarheid van laadinfrastructuur voor elektrisch vervoer.

- Het is van belang dat de impact van grootschalig gebruik van elektrische voertuigen op het elektriciteitsnetwerk inzichtelijk wordt gemaakt. De Rijksoverheid zal contact met de netbeheerders houden over eventueel noodzakelijke maatregelen die in dat kader gewenst zijn.
- De Rijksoverheid zorgt voor regie op overzicht over de totstandkoming van een landelijk netwerk oplaadinfrastructuur en snellaadpunten waaronder de uitrol langs snelwegen.

Marktsegmenten

- De Rijksoverheid geeft op het niveau van stadsregio ondersteuning om een bundeling van vrachtvervoer aan de randen van de stad mogelijk te maken, inclusief de inzet hierbij van elektrisch (hybride) vrachtvervoer in stedelijk gebied.
- Via de inzet van een team van de netwerkorganisatie duurzame stedelijke distributie bij Connekt worden adviezen gegeven aan gemeenten en bedrijven om vrachtvervoer in stedelijk gebied verder te optimaliseren inclusief de mogelijkheden van elektrische/hybride voertuigen.
- De Rijksoverheid geeft ondersteuning aan initiatieven van de OV sector om onderzoek te gaan doen naar innovatieve mogelijkheden in aanbestedingen met als doel te komen tot zero emissies in het openbaar vervoer
- Het marketingconcept 'Lean & Green awards' van Connekt ondersteund door de Rijksoverheid gericht op 20% Co2 reductie bij bedrijven komt ook beschikbaar voor gemeenten en loopt nog t/m 2013.

Veiligheid

- De Rijksoverheid zal de effecten op geluidsbelasting bij grootschalige toepassing van elektrisch rijden inzichtelijk maken.
- De Rijksoverheid zal eventuele nadelige gevolgen voor de verkeersveiligheid laten monitoren en indien noodzakelijk maatregelen treffen.
- De Rijksoverheid zal ondersteuning bieden bij de ontwikkeling van (landelijke) richtlijn over brandveiligheidseisen voor alle laadinfrastructuur.

Elektrisch Vervoer Centrum

- Het ondersteunen in de vorm van informatievoorziening en het gebruik maken van het belevingscentrum 'het nieuwe rijden elektrisch vervoer centrum te Rotterdam', met als doel zoveel mogelijk mensen kennis te laten maken met duurzame mobiliteit.
- De Rijksoverheid (IenM) maakt t/m 2013 mede het Elektrisch Vervoer Centrum mogelijk via het geven van een financiële bijdrage via het instituut voor duurzame mobiliteit, programma het nieuwe rijden.

Voertuigen

- De Rijksoverheid faciliteert de aanschaf van elektrische voertuigen d.m.v. de fiscale maatregelen zoals beschreven in de Autobrief van de staatsecretaris van Financiën.

Launching Customer

- De Rijksoverheid zal in een aantal marktsegmenten optreden als 'launching customer' van elektrische voertuigen om verdere innovatie te bevorderen en maakt hierover afspraken met de interne wagenparkbeheerders.
- Promoten van autodeelsystemen bij overheidsgebouwen.

Internationale acquisitie

- Bij relevante investeringsprojecten van potentiële buitenlandse investeerders, zal NFIA de desbetreffende Rotterdamse vestigingslocaties onder de aandacht brengen. Van groot belang is daarbij dat er goed zicht is op wat de regio aan buitenlandse investeerders te bieden heeft.

Green Deal van Unie van Waterschappen met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelende in haar of zijn hoedanigheid van bestuursorgaan, tezamen hierna ook te noemen: Rijksoverheid;
2. De Unie van Waterschappen, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar voorzitter mr. drs. P.C.G. Glas.

Hierna tezamen ook genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasbaar zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.

Partijen beogen gezamenlijk te komen tot realisering van het volgende Green Deal initiatief

Green Deal initiatief

De Unie van Waterschappen vraagt de Rijksoverheid om ondersteuning te geven aan de verdere ontwikkeling van het concept 'Energiefabriek'. De waterschappen spelen een belangrijke rol bij lokale duurzame energieopwekking.

Door middel van de Green Deal willen de waterschappen de realisatie van hun ambities voor 2020 – die zijn vastgelegd in het Klimaatakkoord (april 2010) en het convenant Meerjarenaafspraken Energie (juli 2008) – versnellen en verder opschalen. Speerpunten daarbij zijn de ontwikkeling van de Energiefabriek en de duurzame terugwinning van fosfaat.

De waterschappen gaan concreet in de periode 2011 – 2015:

1. Minimaal 12 grootschalige energiefabrieken realiseren. Enkele grote, exemplarische projecten zijn gekozen om te worden ondersteund door de Rijksoverheid.
2. Daarnaast gaan de waterschappen in dezelfde periode 3 tot 5 terugwinlocaties voor fosfaat uit rioolslib realiseren (zowel op de rioolwaterzuiveringsinstallaties als bij de slibeindverwerking).

Het concept energiefabriek is ontwikkeld naar aanleiding van de prijsvraag 'Water Wegen' die in 2008 is uitgeschreven door de Unie van Waterschappen. Dit winnende concept heeft als doel om rioolwaterzuiveringsinstallaties te ontwikkelen die duurzaam meer energie opwekken dan nodig is voor het eigen zuiveringsproces. Het concept is inmiddels uitgegroeid tot een breed pakket aan investeringen en innovaties, gericht op de realisatie van energiezuinige rioolwaterzuiveringsinstallaties die biogas, groene stroom, groen gas en warmte produceren. De waterschappen hebben al veel ervaring met biogas en lopen met deze ontwikkeling voorop in Europa. Op dit moment zijn de waterschappen gezamenlijk al één van de grootste biogasproducenten (ruim 80 miljoen kuub per jaar) en het potentieel is nog veel groter. De waterschappen gaan deze potentie verder opschalen en willen hiermee een bijdrage leveren aan de nationale energie- en klimaatambities. In 2020 willen de waterschappen minstens voor 40% voorzien in de eigen energiebehoefte met zelf opgewekte duurzame energie (m.n. door biogas, windenergie, waterkracht). Nu is dit gemiddeld 25%.

Naast de winning van biogas gaan waterschappen in toenemende mate nutriënten terugwinnen uit rioolslib; het gaat daarbij om stoffen, zoals fosfaat, die schadelijk zijn voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en die nu al door de waterschappen worden verwijderd uit het afvalwater. Afvalstof kan met nieuwe technieken worden benut als een grondstof (zo kan fosfaat dienen als basis voor biokunstmest). Hiermee kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan het duurzaam (her)gebruik van nutriënten en het sluiten van de fosfaatkringloop. Dit sluit aan bij de kabinetsvisie van de Rijksoverheid op het mestbeleid waarin zij zal aangeven hoe zij mestverwerking wil bevorderen. Terugwinning kan bovendien leiden tot een substantiële energiebesparing in het zuiveringsproces. De maatschappelijke kosten van de afvalwaterzuivering kunnen op deze wijze verder worden teruggedrongen. Kostenefficiëntie is en blijft uitgangspunt. De ambitie is om de verhoging van de duurzaamheid te koppelen aan verhoging van de doelmatigheid. In die zin is er ook een belangrijke samenhang met de afspraken die zijn gemaakt in het Bestuursakkoord Water. De effecten van de voorgenomen investeringen worden integraal op de gehele afvalwaterketen in beschouwing genomen.

Er zijn al succesvolle projecten door de waterschappen gerealiseerd en op dit moment worden er vele voorbereid. De kansen die er liggen kunnen echter beter worden benut als de omstandigheden gunstiger worden. Hiervoor willen de waterschappen ook gaan samenwerken met gemeenten en het bedrijfsleven. Zij zien voor zich zelf ook een rol weggelegd als launching customer voor het Nederlandse bedrijfsleven voor nieuwe technologie. Er wordt daarnaast een langjarig innovatief onderzoeksprogramma opgezet naar tweede en derde generatie 'Energiefabrieken' om het rendement op langere termijn nog verder te verhogen (ondergebracht bij de STOWA, het kennisinstituut van de waterschappen).

Bij zes exemplarische lokale projecten is er behoefte aan ondersteuning door de Rijksoverheid. Het gaat daarbij om de volgende projecten:

1. Realisatie energiefabriek in Nieuwegein van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. De realisatie bestaat uit drie fasen waarbij de energiebalans steeds positiever wordt: energiebesparende maatregelen (waardoor licht positief energiesaldo), bellenbeluchting en thermische drukhydrolyse (120%) en tot slot slibvergassing (200%).
2. Realisatie energiefabriek Den Bosch van het Waterschap Aa en Maas
3. Het waterschap wil de bestaande RWZI ombouwen tot een energiefabriek en een fosfaatfabriek (340.000 inwonerequivalenten) Het betreft een grootschalige, centrale slibverwerking voor meerdere RWZI's met behulp van thermische drukhydrolyse. Daarbij wordt ook groen gas voor transport van vrachtwagens van de gemeentelijke afvalstoffendienst geproduceerd. Belangrijkste vraagstukken zijn de aanbesteding en verkoop van groen gas, vergunningverlening en afzetmogelijkheden voor fosfaat.

4. Realisatie van Energiefabriek Tilburg van Waterschap De Dommel. Uitgangspunt is een functionele aanbesteding voor grootschalige biogasproductie door middel van centrale slibvergisting met terugwinning van grondstoffen (fosfaat en mogelijk stikstof). Daarnaast plaatsing windmolen op terrein. Actuele vraagstukken zijn met name vergunningverlening en beperkingen in wet- en regelgeving (fosfaat).
5. Het Waterschap Rivierenland wil de Energiefabriek in Nijmegen inzetten voor productie van groen gas voor groene mobiliteit. Samenwerking wordt gezocht met andere partners in de regio. Bij de ontwikkeling van een business case zijn er een aantal aandachtspunten/beperkingen, waaronder: beperkte capaciteit van het gasnet ter plaatse, beperkingen in de SDE-regeling en financieel-juridische aspecten.
6. Realisatie van grootschalige biogasproductie op rioolzuiveringsinstallatie Hoogeveen van het Waterschap Reest en Wieden met terugwinning van fosfaat (struviet). Aandachtspunten daarbij zijn beperkende regelgeving voor afzet van fosfaat in de landbouw en beperkende voorwaarden voor het gebruik van zelf opgewekte duurzame energie op een andere locatie van het waterschap (o.a. vergunningstechnisch).
7. Samenwerkingsproject in Renkum van papierfabriek Parenco en de afvalwaterzuivering van het Waterschap Vallei en Eem voor productie van biogas en ontwikkeling van een regionale grondstoffenrotonde. Synergievoordelen zijn te behalen door de gezamenlijke opwaardering en hergebruik van rest- en afvalwaterstromen. Belangrijkste vraagstukken daarbij zijn de wettelijke zuiveringsheffing voor industrieel afvalwater, wettelijke beperkingen voor hergebruik van vezels uit afvalwater en vergunningverlening voor de gecombineerde verwerking van rest- en afvalstromen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

1. De Rijksoverheid gaat de waterschappen ondersteuning geven bij de 6 hiervoor genoemde exemplarische waterschapsprojecten in de afvalwaterzuivering. Het gaat daarbij om juridische, financiële, organisatorische en communicatieve issues.
2. Zal zich inzetten voor gewenste aanpassingen van wet- en regelgeving om versnelling en opschaling van duurzame energiewinning en fosfaatterugwinning (bijv. afzet struviet en zuiverings-slib) mogelijk te maken en om synergievoordelen met andere sectoren te benutten (bijv. gemeenschappelijke verwerking van GFT en van dierlijke mest).
3. Aanpassing van de SDE+ regeling vanaf 2012, zodat de inzet van elektriciteit uit biogas in de afvalwaterzuivering van de waterschappen kan worden ingezet.
Het Rijk laat zich in 2012 door ECN adviseren over hoe met de SDE+ (systematiek) het kosteneffectieve potentieel aan hernieuwbare elektriciteit, groen gas en warmte bij de afvalwaterzuivering beter kan worden benut. Dit ten behoeve van de openstelling van de SDE+ regeling in 2013.
4. De Rijksoverheid levert een financiële bijdrage bij de opzet van een langjarig innovatief onderzoeksprogramma naar tweede en derde generatie 'Energiefabrieken' met een nog hoger rendement. Daarbij moet worden gedacht aan de ontwikkeling van (proefinstallaties) voor nieuwe thermische en hoge druktechnologie (bijv. vergassing). Hier liggen kansen voor economische ontwikkeling en exportmogelijkheden. Hier zal ook nadrukkelijk gekeken worden naar de financiële mogelijkheden binnen de Topsectoren en eventuele andere innovatieve instrumenten.
5. Partijen spreken de intentie uit initiatief en tegenprestatie ten uitvoer te brengen. Partijen zullen elkaar onverwijld inlichten indien bij de uitvoering blijkt dat er zich omstandigheden voordoen die het realiseren van het Green Deal initiatief in de weg kunnen staan. Alsdan zullen partijen nader overleggen over de verdere invulling van het Green Deal initiatief.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015. Alle in deze Green Deal genoemde afspraken worden zo snel mogelijk ter hand genomen.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Voorzitter Unie van Waterschappen
Mr. drs. P.C.G. Glas

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van Netbeheer Nederland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelend als bestuursorgaan, tezamen hierna te noemen: Rijksoverheid;
2. Netbeheer Nederland, vereniging van Energiernetbeheerders in Nederland, vertegenwoordigd door haar voorzitter, de heer Ir. J.J. Fennema, hierna te noemen Netbeheer Nederland.

Hierna tezamen genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.

1. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
2. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
3. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
4. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
5. Voor de toekomstige energievoorziening zijn netwerken met een grotere variëteit en flexibiliteit noodzakelijk. Netbeheerders willen een actieve rol spelen in deze systeeminnovatie. De netbeheerders en de netinfrastructuur die zij beheren, vormen een belangrijk scharnier voor Nederland in het proces van energietransitie. Door hun onafhankelijke positie en hun aandacht voor de lange termijn zijn de netbeheerders bij uitstek in staat om vernieuwingen in relatie tot de netten te introduceren en te implementeren voor de afnemers, opdat een veilige, betrouwbare, betaalbare en duurzame energievoorziening nu en in de toekomst wordt gewaarborgd.
6. De missie van de energienetbeheerders verenigd in de branchevereniging Netbeheer Nederland is het veilig, betrouwbaar en betaalbaar transporteren van energie en het faciliteren van de transitie naar een duurzame energievoorziening. De strategie van de netbeheerders is gericht op het bevorderen van een proactieve dienstverlening aan klanten en maatschappij om te garanderen dat de infrastructuur de duurzame productie en afname kan accommoderen.

7. Vanuit de ambitie de transitie naar een duurzame energievoorziening optimaal te faciliteren, vervullen netbeheerders meerdere rollen. Deze rollen variëren van het creëren van randvoorwaarden en het flexibel invullen van de wettelijke taken tot het fungeren als katalysator en initiator bij projecten die bijdragen aan een duurzame energievoorziening.
8. De netbeheerders willen door middel van deze Green Deal tussen Netbeheer Nederland en de Rijksoverheid afspraken maken om betere randvoorwaarden te creëren en gezamenlijke barrières op te heffen zodat concrete initiatieven in deals met individuele netbeheerders voortvarender kunnen worden gerealiseerd.

De Green Deal tussen Partijen betreft de volgende onderwerpen:

1. Netbeheerders faciliteren de versnelling van de energieverduurzaming

De verduurzaming van de energievoorziening heeft gevolgen voor de gas- en elektriciteitsnetten in Nederland. Een toename van wisselende elektriciteitsproductie uit zonne- en windenergie vereist bijvoorbeeld extra investeringen in de netten. En een toename van het aandeel decentraal opgewekte energie vraagt om nieuwe functies van netten, zoals tweerichtingsverkeer, zowel bij elektriciteit als gas. De netbeheerders willen als maatschappelijk verantwoorde ondernemers actief bijdragen aan een duurzame energievoorziening, door daar waar mogelijk bij te dragen aan innovatie en duurzaamheid. Dit vereist dat de regulering zich niet alleen richt op kostenefficiëntie, maar ook ruimte biedt voor investeringen in de netwerken die noodzakelijk zijn voor de verduurzaming van de energievoorziening.

Initiatief

Netbeheerders kiezen voor een brede maatschappelijke taakopvatting. Zij investeren in netten die niet alleen veilig, betaalbaar en betrouwbaar zijn, maar die ook in staat zijn om de omslag naar een duurzame energievoorziening mogelijk te maken. Dit komt onder andere tot uiting in concrete initiatieven op het gebied van smart grids, energiebesparing in de gebouwde omgeving, elektrisch vervoer en biogas en groen gas. Netbeheerders onderzoeken daarbij naast de technische haalbaarheid ook de juridische mogelijkheid en de investeringszekerheid om toekomstgerichtheid en duurzaamheid in samenhang te brengen met veiligheid, betrouwbaarheid en betaalbaarheid.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid deelt dat de taakopvatting van netbeheerders niet alleen gericht dient te zijn op kostenefficiëntie maar ook op een toekomst waarin het inpassen van duurzame energie in de netten centraal staat. De regulering moet netbeheerders de ruimte geven om te investeren in netten ten behoeve van de voorzieningszekerheid en de inpassing van duurzame energie, onder andere door het mogelijk maken van tweerichtingsverkeer voor zowel gas als elektriciteit. Tevens wordt een redelijk rendement als uitdrukkelijk criterium voor de vaststelling van de regulering benoemd. Indien nodig zal de Rijksoverheid, zoals ook opgenomen is in het Energierapport 2011, de taakopvatting in de wet- en regelgeving verankeren.

2. Proeftuinen smart grids

Smart grids en slimme energiesystemen zijn noodzakelijk op termijn en bieden nu al kansen. Keuzes ten aanzien van intelligente netten zijn ook op strategisch niveau van belang voor de samenleving, met name in relatie met elektrisch vervoer en de inpassing van duurzame (decentrale) energie.

Initiatief

Netbeheerders geven invulling aan de 'Road Map Smart Grids' van Netbeheer Nederland, en investeren in innovatieve ontwikkelingen en projecten in het kader van deze Road Map. Concrete experimenten die netbeheerders ontplooiën betreffen projecten in onder andere Zwolle, Breda, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Deventer, Lochem en Laafden.

Daarnaast gaan netbeheerders, in bovengenoemde projecten - dan wel binnen en rondom proeftuinen voor smart grids die door de minister van EL&I worden gesubsidieerd - de juridische ruimte verkennen voor nieuwe arrangementen en van mogelijke oplossingen voor knelpunten in de sfeer van de regelgeving. Met name gaat het hierbij om de volgende nieuwe arrangementen en knelpunten in de sfeer van de regelgeving:

- ruimte voor het toepassen van tariefincentives voor afnemers;
- mogelijkheden voor de netbeheerder op het gebied van de opslag van elektriciteit of gas.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid heeft voor bedrijven € 16 miljoen subsidie beschikbaar gesteld voor proeftuinen intelligente netten, met aanvullend daarop een innovatieprogramma dat door Agentschap NL wordt uitgevoerd gericht op kennisontwikkeling en kennisuitwisseling. Mede met behulp van de ervaringen die in en rondom de proeftuinen worden opgedaan, wordt gekeken hoe belemmerende regelgeving kan worden aangepakt. De Rijksoverheid zal maatregelen nemen en waar nodig en mogelijk wet- en regelgeving aanpassen. Onder meer ten aanzien van de hierboven door de netbeheerders gesignaleerde arrangementen en knelpunten voor tariefincentives voor afnemers en tijdelijke opslag in de vorm van buffering van elektriciteit en gas.

In overleg met de NMa en waar nodig met de Europese Commissie zal de Rijksoverheid bezien waar in het kader van gespecificeerde proeftuinen tijdelijke uitzonderingen op de elektriciteit- en gaswet zullen worden toegestaan voor zover de Europese regelgeving hier ruimte toe laat. De Rijksoverheid zal hiervoor bijvoorbeeld gebruik maken van de Crisis- en Herstelwet die de mogelijkheid biedt om in een AMvB dergelijke uitzonderingen vast te leggen.

Daarnaast is per 1 juli 2011 is een nieuwe wettelijke procedure in werking getreden die netbeheerders vooraf zekerheid biedt voor investeringen in de uitbreiding van de netten, waaronder uitbreiding van functionaliteit. De Rijksoverheid beschouwt hiertoe ook investeringen in toepassingen die de netbeheerders doen in proeftuinen. De Rijksoverheid zal hierover met de NMa in overleg treden.

In het kader van de topsectorenaanpak (ook voor energie) kan stimulering van technische ontwikkeling en productie van toepassingen plaatsvinden. Dit biedt mogelijkheden voor initiatieven van netbeheerders in samenwerking met bedrijven en kennisinstellingen.

3. Energiebesparing in de gebouwde omgeving

Een kleine 40% van het Nederlandse energiegebruik vindt plaats in de gebouwde omgeving. Er liggen belangrijke kansen om het tempo van energiebesparing in de gebouwde omgeving te versnellen.

Energiebesparing wordt onder meer gestimuleerd met de komst van de slimme meter. Er ontstaat een beter inzicht in het energieverbruik en daarmee betere aanknopingspunten voor energiebesparing. Hierbij is het nodig dat er voldoende aanbod ontstaat van energiebesparingsdiensten, displays op de slimme meter, en aanverwante toepassingen.

Een andere uitdaging ligt in de terugverdientijden van energiebesparende maatregelen. Met name speelt dit bij particuliere eigenaren die vroegtijdig verhuizen. In het kader van de Blok voor Blok aanpak van het ministerie van BZK kan via projecten op grote schaal ervaring worden opgedaan met mogelijke oplossingen hiervoor.

Initiatief

De netbeheerders starten op 1 januari 2012 met de kleinschalige uitrol van de slimme meters. Netbeheerders zullen in samenwerking met marktpartijen het initiatief nemen voor pilots met energiebesparingsdiensten, displays en aanverwante diensten. In samenwerking met het AgentschapNL worden de besparingseffecten van de slimme meter gemonitord.

Daarnaast zullen netbeheerders van geval tot geval beoordelen of en hoe participatie in bijvoorbeeld de Blok voor Blok aanpak de gewenste energiebesparing kan verbeteren/versnellen, waarvan ook oplossingen voor terugverdientijden van energiebesparende maatregelen een onderdeel kunnen zijn. Zo hebben netbeheerders door middel van het project 'Energie in Beeld' een instrument ontwikkeld voor gemeenten om het energiegebruik beter in beeld te krijgen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid vindt het van belang dat de uitrol van de slimme meters gepaard gaat met het aanbieden van energiebesparingdiensten door de markt. Dit vraagt om een goede samenwerking tussen marktpartijen en netbeheerders. De Rijksoverheid zal hierbij zonnodig een regierol vervullen.

In het kader van de Blok voor Blok benadering zal de Rijksoverheid de wettelijke mogelijkheden voor activiteiten van netbeheerders nader verkennen, en zullen eventuele afspraken worden vastgelegd in aparte Green Deals voor Blok voor Blok. De levering van verbruiksgegevens op het niveau van het postcodegebied aan gemeenten en woningcorporaties vormt hiervoor een bouwsteen, evenals een verkenning van de optie om afbetaling van energiebesparende maatregelen te koppelen aan de woning.

4. Biogas en Groen Gas

Netbedrijven en netbeheerders spelen een belangrijke randvoorwaardenscheppende rol bij het van de grond krijgen van biogas- en groen gas projecten.

De mogelijkheden voor productie van groen gas kunnen worden vergroot door de mogelijkheden voor de afzet daarvan te vergroten. Dit kan door tweerichtingsverkeer op de netten mogelijk te maken middels overstortvoorzieningen, waardoor voorkomen kan worden dat groen gas opgesloten raakt in een net op regionaal niveau.

Initiatief

Om meer groen gas invoeding op het gasnet mogelijk te maken wordt gewerkt aan innovaties zoals overstort van het regionale net van de regionale netbeheerder naar het net van de landelijke netbeheerder GTS (Groningen en Wijster).

Netbeheerders kunnen hierbij tegen de grenzen van hun wettelijke taken en mogelijkheden oplopen. Om de markt goed te kunnen faciliteren, worden er oplossingen gezocht om groen gas in het bestaande net te kunnen accommoderen waarbij de netbeheerders de meest efficiënte projecten voor invoeding van groen gas faciliteren dan wel stimuleren bijvoorbeeld door te bezien waar de meeste capaciteit in het net is.

Daarnaast ontstaat de noodzaak voor investeringen in 'overstort-voorzieningen' die nodig kunnen zijn om groen gas van een net met een lagere druk naar een net met een hogere druk te kunnen pompen.

Momenteel worden de mogelijkheden voor een overstort-voorziening op meerder plaatsen onderzocht, o.a. in Groningen. Andere voorbeelden zijn gasbuffering en het centraal verstromen van een overaanbod aan gas.

Ook zijn vergunningverlening en toetsing aan voorwaarden nog onvoldoende standaard. De ambitie is om dit als routinezaak te kunnen afhandelen.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid gaat in overleg met de NMa om te bezien welke investeringen in overstortvoorzieningen die de mogelijkheden voor invoeding van groen gas vergroten, via de tarieven terugverdiend kunnen worden.

De Rijksoverheid zal dit in eerste instantie benaderen naar analogie van investeringen in intelligente netten. De wettelijke procedure die per 1 juli in werking is getreden biedt netbeheerders vooraf zekerheid voor investeringen in uitbreiding van de netten, waaronder uitbreiding van functionaliteit.

5. Elektrisch vervoer

Het kabinet wil Nederland ontwikkelen tot een aansprekend testland voor elektrisch rijden en hiermee eveneens een impuls geven aan duurzame bedrijvigheid. Het Nederlandse bedrijfsleven en kennisinstellingen kunnen een goede positie verwerven in een snel ontwikkelende mondiale markt. In het plan van aanpak 'elektrisch vervoer in de versnelling' wordt aangegeven hoe Nederland de komende periode moet uitgroeien tot een aansprekende internationale testomgeving. Daarvoor wordt ingezet op zo'n 15.000-20.000 auto's in 2015 met een voldoende dekkende en goed werkende laadinfrastructuur en dienstverlening daar omheen.

De uitrol van laadinfrastructuur is cruciaal voor het welslagen van de ambitie van een goedlopende internationale testmarkt. Overheid en marktpartijen ontwikkelen momenteel gezamenlijk een marktmodel voor laad- en betaalinfrastructuur. Netbeheerders en Netbeheer Nederland spelen hierin een actieve rol.

Initiatief

De netbeheerders hebben via de Stichting E-laad het initiatief genomen tot het realiseren van een basisinfrastructuur van maximaal 10.000 openbare oplaadpunten voor elektrische auto's, samen met gemeenten, automobilisten en andere partners. Hiertoe investeren de netbeheerders 25 miljoen euro, zonder dit via de tarieven ten laste van de afnemers te laten komen. De netbeheerders willen aldus ervaring opdoen met de effecten op het elektriciteitsnet van het gebruik en opladen van elektrische auto's. Het betreft uitsluitend laadpunten in de publieke ruimte.

De voorwaarden waaronder de laadpunten worden aangeboden aan vragende partijen (bijvoorbeeld gemeenten) zijn niet marktverstorend en hebben per definitie een tijdelijk karakter om de gewenste marktontwikkeling op gang brengen. De Stichting staat open voor toetreding van geïnteresseerde partijen die ook actief willen worden in het plaatsen van laadinfra in de publieke ruimte.

Tegenprestatie Rijksoverheid

De Rijksoverheid staat positief ten opzichte van dit initiatief en heeft de stichting E-laad verzocht om door te gaan met het investeren van de gereserveerde 25 miljoen euro, om zo een basisinfrastructuur van openbare oplaadpunten voor elektrische auto's te realiseren.

De Rijksoverheid zal bevorderen dat stakeholders effectief worden betrokken bij de ontwikkeling en implementatie van het marktmodel, dat de voortgang ervan wordt bewaakt, en is bereid daar waar nodig een regierol te nemen.

De Rijksoverheid erkent de grote impact van elektrisch vervoer op de energie-infrastructuur en het belang van een efficiënte inpassing van elektrische laadinfrastructuur in de energienetten. De Rijksoverheid zal de regierol op zich nemen om de randvoorwaarden hiervoor te onderzoeken.

Slotbepalingen

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de periode 2011 tot 2015.

Alle in deze Green Deal genoemde projecten worden zo snel mogelijk, doch uiterlijk binnen 12 maanden na ondertekening door de Rijksoverheid en de initiatiefnemers nader uitgewerkt, waarbij de wederzijdse verplichtingen nader worden vastgelegd.

Partijen komen overeen dat de Green Deal afspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal zal samen met andere afgesloten Green Deals openbaar worden gemaakt, waardoor andere partijen kennis kunnen nemen van de gesloten Green Deals zodat navolging van deze Deals kan worden bevorderd.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mr. J.P.H. Donner

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

De voorzitter van Netbeheer Nederland
Ir. J.J. Fennema

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Green Deal van Energie-Nederland met de Rijksoverheid

Ondergetekenden:

1. De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, ieder handelend als bestuursorgaan, tezamen hierna te noemen: Rijksoverheid;
2. Energie-Nederland, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door dhr J.G.M. Alders, voorzitter van het bestuur.

Hierna tezamen genoemd: Partijen;

Hebben gezamenlijk het volgende vastgesteld:

1. Het kabinet beoogt een Green Deal met de samenleving, die bijdraagt aan verduurzaming van de maatschappij op korte en langere termijn en die lonend is voor overheid en maatschappij. Doel van de Green Deal is laten zien dat groen en groei hand in hand gaan.
2. Partijen zien publiekprivate samenwerking als de beste manier om verduurzaming van onze economie te versnellen en hier ook economisch van te profiteren. Deze unieke gezamenlijke aanpak is in Nederland op andere terreinen zeer succesvol en de Green Deal zal hierop voortbouwen. Creativiteit, ondernemerschap en innovatie zijn onmisbaar om deze verduurzaming mogelijk te maken.
3. Bij de Green Deal gaat het om concrete duurzame initiatieven, waarbij barrières verdwijnen, innovaties ontwikkeld, gefinancierd en toegepast worden en duurzame kansen worden benut. In de praktijk loopt de maatschappij tegen belemmeringen aan die in de weg staan aan initiatieven die leiden tot een verdere verduurzaming.
4. In de Green Deal willen partijen concrete afspraken maken die deze belemmeringen wegnemen, zodat de initiatieven die anders moeilijk van de grond komen ruim baan krijgen. Initiatieven kunnen betrekking hebben op (decentrale opwekking van) energie, energiebesparing, schaarse grondstoffen, water en mobiliteit. Deze initiatieven kunnen vervolgens ook als voorbeeldfunctie dienen voor andere partijen en daarmee de totale markt in beweging zetten.
5. De voor de Green Deal geïnventariseerde projecten van initiatiefnemers zijn door het wegnemen van de beschreven belemmeringen potentieel succesvol, kunnen op korte termijn resultaten opleveren en kunnen uitmonden in nieuwe economische activiteiten of kostenbesparingen op korte of langere termijn voor het bedrijfsleven. De resultaten van een Green Deal kunnen daarna toepasselijk zijn op andere, vergelijkbare projecten, waardoor de reikwijdte van de Green Deal kan worden vergroot zonder dat daar specifieke ondersteuning vanuit de rijksoverheid tegenover staat.
6. Partijen hebben in 2008 met het Sectorakkoord Energie 2008-2020 een langjarige samenwerkingsovereenkomst gesloten waarin de benodigde acties voor de transitie naar een duurzame energievoorziening zijn vastgelegd en waarmee nadrukkelijk tot uitdrukking wordt gebracht dat deze transitie alleen kan slagen door een gerichte samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven
7. Het huidige kabinet heeft in het coalitieakkoord nadrukkelijk uitgesproken dat het wenst om via een Green Deal met het bedrijfsleven invulling te geven aan de energietransitie en vaart te krijgen in het realiseren van de energiedoelstellingen voor Nederland. Tevens is in het coalitieakkoord een aantal nieuwe uitgangspunten neergelegd voor de transitie, zoals een herijking van de doelstellingen.
8. Energiebedrijven staan klaar om te investeren in CO₂-reductie, duurzame energie en besparing, maar ervaren dat het verdienmodel voor zulke investeringen te wensen overlaat in sommige gevallen en dat voor succesvolle transitie een toekomstvast en stabiel investeringsklimaat noodzakelijk is.
9. Het kabinet stimuleert de productie van duurzame energie momenteel middels de SDE+. Een verplicht aandeel duurzaam voor energieleveranciers biedt een alternatief voor de SDE+. Partijen beogen met een verplicht aandeel duurzaam voor leveranciers een systeem te bouwen dat duurzame energie op een meer efficiënte wijze realiseert dan met een subsidiesysteem.

10. Partijen constateren dat de bestaande stimuleringsregeling voor het meestoken van biomassa in centrales op korte termijn zal aflopen zonder dat een nieuw alternatief voor handen is, terwijl tegelijkertijd de inzet van biomassa een belangrijke pijler is voor het realiseren van het doel voor duurzame energie.
11. Energiebedrijven zijn bereid een overbruggingsregeling te bieden waarbij de inzet van biomassa wordt gecontinueerd mits er een duidelijk perspectief is op een structurele oplossing voor de inzet van biomassa.
12. Partijen concluderen daarom dat het zinvol en wenselijk is om de afspraken uit het Sectorakkoord Energie 2008-2020 te vervangen voor deze kabinetsperiode.

Partijen beogen gezamenlijk te komen tot realisering van de volgende afspraken

Biomassa bij- en meestook

De regering en de energiesector vinden het gewenst dat de bij- en meestook van biomassa in kolencentrales, na het aflopen van de MEP-vergoedingen, blijft bijdragen aan het realiseren van 14% duurzame energie in 2020. Het Energierapport 2011 stelt dat het kabinet bij- en meestook van biomassa in kolencentrales verplicht wil gaan stellen, waarbij over de manier waarop overleg plaatsvindt met de energiesector.

EPZ, Electrabel, E.ON, Essent en Nuon hebben in bestaande kolencentrales een gemiddeld bij- en meestookpercentage van circa 10%.

De sector committeert zich, vooruitlopend op de invoering van een leveranciersverplichting, aan het op peil houden van het huidige percentage bij- en meestook van 10% gedurende de periode van 2012 tot 2015. De sector en het Rijk hebben de intentie om op korte termijn aanvullende afspraken te maken over de intensivering van het percentage bij- en meestook en over de uitwerking van de verplichting.

De sector zal op basis van eigen middelen en bestaande (maar aflopende) beschikkingen een substantieel deel van de 10% kunnen realiseren. De intentie is om het resterende deel, in te schatten op 2%, te realiseren op basis van het instrument van banking. Dit houdt in dat de sector de mogelijkheid zal hebben certificaten voor dit deel van de gerealiseerde productie (maximaal 1,7 Terawattuur) op te sparen en deze vervolgens in te zetten onder een leveranciersverplichting. Komt er geen leveranciersverplichting, dan is de mogelijkheid om gebankte productie te gelde te maken er niet.

Het Rijk en de energiesector zien een efficiënt vormgegeven leveranciersverplichting als een goede mogelijkheid om duurzame energie op een voor burgers en bedrijven kosteneffectieve wijze te stimuleren. Het systeem moet energiebedrijven voldoende vertrouwen geven zodat de groei van de bij- en meestook gerealiseerd kan worden. Gezien de financiële exposure die met banking gepaard gaat is het in het belang van de overheid en de sector dat de gebankte certificaten zodanig op de markt gebracht kunnen worden dat deze waarde in de markt kan worden terugverdiend. Daarnaast is het ook van belang dat de gebankte certificaten zo op de markt gebracht kunnen worden dat het investeringsklimaat voor de overige technieken niet verstoord wordt. Rijk en energiesector zullen hiervoor gezamenlijk een oplossing vinden.

Bovenstaande afspraak past in een langere termijnperspectief waarin overheid en bedrijven streven naar een substantieel bij- en meestookniveau. Scenario's laten zien dat bij een leveranciersverplichting in 2020 24% van de productie van hernieuwbare elektriciteit met bij- en meestook van biomassa kan worden gegenereerd.

Bovengenoemde percentages drukken de hoeveelheid elektriciteit die uit bij- en meestook van biomassa wordt geproduceerd in de kolencentrales die bij het sluiten van deze deal operationeel zijn, ten opzichte van de totale hoeveelheid in diezelfde kolencentrales geproduceerde elektriciteit. Kolencentrales die nieuw gebouwd worden of gesloten worden zijn niet van invloed op het percentage. Mocht het voorkomen dat kolencentrales worden omgebouwd naar 100% biomassa, dan tellen deze niet mee voor de realisatie van de genoemde bij- en meestookniveaus.

De energiesector hanteert hierbij de randvoorwaarde dat het gebruik van biomassa voor het opwekken van energie niet ten koste mag gaan van de voedselvoorziening of biodiversiteit. De sector onderschrijft de criteria voor duurzame biomassa zoals die in de Richtlijn Duurzame Energie zijn vastgesteld voor biobrandstoffen. Om een verantwoorde inzet van biomassa te garanderen zal de sector stromen gebruiken die voldoen aan de criteria die zijn vastgelegd in de Richtlijn Duurzame Energie (voor biobrandstoffen en vloeibare biomassa) en daaruit voortvloeiende certificerings- of verificatieschema's. De energiesector is met de Nederlandse overheid een sterke voorstander om de duurzaamheidscriteria die in de Richtlijn Duurzame Energie zijn vastgelegd voor vloeibare biobrandstoffen in Europees verband uit te breiden naar vaste biobrandstoffen. Wanneer het niet mogelijk of haalbaar blijkt om hier in Europa draagvlak voor te vinden, dan zullen overheid en sector nationaal nadere afspraken maken hoe het duurzame karakter van biomassa wordt gegarandeerd.

De energiesector zal zich maximaal inspannen voor het realiseren van een biobased economy in Nederland. De toepassing van biomassa voor energie vormt een eerste bouwsteen op weg naar de biobased economy. Het gebruik van biomassa voor energie stelt de Nederlandse havens in staat zich te ontwikkelen tot logistieke knooppunten voor groene grondstoffen. De sector wil ervaring gaan opdoen met de mogelijkheden en kansen die cascadering biedt. De energiebedrijven gaan daarom nadrukkelijk de samenwerking aan met andere sectoren die een sleutelrol in de biobased economy vervullen.

Leveranciersverplichting

De overheid en de energiesector zien in de leveranciersverplichting goede mogelijkheden om niet alleen het Nederlandse investeringsklimaat voor duurzame energie structureel te verankeren, maar ook om effectief en efficiënt doelen te realiseren via de markt. Die route kan voor de samenleving als geheel een kostenbesparing opleveren ten opzichte van het subsidiepad en de rijksbegroting ontlasten door een verschuiving naar financiering via de energierekening, wanneer de kosten van deze verplichting op efficiënte wijze aan de gebruikers kunnen worden doorberekend. De leveranciersverplichting zal – mits de samenleving bereid is de randvoorwaarden te vervullen – er voor zorgen dat de doelstelling van 14% duurzame energie in 2020 gerealiseerd wordt.

De Rijksoverheid zal, in overleg met de sector en aan de hand van de in het Energierapport 2011 genoemde voorwaarden, een leveranciersverplichting voorbereiden. Deze voorwaarden zijn:

- Er moet voldoende hernieuwbare energie in Nederland geproduceerd worden voor een liquide markt. Dat betekent o.a. dat bij- en meestook van biomassa in kolencentrales moet plaatsvinden.
- Een verplichting moet effectiever en efficiënter zijn dan de SDE+, bekeken vanuit de totale maatschappelijke kosten.
- De positie van de Nederlandse consument mag er niet op achteruit gaan.
- De invoering moet passen in de Europese ontwikkelingen, mede tegen de achtergrond van het streven van het kabinet om een einde te maken aan de subsidieconcurrentie tussen lidstaten, en de ambitie om exploitatiesteun voor hernieuwbare energie op termijn uit te faseren.
- Negatieve effecten zoals 'windfall' profits en marktmacht moeten worden ondervangen.

De voorbereiding van de leveranciersverplichting start dit najaar. Het streven is om de wettelijke voorbereiding begin 2014 af te ronden. Uiterlijk bij de in het Regeerakkoord aangekondigde evaluatie zal een definitieve toets plaatsvinden op de randvoorwaarden uit het Energierapport en zal definitief worden besloten over de invoering van de leveranciersverplichting. Het gehele voorbereidingstraject is erop gericht dat de leveranciersverplichting per 1 januari 2015 van start kan gaan.

Overheid, Energie-Nederland en energiebedrijven zullen in goed onderling overleg het systeem samen uitwerken en zorgen voor een zorgvuldige invoering¹. Ook zullen het ministerie van EL&I en sector samen

¹ Energie-Nederland erkent de positie van de afnemer, in het bijzonder de energie-intensieve industrie. Energie-Nederland stelt voor de kosten van de groene certificaten conform de systematiek van de energiebelasting toe te rekenen, zoals dit ook gebeurt bij de uitwerking van de opslag ten behoeve van de SDE+.

verkennen in hoeverre het mogelijk is om de leveranciersverplichting te koppelen met andere landen. Daartoe zal actief gewerkt worden aan het aanhalen van banden met landen die al beschikken over een verplichtingensysteem. Het ministerie van EL&I, Energie-Nederland en energiebedrijven zetten zich in om de dialoog met internationale collega's actief te voeren.

Daarnaast is de Rijksoverheid met het oog op kostprijverlaging bereid om innovatieve technieken te ondersteunen met het instrumentarium dat door de topteam (waaronder het topteam Energie) aan de minister is geadviseerd.

Windenergie

Nederland beschikt over een groot potentieel voor de toepassing van windenergie op land en op zee. Uit alle scenario's voor de verduurzaming van de energievoorziening, blijkt dat wind een fors aandeel zal leveren aan de EU-afspraken om in 2020 14 % duurzame energie te realiseren.

Offshore windenergie heeft in dit opzicht een aanzienlijk economische potentieel voor Nederland, mede door enerzijds de bestaande economische kracht van de Nederlandse nautische en offshore sector en anderzijds het energetisch potentieel van het Nederlandse deel van de Noordzee.

Wind op zee is bovendien in het advies van het Topteam Energie bestempeld als kansrijk segment van de Nederlandse energiesector. Het Topteam Energie pleit voor het inzetten van proeftuinen en demonstratieprojecten waardoor bijgedragen wordt aan de versnelling van de ontwikkelcyclus van nieuwe technologieën en het concurrerend maken van duurzame energieoplossingen, waaronder wind op zee. Bestaande instrumenten, zoals de voorziene Research en Development Aftrek, kunnen daarvoor ingezet worden. Tevens wordt bekeken of de huidige, nog niet gesloten ronde voor de uitgifte van wind op zee-beschikkingen, ruimte biedt voor een eerste pilot-project.

Het is voor wind op zee van belang om ook nu de noodzakelijke maatregelen te nemen om op korte termijn een belangrijke rol te spelen in de energietransitie naar een volledig duurzame energievoorziening. In het Nationaal Waterplan heeft de overheid aangegeven dat de doelstelling voor het vinden van extra ruimte voor windenergie voor de Hollandse Kust 3000 MW is. Het voornemen van de overheid is om in 2012 respectievelijk 2015 te kunnen besluiten over de aanwijzing van extra ruimte voor windenergie voor de Hollandse Kust. Partijen constateren dat hiermee de ruimtelijke ordening voor wind op zee in het Nationaal Waterplan geen beletsel vormt voor toekomstige ambities.

De minister zal uiterlijk in 2014 een wetsvoorstel aan de Tweede Kamer sturen met betrekking tot een Net op zee, waarin TenneT een rol krijgt in de realisatie van aansluitingen van windparken op zee².

De minister zal, in combinatie met voorstel Net op zee, uiterlijk in 2014 een wetsvoorstel aan de tweede kamer sturen met betrekking tot een toekomstig uitgiftebeleid voor windenergie op zee, met het oog op de gewenste duidelijkheid voor investeerders.

Het Rijk verwacht van wind op land een aanzienlijke bijdrage aan de Europese afspraken om per 2020 14% duurzame energie te realiseren.

Voor windenergie op land vormen de ruimtelijke procedures en vergunningverlening grote obstakels. Het Rijk zal deze beperken door de vergunningverlening voor windprojecten op land actief te bevorderen. Hiertoe zal de Rijksoverheid:

- de Rijkscoördinatieregeling voor projecten groter dan 100 MW continueren;
- in 2012 een rijksstructuurvisie wind aanbieden aan de Tweede Kamer, die ruimte biedt voor doorgroei tot tenminste 6000 MW windenergie op land. Bij het maken van ruimte voor deze doorgroei is concentratie van grootschalige windenergie het uitgangspunt. Gezien het karakter van de windmolen gaat de voorkeur uit naar plaatsing bij industriecomplexen en haventerreinen, grootschalige agrarische productielandschappen en grote wateren. Buiten deze gebieden zijn ook mogelijkheden voor windenergie maar dan in kleinschalige opstellingen.

² Zie ook Brief 19 februari 2010 TK 31 329 nr 91

Rijkswaterstaat heeft met medewerking van Energie-Nederland in enkele proefgebieden gekeken naar interessante ontwikkellocaties liggen voor windprojecten in gebieden die RWS beheert. RWS heeft de intentie om deze actief aan de markt aan te gaan bieden. Energie-Nederland wil graag met andere grote grondbeheerders, waaronder overige overheidsdiensten, de mogelijkheden verkennen om dit voorbeeld van RWS te volgen.

Groen gas en duurzame warmte

Partijen zullen gezamenlijk verkennen in hoeverre het mogelijk is om, naast duurzame elektriciteit, ook groen gas en duurzame warmte onderdeel te maken van de leveranciersverplichting. Daarbij zal onder andere het volgende bekeken worden:

- welke voorwaarden vervuld moeten worden om deze koppeling succesvol te bereiken;
- op welk moment dit gerealiseerd kan worden;
- welke gevolgen deze koppeling heeft voor de slaagkans om de leveranciersverplichting succesvol te internationaliseren.

Deze vragen zullen onderdeel uitmaken van de voorbereiding van de leveranciersverplichting.

Naast een eventuele opname van groen gas in een leveranciersverplichting kan de productie van groen gas gefaciliteerd worden in beleid en regelgeving. Binnen deze kabinetsperiode zullen partijen de volgende acties uitvoeren:

- Om biogas toe te laten tot de duurzame energieproductie zijn garanties van oorsprong nodig, welke de herkomst van het gas waarborgt en dubbeltelling uitsluit. Vertogas geeft garanties van oorsprong uit alsmede groen gas certificaten in geval van invoegen in het gasnet. Het kabinet is voornemens groen gas certificaten en garanties van oorsprong in de wet op te nemen en Vertogas daarbij een rol te geven.
- Het grootste potentieel van biogas in Nederland is te vinden op de boerderij. De ontsluiting hiervan kent echter een aantal technische en economische obstakels. Groengas hubs en het vloeibaar maken van het biogas kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een oplossing. Daarmee kunnen vergistingsconcepten op grote schaal mogelijk worden gemaakt. Het subsidie- en vergunningen kader dient dusdanig te zijn ingericht dat deze ontwikkeling optimaal wordt gefaciliteerd. Concreet betekent dit dat wordt onderzocht of bepaalde installaties met behoud van het beschermingsniveau van de lokale leefomgeving onder algemene regels gebracht kunnen worden, zodat vergunningprocedures worden verkort.
- Momenteel worden er in de EU-landen geen uniforme regels gehanteerd voor het gebruik van digestaat als meststof. Afstemming op Europees niveau en resulterende wet- en regelgeving voor het gebruik van biomassa voor (co)vergisting en het toepassen van digestaat is van belang. Dit kan onwenselijke transporten van biomassa en digestaat voorkomen, en zorgen voor beter sluitende- en efficiëntere lokale voedselkringlopen. Het Rijk zal de bestaande inspanningen op dit gebied continueren.

Duurzame warmte is met de inzet van groen gas een belangrijke schakel om het energiegebruik voor de verwarming van de gebouwde omgeving te vergroenen.

Hoewel er een aanzienlijk potentieel is voor het gebruik van duurzame warmte is, blijft de groei hangen door het ontbreken van een helder structureel verdienmodel. Versterking en uitwisseling van kennis en best practices maar ook aandacht voor duurzame warmte in de relevante regelgeving zijn nodig om het potentieel daadwerkelijk en op grote schaal te kunnen benutten voor de toekomst.

De bestaande warmtenetten die nu in bezit zijn van energiebedrijven bieden een goed aanknopingspunt voor verduurzaming. Rijksoverheid, Energie-Nederland en warmtebedrijven zullen, in samenwerking met andere betrokken partijen zoals ontwikkelaars, woningcorporaties, gemeenten en consumentenorganisaties, onderzoeken wat een realistisch haalbaar potentieel is voor de verduurzaming van de bestaande warmte-infrastructuur. De sector zal zich inzetten om dit realistisch haalbare potentieel daadwerkelijk van de grond te tillen.

Het toepassen van warmtelevering biedt grote mogelijkheden voor CO₂-reductie, energie-efficiency en bijdrage aan duurzaamheid. Belemmeringen voor warmteprojecten die samenhangen met aansluiting van de gebouwde omgeving zoals waardering van warmte in energielabels, aansluitplicht, verrekening van kosten over aangesloten woningen/gebouwen zullen worden ingebracht en opgepakt in een breed Warmte-overleg (projectontwikkelaars, woningcorporaties, consumentenorganisaties, gemeenten en warmtesector) geïnitieerd door BZK. Hier kunnen deze belangrijke aspecten van verduurzaming van de warmtevoorziening op een coherente en consistente wijze worden geadresseerd. Vanuit het Warmte-overleg zullen oplossingen voor deze belemmeringen worden ontwikkeld. In verschillende Green Deals maar ook buiten het kader van de Green Deals lopen praktijkprojecten met warmtelevering (bijvoorbeeld in Rotterdam, Amsterdam, Maastricht). Partijen zullen bij deze praktijkprojecten betrokken zijn om ervoor te zorgen dat in deze praktijkprojecten wordt gewerkt aan praktische oplossingen voor bovengenoemde belemmeringen. De oplossingen zullen worden ingebracht in het Warmte-overleg om te komen tot generieke oplossingen. Tevens kunnen de praktijkprojecten dienen om voorstellen uit het Warmte-overleg in de praktijk te testen. Energie-Nederland en de rijksoverheid zullen samen zorgdragen voor een goede verspreiding van kennis over regelgeving voor de ontwikkeling van nieuwe warmteprojecten.

Energiebesparing

Energiebesparing in de gebouwde omgeving (cq. de bestaande bouw) staat of valt met een sterke prikkel voor de gebruiker van energie om te willen minderen. In de afgelopen jaren heeft de energiesector zijn schouders gezet onder Meer met Minder. Dat heeft geresulteerd in steeds meer energiebedrijven en bedrijven uit de hoek van de installatiebranche en de bouwbranche die op dat vlak actief willen zijn. Wat ontbreekt is een duidelijke vraag naar energiebesparingsdiensten. Het is in het belang van zowel sector als overheid dat huiseigenaren er baat bij hebben dat hun woning een zo hoog mogelijk energielabel krijgt als praktisch mogelijk en rendabel is.

De minister van BZK heeft een start gemaakt met de herijking van de bestaande convenanten energiebesparing in de gebouwde omgeving. In het herijkingsproces zal onder andere aandacht worden besteed aan de invoering van het energielabel, de financiële kant van de energiebesparing en de Energy Efficiency Directive. De herijkte afspraken zullen uiterlijk eind 2011 bestuurlijk worden bekrachtigd. Partijen erkennen dat een goede marktwaardering van de energie-efficiëntie van gebouwen en woningen cruciaal is, mede door labelling van de energieprestatie. Mede daarop kunnen marktpartijen nieuwe financieringsmethoden overwegen, zodat rendabele investeringen in energiebesparing in de gebouwde omgeving een impuls krijgen.

Slimme meter

De slimme meter kan een rol spelen bij het bevorderen van energiebesparing door het creëren van meer inzicht in het actuele verbruikspatroon bij klanten. Meten is weten; beter inzicht in zijn eigen energieverbruik kan de consumenten helpen om meer energie te besparen. Dat inzicht kan worden versterkt door het aanbieden van nieuwe diensten via de slimme meter. Bij de uitrol van de slimme meter door netbeheerders is daarom aandacht gewenst voor de ontwikkeling van diensten en displays om energiebesparing te bevorderen. Partijen vinden het wenselijk dat hiervoor pilots komen in samenwerking met de netbeheerders die verantwoordelijk zijn voor de plaatsing van slimme meters. De Rijksoverheid sluit graag aan bij deze beoogde pilots om het energiebesparingspotentieel van de slimme meter te monitoren. Voor energieleveranciers biedt dit een gelegenheid om nieuwe diensten te ontwikkelen of te testen. Een voorwaarde daarbij is dat de uitrol een zodanige schaalgrootte krijgt dat deze interessant genoeg is om nieuwe diensten in de markt te zetten. Daarnaast is een duidelijke rolverdeling van belang waarbij de leverancier of overige dienstenaanbieder verantwoordelijk is voor het klantcontract voor elektriciteit en gas en dienstverlening en de netbeheerder voor de realisatie van de basis metering infrastructuur. Rijksoverheid, Energie-Nederland en energieleveranciers zijn in overleg met de netbeheerders over het gezamenlijk opzetten van pilots rond de slimme meter gericht op het bevorderen van energiebesparing. De minister van EL&I heeft de Tweede Kamer toegezegd energiebesparing tijdens de kleinschalige uitrol van de slimme meter te monitoren en hierover te rapporteren. De kleinschalige uitrol begint per 1 januari 2012. Het uiteindelijke doel is in 2020 80% van de huishoudens te voorzien van slimme meters.

Elektrisch vervoer

Het kabinet wil Nederland ontwikkelen tot een aansprekend testland voor elektrisch rijden en hiermee eveneens een impuls geven aan duurzame bedrijvigheid. Het Nederlandse bedrijfsleven en kennisinstellingen kunnen een goede positie verwerven in een snel ontwikkelende mondiale markt. Binnenkort wordt in een plan van aanpak van de overheid aangegeven hoe Nederland de komende periode moet uitgroeien tot een aansprekende internationale testomgeving voor elektrisch vervoer. Daarvoor wordt ingezet op zo'n 15.000-20.000 auto's in 2015 met een voldoende dekkende en goed werkende laadinfrastructuur en dienstverlening daar omheen.

Op de kaart van Nederland komen 5 tot 10 aanwijsbare gebieden, waarmee Green Deals zijn en worden gemaakt over het ontwikkelen van Elektrisch Rijden. Elk van de focusgebieden heeft ambities op het gebied van te realiseren aantallen voertuigen, infrastructuur, lead customership, de ontwikkeling van het bedrijfsleven en opschaling naar aangrenzende regio's.

De uitrol van laadinfrastructuur is cruciaal voor het welslagen van de ambitie van een goedlopende internationale testmarkt. Overheid en marktpartijen ontwikkelen momenteel gezamenlijk een marktmodel voor laad- en betaalinfrastructuur. Energie-Nederland speelt hierin een actieve rol.

Leveranciers van elektriciteit zullen investeren in laadpunten door in te schrijven op aanbestedingen en verzekeren dat laadpunten worden voorzien van groene stroom en faciliteren hiermee de uitrol van laadinfrastructuur in focusgebieden.

De leveranciers zullen zich blijven inspinnen om maximaal mee te werken aan het verzekeren van interoperabiliteit van laden en laaddiensten in Nederland met als doel klantvriendelijkheid en gemak voor de gebruikers van elektrisch vervoer en uiteindelijk de opschaling ervan. Op deze wijze dragen de leden van Energie-Nederland ook op dit gebied bij aan de vergroening van de elektriciteitsvoorziening.

Decentrale energieopwekking

Kleinschalige toepassingen van duurzame energie achter de meter van klanten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de groei van het aandeel duurzame energie en aan energiebesparing. Decentrale opwekking draagt eveneens bij aan de bewustwording bij consumenten van, en het inzicht in, hun verbruikspatroon wat positieve effecten heeft voor energiebesparing.

Kleinverbruikers kunnen gebruik maken van de salderingsregeling in de Elektriciteitswet voor het invoeden van zonne-energie en andere vormen van elektriciteitsopwekking tot 5.000 kWh.³ De SDE+ richt zich op grote zonne-installaties, terwijl huishoudens doorgaans kleinere installaties kiezen. De SDE+ bereikt daardoor niet de huishoudens. Mede door de eerder genoemde salderingsregeling zou desalniettemin een groot aantal vierkante meters dakoppervlak van huishoudens benut kunnen worden voor het duurzaam opwekken van elektriciteit. Echter, de grens van 5.000 kWh in de Elektriciteitswet geldt zowel voor huishoudens in een rijtjeshuis als voor het gemeenschappelijk elektriciteitsverbruik van Verenigingen van Eigenaars (VvE's) van appartementen. Bij veel VvE's is het gemeenschappelijke elektriciteitsverbruik echter hoger dan 5.000 kWh. Het kabinet zal bij eerstvolgende gelegenheid de Elektriciteitswet zo aanpassen, dat het gemeenschappelijke gebruik van wettelijk verplichte VvE's van appartementen voortaan ook onder de salderingsregeling van die wet valt als er meer dan 5.000 kWh wordt ingevoerd op het net.

Partijen zullen, daar waar nodig, gezamenlijk de voorwaarden en randvoorwaarden realiseren om energieleveranciers in staat te stellen, al dan niet in samenhang met de leveranciersverplichting, de ontwikkeling van decentrale energieopwekking effectief en doelmatig te ondersteunen.

Decentrale energieopwekking produceert zowel hoog- als laagwaardige energie bij de gebruiker op locatie. De hoogwaardige energie, zoals elektriciteit, kan door de gebruiker op verschillende manieren worden ingezet; eigen verbruik, opladen van een elektrische auto of doorverkoop aan de burens. De laagwaardige energie (warmte) kan ingezet worden voor tapwater verwarming of verwarming van de woning. Decentrale energie opwekking is hiermee een efficiënt en effectief middel voor CO₂ reductie in bestaande toepassingen. Het voorkomt tevens investeringen in infrastructuur voor elektriciteit en gas. Er zijn reeds goede ontwikkelingen gaande op het gebied van decentrale gastoepassingen. Naast de

³ Elektriciteitswet 1998, artikel 31c.

HRe-ketel, nu reeds commercieel verkrijgbaar, lopen er testprogramma's rond brandstofcellen met een zeer hoog elektrisch rendement.

Het kan echter beter, derhalve is stimulering door de overheid van de technische ontwikkeling en productie van nieuwe technieken zoals de HRe-ketel en brandstofcellen, essentieel. Marktpartijen hebben deze stimulering grotendeels zelf in de hand middels de Regiegroep zoals die in het rapport "Advies Topsector Energie" wordt voorgesteld. Dit zorgt voor een versnelde ontwikkeling van de techniek en grootschalige fabricage van de innovatieve duurzame toepassingen. Dit laatste is buitengewoon belangrijk om schaalvoordelen te creëren die de kosten van de decentrale toepassingen omlaag zullen brengen. Hierbij is het prestatiebeginsel een belangrijk criterium: het Rijk stimuleert niet specifieke toepassingen maar een verbetering van de energieprestatie van de gebouwde omgeving met de daarin best presterende technieken.

CO₂ afvang en –opslag (CCS)

De energiesector en het Rijk blijven investeren in verder onderzoek en ontwikkeling van CCS via het R&D-programma CATO-2 en in de realisatie van demonstratieprojecten. Partijen streven er naar dat er in 2015 minimaal één grootschalig CCS-demonstratieproject in ons land operationeel is, waarbij de afgevangen CO₂ wordt opgeslagen onder zee. Met het oog op de voorbereiding van een industriebrede toepassing van CCS, ontwikkelt het Rijk een lange termijnvisie op de inzet van gasvelden voor CO₂-opslag, zowel op land als op zee.

De energiesector heeft, mits de demonstratieprojecten ertoe leiden dat de techniek onder de knie is, de ambitie dat CCS bij nieuwe kolencentrales in 2020 bij een concurrerende CO₂-prijs ingezet kan gaan worden. Hierbij wordt opgemerkt dat als de huidige Energy Efficiency Directive (EED) wordt aangenomen, waardoor er verplichte warmtekrachtkoppeling moet worden geplaatst op alle centrales, CCS dan geen doorgang kan vinden aangezien het technisch onmogelijk is zowel CCS als warmtekrachtkoppeling op een centrale te realiseren.

Het Rijk houdt nadrukkelijk de mogelijkheid open dat er in de toekomst ook CO₂-opslag in lege gasvelden of aquifers op land plaats kan vinden en zal met provincies en bedrijfsleven werken aan het organiseren van draagvlak hiervoor.

Nadere afspraken

Partijen spreken de intentie uit initiatief en tegenprestatie ten uitvoer te brengen.

Partijen zullen elkaar onverwijld inlichten indien bij de uitvoering blijkt dat er zich omstandigheden voordoen die het realiseren van het Green Deal initiatief in de weg kunnen staan. Alsdan zullen partijen nader overleggen over de verdere invulling van het Green Deal initiatief.

Partijen komen overeen dat deze samenwerkingsafspraken niet in rechte afdwingbaar zijn.

Deze Green Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening en geldt voor de duur van vier jaar. Daarmee wordt het fundament gelegd voor een toekomstvaste aanpak in de periode na 2015.

Getekend te 's-Gravenhage op

De Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Drs. M.J.M. Verhagen

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mr. J.P.H. Donner

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu
J.J. Atsma

Namens Energie-Nederland
Dhr. J.G.M. Alders

Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties